

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Μετάφραση και Διερμηνεία

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

**Αναπαραστάσεις του δημοψηφίσματος του 2015
στον ελληνόφωνο και αγγλόφωνο Τύπο**

Επόπτες:

- Διονύσιος Γούτσος, Καθηγητής, Τομέας Γλωσσολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Ελένη Σελλά, Καθηγήτρια, Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Ιωάννης Σαριδάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ιλλιάννα Δημούδη

Αθήνα, 2021

Όνοματεπώνυμο: Ιλλιάννα Δημούδη
Αριθμός μητρώου: 201720207
Γνωστικό αντικείμενο: Κριτική ανάλυση λόγου σε σώματα κειμένων
<p>Μέλη Επιτροπής Αξιολόγησης:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Διονύσης Γούτσος, Καθηγητής, Τομέας Γλωσσολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών 2. Ελένη Σελλά, Καθηγήτρια, Τμήμα Τουρκικών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών 3. Ιωάννης Σαριδάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Τουρκικών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τίτλος διατριβής: «Αναπαραστάσεις του δημοψηφίσματος του 2015 στον ελληνόφωνο και αγγλόφωνο Τύπο»
Ημερομηνία Αξιολόγησης: 24/05/2021

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η διπλωματική αυτή εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος *Μετάφραση και Διερμηνεία* του τμήματος Τουρκικών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Με την ολοκλήρωσή της νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω τα πρόσωπα εκείνα που με στήριξαν καθ' όλη την περίοδο της φοίτησής μου στο μεταπτυχιακό, και συνέβαλαν ουσιαστικά στο να ολοκληρώσω τις σπουδές μου στο πρόγραμμα αυτό.

Θα ήθελα, αρχικά, να ευχαριστήσω τα μέλη του διδακτικού προσωπικού του μεταπτυχιακού προγράμματος για τις πολύτιμες γνώσεις που μου μετέδωσαν, το διοικητικό προσωπικό για τη βοήθεια και την υποστήριξη που μου παρείχε, καθώς και τα μέλη της τριμελούς επιτροπής, τον καθηγητή Διονύση Γούτσο, την καθηγήτρια Ελένη Σελλά και τον αναπληρωτή καθηγητή Ιωάννη Σαριδάκη, για την υποστήριξη της διπλωματικής μου διατριβής.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στον επόπτη μου Διονύση Γούτσο για την ευκαιρία που μου έδωσε μέσω της ανάθεσης της εργασίας αυτής να διευρύνω τη σκέψη μου και να ασχοληθώ ενεργά με ένα αντικείμενο που μου δημιουργεί μεγάλο ενδιαφέρον. Η πολύτιμη καθοδήγηση που μου προσέφερε σε όλα τα στάδια της εκπόνησης της εργασίας, και η πάντοτε άμεση ανταπόκρισή του στα ζητήματα όπου αντιμετώπισα δυσκολίες συνέβαλαν ουσιαστικά στην ολοκλήρωση της.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στην οικογένειά μου που είναι δίπλα μου και με στηρίζει σε κάθε μου βήμα. Ευχαριστώ τον Γιώργο για το θερμό του ενδιαφέρον και την ουσιαστική υποστήριξη που μου προσφέρει όλα αυτά τα χρόνια, καθώς και τις αγαπημένες μου φίλες Αναστασία, Γεωργία και Φωτεινή που βρίσκονται πάντοτε κοντά μου. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τις συμφοιτήτριες μου στο μεταπτυχιακό, Άρτεμη και Χριστίνα, για την εποικοδομητική συνεργασία και τη φιλία που αναπτύξαμε.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή έχει ως στόχο τη μελέτη του τρόπου αναπαράστασης του ελληνικού δημοψηφίσματος του 2015 μέσω της εξέτασης κειμένων δημοσιογραφικού λόγου, πρωτότυπου και μεταφρασμένου. Για την υλοποίηση αυτού του στόχου ακολουθείται η μεθοδολογία της κριτικής ανάλυσης λόγου, και ειδικότερα της συστημικής λειτουργικής γραμματικής, σε σώματα κειμένων. Στο πρώτο μέρος αναλύεται η συγκρότηση συγκρίσιμου σώματος κειμένων στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα από δημοσιογραφικά κείμενα ελληνικών και βρετανικών εφημερίδων. Μέσω της διεξοδικής εξέτασης επιλεγμένων στοιχείων από το σώμα κειμένων, αναδεικνύεται η ιδεολογία που ρητά ή υπόρρητα αναπαράγεται από τα εξεταζόμενα κείμενα ως προς τα σημαντικότερα γεγονότα και τους δρώντες που λαμβάνουν μέρος σε αυτά. Το δεύτερο μέρος στρέφεται στο πεδίο της μετάφρασης. Συγκεκριμένα, εξετάζεται ο τρόπος αναπαράστασης των γεγονότων του δημοψηφίσματος σε μεταφρασμένα δημοσιογραφικά κείμενα. Μέσω της αντιπαραβολής των αποτελεσμάτων των δύο ερευνητικών μερών εξετάζεται κατά πόσο οι ιδεολογικές θέσεις που προβάλλουν τα μεταφράσματα συνάδουν με αυτές των πρωτότυπων κειμένων. Αναδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο ο ρόλος του ιδεολογικού πλαισίου εντός του οποίου παράγονται τα μεταφράσματα ως προς τη διαμόρφωση των επιμέρους μεταφραστικών επιλογών και της ευρύτερης ιδεολογικής τοποθέτησης που αποτυπώνεται στο καθένα.

Λέξεις-κλειδιά: ελληνικό δημοψήφισμα, δημοσιογραφικός λόγος, κριτική ανάλυση λόγου, συστημική λειτουργική γραμματική, συγκρίσιμο σώμα κειμένων, ιδεολογία, μετάφραση

ABSTRACT

The present thesis aims at examining the way that the 2015 Greek bailout referendum is represented in original and translated texts of journalistic discourse. The selected texts are analysed according to the principles and methods of corpus linguistics and critical discourse analysis, and in particular by following a systemic functional linguistics perspective. The first part of the thesis includes the creation of a comparable corpus of Greek and English news texts drawn from Greek and British newspapers. The detailed examination of selected corpus data reveals the explicit and implicit ideology of the texts as regards the most important events and actors that take place in them. The research part is related to the field of translation. More specifically, this part investigates the way that the events of the Greek referendum are represented in translated journalistic texts. By comparing the results between the two parts, we examined the extent to which the ideological positions of translated texts are in line with those of the originals. This analysis highlights the effect of the ideological context in which the translations are produced, on the different translation choices and the general ideology that each translation reflects.

Key-words: Greek bailout referendum, journalistic discourse, critical discourse analysis, systemic functional linguistics, comparable corpus, ideology, translation

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πίνακας συντομεύσεων-ακρωνυμίων	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1 Αντικείμενο και στόχοι της εργασίας	9
1.2 Δομή της εργασίας και παρουσίαση κεφαλαίων	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	
2.1. Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων	11
2.2. Κριτική Ανάλυση Λόγου	13
2.3. Βασικά στοιχεία της Συστημικής Λειτουργικής Γραμματικής	17
2.4. Συνέργεια της Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων και της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	
3.1. Ιστορικό πλαίσιο των δεδομένων	21
3.2. Περικειμενικές παράμετροι των δεδομένων	23
3.3. Περιγραφή δεδομένων	25
3.4. Μεθοδολογία	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟΣΩΜΑΤΩΝ	
4.1. Ανάλυση καταλόγων απόλυτης συχρότητας	31
4.2. Ανάλυση του ζεύγους <i>referendum/δημοψήφισμα</i>	34
4.2.1. Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>δημοψήφισμα</i>	34
4.2.2. Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>referendum</i>	37
4.3. Ανάλυση του ζεύγους <i>έξοδος/Grexit</i>	39
4.3.1 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>έξοδος</i>	39
4.3.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>Grexit</i>	42
4.4. Ανάλυση του ζεύγους <i>people/λαός</i>	43
4.4.1. Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>λαός</i>	44
4.4.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>people</i>	48
4.5 Ανάλυση του ζεύγους <i>Έλληνας/Greek</i>	50
4.5.1 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>Έλληνας</i>	50

4.5.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>Greek/Greeks</i>	52
4.5 Ανάλυση του ζεύγους <i>Greece/Ελλάδα</i>	54
4.5.1 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>Ελλάδα</i>	54
4.5.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>Greece</i>	56
4.6 Ανάλυση του ζεύγους <i>Europe/Ευρώπη</i>	58
4.6.1 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>Ευρώπη</i>	58
4.6.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου <i>Europe</i>	60
4.7. Συμπεράσματα	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑΤΩΝ	
5.1. Κείμενο 1: <i>RPT-France to seek deal with Greece before referendum "if possible"</i>	65
5.2. Κείμενο 2: <i>German parties split over latest Greek reform plans</i>	68
5.3. Κείμενο 3: <i>Exclusive: ECB rejects bumper Greek plea but existing support to stay</i>	72
5.4. Κείμενο 4: <i>Europe will pay the price for Greece</i>	76
5.5. Συμπεράσματα	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	88
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	90

Πίνακας συντομεύσεων-ακρωνυμίων

ΓΣΚ	Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΚΑΛ	Κριτική Ανάλυση Λόγου
ΚWIC	Key Word in Context
ΛΚΝ	Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής
όπ.π	όπως παραπάνω
π.χ	παραδείγματος χάρη
ΣΕΚ	Σώμα Ελληνικών Κειμένων
ΣΚ	σώμα κειμένων
ΣΛΓ	Συστημική Λειτουργική Γραμματική

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Αντικείμενο και στόχοι της εργασίας

Η εργασία αυτή έχει ως στόχο να διερευνήσει τον ρόλο του λόγου στην αναπαράσταση ενός γεγονότος της πολιτικής επικαιρότητας του 2015. Η σχέση λόγου και κοινωνικής πραγματικότητας έχει απασχολήσει διαχρονικά την έρευνα στις ανθρωπιστικές επιστήμες, η οποία έχει επισημάνει τον ρόλο των γλωσσικών επιλογών για την παραγωγή νοήματος, και τη σχέση τους με το ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο (Munday 2004: 150).

Πιο συγκεκριμένα, αντικείμενο εξέτασης της εργασίας αποτελεί ένα γεγονός που εντάσσεται στη χορεία των πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων που πυροδότησε η κρίση χρέους στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα του δημοψηφίσματος που προκηρύχθηκε και διενεργήθηκε το καλοκαίρι του 2015. Το σώμα των δεδομένων που εξετάστηκε αντλήθηκε από το πεδίο του γραπτού δημοσιογραφικού λόγου, και συγκεκριμένα των ειδησεογραφικών ρεπορτάζ ελληνόφωνου και αγγλόφωνου Τύπου. Τα κείμενα που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγκρότηση των σωμάτων κειμένων αντλήθηκαν από τρεις εφημερίδες για κάθε γλώσσα. Στόχος της συγκρότησης αυτής είναι η κατασκευή ενός κατάλληλου πόρου, μέσω του οποίου θα δίνεται η δυνατότητα ενδεδειγμένης εξέτασης του τρόπου παρουσίασης των γεγονότων του δημοψηφίσματος και των προσώπων που έλαβαν μέρος σε αυτά.

Ο συγκεκριμένος τύπος κειμένων επιλέχθηκε με γνώμονα το ότι ο δημοσιογραφικός λόγος αποτελεί ένα από τα κατεξοχήν πεδία στα οποία αντανάκλαται η σχέση μεταξύ γλώσσας και κοινωνίας. Ο λόγος αυτός λειτουργεί σε κάθε επικοινωνιακή περίπτωση όχι μόνο ως μέσο μετάδοσης ειδήσεων, αλλά κατά κανόνα και ως μέσο μετάδοσης αξιολογικών θέσεων που διαμορφώνουν την κοινή γνώμη σχετικά με τα ζητήματα που απασχολούν την επικαιρότητα. Η ανάδειξη των αξιολογικών αυτών θέσεων γύρω από τα κυριότερα δρώμενα και τους συμμετέχοντες σε αυτά, οι οποίες ρητά ή υπόρρητα διατυπώνονται στα κείμενα του ελληνόφωνου και αγγλόφωνου Τύπου και μπορούν να οδηγήσουν σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την ιδεολογική τοποθέτηση των εξεταζόμενων κειμένων, αποτελεί τον κύριο ερευνητικό στόχο του πρώτου μέρους της έρευνας. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού χρησιμοποιήθηκαν συνδυαστικά οι ποσοτικές μέθοδοι της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων και οι ποιοτικές μέθοδοι της κριτικής ανάλυσης λόγου με έμφαση σε μεθόδους γλωσσικής ανάλυσης κατάλληλα αξιοποιήσιμες για τους σκοπούς της έρευνας.

Το δεύτερο μέρος της έρευνας ασχολείται με τον ιδεολογικό ρόλο της μετάφρασης του γραπτού δημοσιογραφικού λόγου. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιούνται ποιοτικές και περιγραφικές μέθοδοι για την εξέταση επιλεγμένων ειδησεογραφικών ρεπορτάζ μεταφρασμένων από την αγγλική προς την ελληνική γλώσσα, τα οποία αφορούν το εξεταζόμενο ζήτημα του δημοψηφίσματος. Όπως και στην ανάλυση που προηγείται, έτσι και εδώ επιχειρείται η ανάδειξη των αξιολογικών θέσεων αναφορικά με τα σημαντικότερα γεγονότα και τους συμμετέχοντες σε αυτά. Έπειτα από την εξαγωγή αυτών των θέσεων, ακολουθεί η αντιπαραβολή τους με τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την ανάλυση του πρώτου πρακτικού μέρους. Σκοπός της αντιπαραβολής αυτής είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει στη μεταφραστική διαδικασία το ιδεολογικό πλαίσιο που συγκροτείται γύρω από τη δημοσιογραφική παραγωγή τόσο του ελληνόφωνου όσο και του αγγλόφωνου Τύπου, καθώς και ο τρόπος που η ιδεολογία αυτή αντανακλάται στις επιμέρους μεταφραστικές επιλογές που παρατηρούνται στα εξεταζόμενα κείμενα.

Η ανάλυση αυτή έχει ως στόχο να δώσει μια σφαιρική εικόνα του ρόλου της ιδεολογίας στην παραγωγή λόγου, λαμβάνοντας υπόψη τον εξίσου σημαντικό επικοινωνιακό ρόλο του μεταφρασμένου κειμένου. Έχει υποστηριχθεί, άλλωστε, ότι το κείμενο της μετάφρασης επιτελεί και αυτό επικοινωνιακή λειτουργία, εάν το εκλάβουμε ως αποτέλεσμα μιας δυναμικής διαδικασίας παραγωγής επικοινωνίας και όχι ως παράγωγο προϊόν ήδη τετελεσμένης επικοινωνιακής πράξης (Κεντρωτής 1996: 138). Στο πλαίσιο της δυναμικής αυτής πράξης επικοινωνίας υπάρχει μια σημαντική πτυχή που κατευθύνει τη μεταφραστική διαδικασία και τις επιμέρους επιλογές στην εκάστοτε μεταφραστική περίπτωση. Πρόκειται για τη συλλογική οργάνωση του λόγου, που προκρίνει κατά τη μεταφραστική διαδικασία συγκεκριμένες προτιμήσεις στη γλώσσα-στόχο, ανεξάρτητες από τους μορφοσυντακτικούς περιορισμούς που επιβάλλει το εκάστοτε γλωσσικό σύστημα (Γραμμενίδης 2009: 87-88).

1.2 Δομή της εργασίας και παρουσίαση κεφαλαίων

Τα περιεχόμενα και η δομή της εργασίας αυτής έχουν ως εξής. Το Κεφάλαιο 1 αποτελεί την εισαγωγή της εργασίας, και περιγράφει συνοπτικά το αντικείμενο πραγμάτευσης της έρευνας, καθώς και τους κύριους ερευνητικούς στόχους που τίθενται προς διερεύνηση. Το Κεφάλαιο 2 εισάγει το θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο βασίζεται η ανάλυση, περιγράφει τις κεντρικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιήθηκαν, δηλαδή αυτή της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων, και της

κριτικής ανάλυσης λόγου με έμφαση στους κανόνες της Συστημικής Λειτουργικής Γραμματικής (ΣΛΓ) του M.A.K. Halliday. Επιπλέον, παρουσιάζει τα οφέλη της συνδυαστικής εφαρμογής των μεθοδολογιών αυτών στην ανάλυση λόγου. Στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζονται αναλυτικά τα δεδομένα που επιλέχθηκαν να εξεταστούν, ως προς το καταστασιακό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται, την έκταση που καταλαμβάνουν, και το χρονικό εύρος που καλύπτουν, προκειμένου να δημιουργηθεί το απαραίτητο πληροφοριακό πλαίσιο για την ανάλυση που θα ακολουθήσει. Επιπλέον, περιγράφεται αναλυτικά η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την πραγματοποίηση της ανάλυσης.

Το Κεφάλαιο 4 συνιστά το πρώτο από τα δύο πρακτικά μέρη της εργασίας. Έχει ως αντικείμενο την εξέταση της γλωσσικής αναπαράστασης των γεγονότων και των κυριότερων δρώντων που ενεπλάκησαν και έπαιξαν ρόλο σε αυτά, με τη συνδυαστική χρήση των μεθοδολογιών και των εργαλείων που παρέχουν οι μεθοδολογίες που περιγράφηκαν στο Κεφάλαιο 2, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για την ιδεολογική τοποθέτηση καθενός υποσώματος και τον ρόλο της όσον αφορά τις γλωσσικές επιλογές που αποτυπώνονται στα κείμενα. Τα αποτελέσματα του μέρους αυτού της ανάλυσης, λειτουργούν ως βάση σύγκρισης για τα αποτελέσματα της ανάλυσης του δεύτερου πρακτικού μέρους της έρευνας που πραγματοποιείται στο επόμενο κεφάλαιο.

Πιο συγκεκριμένα, το Κεφάλαιο 5 εξετάζει τον ρόλο της ιδεολογίας στη μεταφραστική παραγωγή μέσω της εξέτασης τεσσάρων μεταφρασμάτων από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα. Οι παρατηρήσεις που αντλούνται από την εξέταση αυτή αντιπαραβάλλονται με τα αποτελέσματα της προηγούμενης ανάλυσης προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για τον ρόλο του ιδεολογικού πλαισίου εντός του οποίου παράγονται τα μεταφράσματα και τον τρόπο που αυτός αντανακλάται στις επιμέρους μεταφραστικές επιλογές, ενώ επίσης επισημαίνονται οι μηχανισμοί που συνέβαλαν στην πραγμάτωση των επιλογών αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζονται η μεθοδολογία της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων (corpus linguistics) και της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (critical discourse analysis), με ιδιαίτερη έμφαση στο θεωρητικό πρότυπο της Συστημικής Λειτουργικής Γραμματικής (systemic functional grammar) του M.A.K. Halliday. Στη συνέχεια συζητάται η συνέργεια των δύο αυτών μεθοδολογιών, προκειμένου να ξεπεραστούν μεθοδολογικά και πρακτικά εμπόδια που συναντώνται κατά τη μεμονωμένη εφαρμογή καθεμίας από αυτές, και η δυνατότητά τους να προσφέρουν μέσω της συνδυαστικής εφαρμογής ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων γόνιμα αποτελέσματα στην εκάστοτε γλωσσική ανάλυση.

2.1. Γλωσσολογία Σωμάτων Κειμένων

Η γλωσσολογία σωμάτων κειμένων είναι ο κλάδος της γλωσσολογικής έρευνας και ανάλυσης που στηρίζεται στη μελέτη σωμάτων κειμένων. Σύμφωνα με τους Γούτσο και Φραγκάκη (2015: 13-14), ως σώμα κειμένων ορίζεται μια συστηματική συλλογή γλωσσικών δεδομένων αποθηκευμένων σε ηλεκτρονική μορφή, τα οποία αποτελούν δείγματα φυσικού και όχι κατασκευασμένου λόγου. Κεντρική έννοια στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων είναι αυτή της αντιπροσωπευτικότητας (representativeness), η οποία θα πρέπει να διέπει τον σχεδιασμό και τη συγκρότηση των σωμάτων κειμένων. Σύμφωνα με την έννοια αυτή, το εκάστοτε σώμα κειμένων πρέπει να αντανακλά μια αντιπροσωπευτική εικόνα της γλώσσας, της γλωσσικής ποικιλίας ή του γλωσσικού φαινομένου το οποίο καλείται να περιγράψει (όπ.π.: 41). Παράλληλα με την αντιπροσωπευτικότητα, ένα σώμα κειμένων θα πρέπει να διέπεται από ισορροπία (balance) μεταξύ των κειμενικών ειδών από τα οποία συγκροτείται, η οποία θα προκύπτει από σαφώς διατυπωμένα μεθοδολογικά κριτήρια.

Η γλωσσολογία σωμάτων κειμένων προσφέρει μεθοδολογικά εργαλεία, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα δημιουργίας καταλόγων συχνότητας (word lists) (Γούτσος & Φραγκάκη 2015: 61), συμφραστικών πινάκων (concordances) (όπ.π: 67), ή πινάκων συνεμφάνσεων λέξεων (collocations) (όπ.π: 218), καθώς και τη δυνατότητα εξαγωγής στατιστικών περιλήψεων που περιγράφουν τις συντακτικές σχέσεις ενός εξεταζόμενου λεξικού στοιχείου, δυνατότητα την οποία παρέχει το εργαλείο Word Sketch (Πανταζάρα & Μάτζαρη 2015: 28). Ένα από τα βασικότερα μεθοδολογικά εργαλεία της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων είναι ο συμφραστικός πίνακας (concordance), ο οποίος παρουσιάζει την εκάστοτε κομβική λέξη μέσα στο

περικείμενο (context) της. Πιο συγκεκριμένα, η εξεταζόμενη λέξη εμφανίζεται πάντα στο κέντρο (KWIC).

Κεντρική έννοια της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων αποτελεί η έννοια της συχνότητας. Προκειμένου να διερευνηθεί η έννοια της συχνότητας, το πρώτο βήμα αποτελεί η συγκρότηση καταλόγου συχνότητας (wordlist), ο οποίος δείχνει πόσες φορές εμφανίζεται μια λέξη μέσα σε ένα σώμα κειμένων (απόλυτη συχνότητα). Σε δεύτερο χρόνο, ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο αποτελεί ο κατάλογος των λέξεων-κλειδιών (key wordlist), ο οποίος συγκρίνει τη συχνότητα εμφάνισης των λέξεων μέσα σε ένα σώμα κειμένων με τη συχνότητα εμφάνισής τους σε ένα άλλο σώμα κειμένων, το οποίο λειτουργεί ως σώμα κειμένων αναφοράς (reference corpus), αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο την στατιστική σημαντικότητά τους (keyness) (Γούτσος & Φραγκάκη 2015: 73).

Τα σώματα κειμένων ανάλογα με τη στόχευση και το ερευνητικό ερώτημα το οποίο τίθεται από τον ερευνητή, δομούνται με διαφορετικά κριτήρια και μεθοδολογία και διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες. Στο σημείο αυτό η έμφαση αξίζει να δοθεί στο είδος των συγκρίσιμων σωμάτων κειμένων, που αποτελεί τη μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήσαμε για τις ανάγκες της έρευνάς μας. Ως συγκρίσιμα ορίζονται τα σώματα κειμένων τα οποία συγκροτούνται είτε ενδογλωσσικά είτε διαγλωσσικά, και ο σχεδιασμός τους καθιστά δυνατή την εξέταση των επιμέρους γλωσσικών επιπέδων τους υπό αντιπαραβολικό πρίσμα (Σαριδάκης 2016: 3). Τα συγκρίσιμα σώματα κειμένων αφορούν την ίδια γλωσσική ποικιλία και δομούνται βάσει ίδιων προδιαγραφών, όπως η αναλογία των κειμενικών ειδών, η κοινή περίοδος δειγματοληψίας (Γούτσος & Φραγκάκη 2015: 32), το θεματικό πεδίο και η έκταση των κειμένων (Σαριδάκης 2016: 3).

Στα συγκρίσιμα σώματα κειμένων οι εκάστοτε γλώσσες συγκρίνονται μεταξύ τους με βάση τις λεξιλογικές επιλογές ή τις συντακτικές δομές που εμφανίζουν αυτές κατά περίπτωση, και δεν αποτελούν προϊόντα μετάφρασης (Γούτσος & Φραγκάκη 2015: 32). Μέσω της αντιπαραβολής των γλωσσικών αυτών επιλογών, τα συγκρίσιμα σώματα κειμένων είναι σε θέση να αναδείξουν τις δομικές επιλογές και προτιμήσεις κάθε γλώσσας, αλλά και κάθε επιμέρους κειμενικού είδους και θεματικού τομέα (Bernardini et al. 2003: 16), και μέσω της διαγλωσσικής αντιπαραβολής των στοιχείων αυτών να οδηγήσουν σε ιδιαιτέρως χρήσιμα συμπεράσματα για τον ρόλο των κειμενικών αυτών επιλογών.

Ως προς τη συγκρότησή τους, η ουσιαστική πρόκληση εντοπίζεται στη θέσπιση των κριτηρίων δειγματοληψίας, και στην εξεύρεση του κατάλληλου και πλέον αντιπροσωπευτικού κειμενικού υλικού με βάση σαφώς ορισμένα κριτήρια (Bernardini et al. 2003: 46). Προκειμένου να επιτευχθεί το κριτήριο της συγκρισιμότητας απαιτείται η στάθμιση ποικίλων παραγόντων τόσο ποσοτικών, όπως το συνολικό μέγεθος των συγκρίσιμων σωμάτων, αλλά και των επιμέρους κειμένων από τα οποία αποτελούνται, όσο και ποιοτικών, όπως το θεματολογικό περιεχόμενο των κειμένων, το είδος στο οποίο ανήκουν και το επίπεδο λόγου τους (Maia 2003: 3).

2.2. Κριτική Ανάλυση Λόγου

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου (στο εξής: ΚΑΛ) αποτελεί ένα ερευνητικό πεδίο το οποίο εδράζεται στις κοινωνικές επιστήμες. Αναδύθηκε στο πλαίσιο της κριτικής γλωσσολογίας (critical linguistics), ενός κλάδου ο οποίος αναπτύχθηκε από τον Roger Flower κατά τη δεκαετία του 1970. Η κριτική γλωσσολογία εντάσσεται στο πλαίσιο της κοινωνιογλωσσικής στροφής στη μελέτη της γλώσσας. Φέρει επιρροές από τις θεωρίες διανοητών, όπως του Bakhtin, του Voloshinov και του Pêcheux, καθώς και των γλωσσολόγων-ανθρωπολόγων Sapir και Whorf. Η κριτική γλωσσολογία υπογραμμίζει τη σύνδεση της γλωσσικής με την κοινωνική διάρθρωση και έχει ως στόχο να αναδείξει τους τρόπους με τους οποίους η γλώσσα συντελεί στην εγκαθίδρυση σχέσεων ισχύος και εξουσίας μεταξύ των ατόμων (Chew 1992: 1).

Η ΚΑΛ συνιστά ένα διεπιστημονικό ερευνητικό πεδίο, το οποίο ως προς τις μεθοδολογικές του αρχές διαφέρει αισθητά από τους παραδοσιακούς σαφώς διακριτούς γλωσσολογικούς κλάδους (Wodak 2013: 357). Ο όρος Κριτική (critical) εκλαμβάνεται ως ερμηνευτική προσέγγιση και δεν θα πρέπει να συνδέεται απαραίτητα με την αρνητική προέκταση της σημασίας του. Η έννοια της κριτικής διαθέτει μακρά ερμηνευτική παράδοση που ανάγεται στην Αρχαία Ελλάδα, συνεχίζει την πορεία της στην εποχή του Διαφωτισμού, και φτάνει μέχρι τις μέρες μας. Επιπλέον, φέρει επιρροές από τη μαρξιστική κριτική θεωρία της Σχολής της Φρανκφούρτης (Frankfurt School), σύμφωνα με την οποία η κριτική αποτελεί το βασικότερο μηχανισμό για την εξήγηση κοινωνικών φαινομένων, και ως εκ τούτου για τη μεταβολή τους (Wodak 2013: 358).

Ο όρος Λόγος (discourse) κατέχει κεντρική θέση στη θεωρία αυτή. Στο πλαίσιο της ΚΑΛ, ο λόγος αποτελεί ένα είδος κοινωνικής πρακτικής. Δημιουργείται, συνεπώς, μια διαλεκτική σχέση μεταξύ του εκάστοτε λεκτικού γεγονότος και των διαφορών

περικειμενικών στοιχείων που το πλαισιώνουν. Η σχέση αυτή είναι αμφίδρομη, καθώς το περικειμενικό πλαίσιο διαμορφώνει το λεκτικό γεγονός, ενώ ταυτοχρόνως διαμορφώνεται από αυτό (Wodak 2013: 357). Η ΚΑΛ απαντά στο ερώτημα της σχέσης μεταξύ κοινωνίας και λόγου. Σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή, η γλώσσα συνιστά κοινωνική πρακτική, η οποία συμβάλλει στη διαμόρφωση της πραγματικότητας (Γούτσος & Φραγκάκη 2015: 146), ενώ ο λόγος αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο του πολιτισμού, διαθέτει ιστορική διάσταση και συνιστά μορφή κοινωνικής δράσης (Γραμμενίδης et al. 2015, 157).

Η ΚΑΛ λαμβάνει ως δεδομένη την άρρηκτη σχέση μεταξύ γλώσσας και ιδεολογίας και στοχεύει στη διερεύνηση του ρόλου του λόγου ως διαμορφωτή σχέσεων ηγεμονίας, ελέγχου, ιδεολογικής ισχύος, χειραγώγησης και στερεοτυπικών αντιλήψεων. Στο μεθοδολογικό πλαίσιο της ΚΑΛ ως *ιδεολογία* ορίζεται το σύνολο των ιδεών, των πεποιθήσεων και των στόχων ενός ατόμου ή μιας κοινωνικής ομάδας. Η γλώσσα αποτελεί ένα από τα κύρια μέσα κατασκευής και προώθησης της ιδεολογίας (Baker & Ellece 2011: 57). Η *ηγεμονία* αναφέρεται στον τρόπο άσκησης εξουσίας, κατά τον οποίο τα άτομα μιας κοινωνίας ενδίδουν στην ισχύ προσώπων ή κοινωνικών ομάδων (όπ.π: 55). Η ισχύς συνδέεται στενά με τον λόγο, καθώς ο λόγος αποτελεί μέσο κατασκευής και αναπαράστασης της πραγματικότητας, με αποτέλεσμα οι σχέσεις ισχύος μεταξύ των ατόμων και των ομάδων να κατασκευάζονται με αντίστοιχο τρόπο (όπ.π: 99).

Με γνώμονα τις παραπάνω έννοιες η ΚΑΛ λειτούργησε καταλυτικά στην καθιέρωση μιας γλωσσολογικά προσανατολισμένης ανάλυσης λόγου που επικεντρώνεται στην κοινωνική πραγματικότητα και ειδικότερα στα σύγχρονα προβλήματα και την κοινωνική ανισότητα. Επομένως, αποστολή της είναι να διαφωτίσει και να ερμηνεύσει τις πτυχές εκείνες του λόγου που ενώ επιφανειακά γίνονται αντιληπτές ως πολιτικά ουδέτερες και αντικειμενικές, στην ουσία συμβάλλουν στην αναπαραγωγή σχέσεων ισχύος (Γεωργακοπούλου & Γούτσος 2011: 31).

Για όλους τους παραπάνω λόγους ένας από τους βασικότερους θεματικούς τομείς με τους οποίους ασχολείται η ΚΑΛ είναι ο λόγος των μέσων μαζικής ενημέρωσης (*media discourse*). Η διαδικασία της ενημέρωσης σχετικά με την πολιτικοκοινωνική πραγματικότητα αποτελεί στις ημέρες μας κατά βάση διαδικασία λόγου. Μέσω της διαδικασία αυτής ο δέκτης ενημερώνεται, αλλά κυρίως αποκρυσταλλώνει την άποψή του γύρω από τα εκάστοτε γεγονότα και τους δρώντες

σε αυτά (van Dijk 2002: 203). Πρόκειται συνεπώς για ένα είδος λόγου που κατ' εξοχήν φέρει σημαντικό ιδεολογικό φορτίο και με ρητό ή υπόρητο τρόπο λειτουργεί διαμορφωτικά.

Οι απαρχές της ΚΑΛ τοποθετούνται το 1990 στο περιοδικό *Discourse and Society* του Teun van Dijk. Οι κυριότερες προσεγγίσεις της είναι τρεις. Η κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough συνιστά ένα μοντέλο με τρεις διαστάσεις, καθώς ο λόγος εκλαμβάνεται ως κείμενο (γραπτό, προφορικό ή οπτικοακουστικό), ως πρακτική λόγου και ως κοινωνικοπολιτισμική πρακτική. Ως εκ τούτου, η ανάλυση ενός κειμένου δε θα πρέπει σε καμία περίπτωση να αποκόπτεται από την ανάλυση των κοινωνικών και θεσμικών πρακτικών τις οποίες φέρουν τα κείμενα (Fairclough 1995: 9). Η κοινωνιογνωστική οπτική του van Dijk εκλαμβάνει τον λόγο ως ένα είδος κοινωνικής πρακτικής, και δίνει έμφαση στην κοινωνική αντίληψη ως διαμεσολαβητικού μέσου μεταξύ κειμένου και κοινωνίας (van Dijk, 1995: 18). Η λογοϊστορική προσέγγιση της Wodak δίνει έμφαση στη διεπιστημονική και εκλεκτική φύση της ΚΑΛ, η οποία ενσωματώνει ποικίλες θεωρίες και μεθόδους ως εργαλεία για τη διερεύνηση και επίλυση των ερευνητικών ζητημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει (Wodak 2002: 14).

Ορόσημο για την ΚΑΛ θεωρείται το βιβλίο του 1989 *Language and Power*, στο οποίο ο συγγραφέας του, Norman Fairclough, προβαίνει σε μια πολιτικοποιημένη ανάλυση της κατάστασης στη βρετανική κοινωνία. Η ΚΑΛ σύμφωνα με τον Fairclough πρέπει να ακολουθεί μια πορεία από την περιγραφή προς την αποσαφήνιση και τέλος προς την ερμηνεία (1989: 26). Ο Fairclough εισάγει στο πλαίσιο αυτό μια γλωσσολογική μέθοδο βασισμένη στη Συστημική Λειτουργική Γραμματική του M.A.K. Halliday (Blommaert 2005: 23-24), οι βασικές αρχές της οποίας θα περιγραφούν στην επόμενη υποενότητα (2.3).

2.3. Βασικά στοιχεία της Συστημικής Λειτουργικής Γραμματικής

Η θεωρία της Συστημικής Λειτουργικής Γραμματικής (στο εξής: ΣΛΓ) αποτελεί το κεντρικό μοντέλο που εντάσσεται στον κλάδο της Συστημικής Λειτουργικής Γλωσσολογίας (Systemic Functional Linguistics), γλωσσολογικής θεώρησης η οποία εστιάζει το ενδιαφέρον της στη λειτουργία των γλωσσικών στοιχείων εντός των εκάστοτε περιστάσεων επικοινωνίας, στην κοινωνιοσημειωτική δηλαδή θεώρηση της γλώσσας (Halliday 1985: 24). Αποτελεί ένα μοντέλο γλωσσικής μελέτης το οποίο αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως σύστημα επιλογών και δίνει μεγάλη έμφαση στον τρόπο λειτουργίας των δομών οι οποίες πραγματώνουν το σύστημα σημασιών (Halliday 1985: 23). Η οργάνωση της ΣΛΓ γίνεται γύρω από τη σημασία και όχι από τη δομή. Ως εκ τούτου, τη γλώσσα διέπουν συστήματα λεξιλογικών επιλογών, ενώ η διαδικασία επιλογής ενός λεξιλογικού στοιχείου συνιστά μια σημειωτική διαδικασία (Λύκου 2000). Εισηγητής της γλωσσολογικής αυτής θεωρίας υπήρξε ο γλωσσολόγος M.A.K Halliday, του οποίου η νέα αυτή προσέγγιση διέφερε από την παραδοσιακή θεώρηση της γλώσσας ως συνόλου κανόνων για τον καθορισμό των γραμματικών δομών. Το έργο του δέχτηκε επιδράσεις από τις γλωσσολογικές θεωρίες των Saussure, Louis Hjelmslev, Malinowski, J.R. Firth, της Σχολής της Πράγας, των Boas, Sapir και Whorf.

Σύμφωνα με τις βασικές της αρχές, η ΣΛΓ δεν οργανώνεται γύρω από την πρόταση, αλλά γύρω από το κείμενο, το οποίο αποτελεί μια ενιαία σημασιολογική μονάδα, η οποία δεν είναι ποτέ ανεξάρτητη από το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργείται και εκφέρεται. Σύμφωνα με τον M.A.K Halliday (1985: 30) στην πρόταση εγγράφονται τρεις μεταλειτουργίες της γλώσσας: η αναπαραστατική, η οποία εκφράζει την εμπειρία του/της ομιλητή/τριας για τον εξωτερικό και εσωτερικό κόσμο, η διαπροσωπική, η οποία εκφράζει το είδος των σχέσεων όσων συμμετέχουν σε μια επικοινωνιακή περίσταση, και η κειμενική, η οποία αφορά τον τρόπο οργάνωσης της πληροφορίας σε ένα κείμενο.

Οι τρεις αυτές μεταλειτουργίες αντανακλώνται σε συγκεκριμένες επιλογές στο λεξικογραμματικό σύστημα της γλώσσας μέσω των οποίων πραγματώνονται. Η (ανα)παραστατική μεταλειτουργία (ideational metafunction) πραγματώνεται μέσω του συστήματος της μεταβιβαστικότητας (transitivity system), το οποίο δομείται βάσει ενός συνόλου διαδικασιών (ρημάτων) (όπ.π.: 170), στις οποίες περιλαμβάνονται η υλική (material), η νοητική (mental), η συμπεριφορική (behavioral), η συσχετιστική (relational), η λεκτική (verbal) και η υπαρκτική (existential) διαδικασία, βάσει των

μετεχόντων/ουσών σε αυτές (ουσιαστικών) και βάσει των καταστασιακών στοιχείων (προθετικών φράσεων χρόνου, τόπου, τρόπου) (όπ.π.: 175).

Πιο αναλυτικά, όσον αφορά τις διαδικασίες που αποτελούν και τον πυρήνα του συστήματος μεταβιβαστικότητας, η υλική εκφράζει πράξεις και γεγονότα που αναφέρονται σε συγκεκριμένες ή αφηρημένες διαδικασίες (Martin 1997: 103). Η νοητική εκφράζει αντιληπτικές, γνωστικές και συναισθηματικές διαδικασίες (1985: 197). Η συμπεριφορική εκφράζει συμπεριφορές, νοητικές και λεκτικές (όπ.π.: 248). Κατά τη συσχετιστική διαδικασία αποδίδονται χαρακτηριστικά (όπ.π.: 210). Η λεκτική εκφράζει λεκτικές διαδικασίες (όπ.π.: 252), ενώ οι υπαρκτικές προτάσεις αναφέρονται σε διαδικασίες ύπαρξης (όπ.π.: 256).

Η διαπροσωπική μεταλειτουργία (interpersonal metafunction) πραγματώνεται μέσω του συστήματος της τροπικότητας (modality) και του συστήματος του τρόπου (mood). Η έννοια της τροπικότητας αναφέρεται στην άποψη ή κρίση που εκφράζει ο ομιλητής για το περιεχόμενο και τη λειτουργία της εκάστοτε πρότασης. Οι δομές του τρόπου εκφράζουν τα νοήματα της λεκτικής διεπίδρασης μεταξύ πομπού και δέκτη (Suhadi 2011: 157). Κατά αυτόν τον τρόπο, εκφράζεται ο ρόλος που ο/η ομιλητής/τρια εκχωρεί στον εαυτό του/της, καθώς και στους/στις συνομιλητές/τριές του/της σε μια δεδομένη περίπτωση επικοινωνίας (Λύκου 2000). Τέλος, η κειμενική μεταλειτουργία (textual metafunction) αφορά τον τρόπο οργάνωσης της πληροφορίας, καθώς και τον τρόπο οργάνωσης ενός κειμένου σε γραπτό ή προφορικό. (Λύκου 2000). Η μεταλειτουργία αυτή πραγματώνεται μέσω του συστήματος του θέματος-ρήματος, το οποίο περιλαμβάνει ποικίλα μοτίβα οργάνωσης της πρότασης. Σύμφωνα με τους Halliday και Matthiessen (2014: 89) ως θέμα (theme) ορίζεται το στοιχείο εκείνο το οποίο λειτουργεί ως σημείο εκκίνησης της πρότασης, τοποθετεί και προσανατολίζει την πρόταση προς το περιεχόμενό της. Ό,τι απομένει από την πρόταση, εάν αφαιρέσουμε το θέμα, αποτελεί το ρήμα (rheme).

Κεντρική έννοια της ΣΛΓ αποτελεί η έννοια του περικειμένου ή καταστασιακού πλαισίου (context/context of situation). Στη ΣΛΓ, η έννοια του καταστασιακού πλαισίου αφορά τις εξωγλωσσικές συνθήκες (κοινωνικό περιβάλλον, φύση του μέσου, θέμα), οι οποίες επηρεάζουν τη γλωσσική μορφή στην οποία αποτυπώνεται ο λόγος. Οι διαστάσεις του άμεσου καταστασιακού περικειμένου ενός γλωσσικού γεγονότος που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείται η γλώσσα είναι οι εξής: *το πεδίο* (field) των κοινωνικών διαδικασιών, οι *συνομιλιακοί ρόλοι* (tenor) των κοινωνικών σχέσεων, και ο *τρόπος* (mode) της συμβολικής διάδρασης (Halliday 1985:

33). Πιο συγκεκριμένα, το πεδίο αναφέρεται στην κοινωνική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα, στη φύση της κοινωνικής και σημειωτικής δραστηριότητας, και περιλαμβάνει το θέμα που αποτελεί το κίνητρο για επικοινωνία. Οι συνομιλιακοί ρόλοι αναφέρονται στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μετεχόντων σε μια δραστηριότητα, στον κοινωνικό δηλαδή ρόλο που διαδραματίζουν. Ο τρόπος αναφέρεται στον ρόλο που διαδραματίζει η γλώσσα και άλλα σημειωτικά συστήματα στο σύνολο μιας κατάστασης, καθώς και στο κανάλι επικοινωνίας που υιοθετείται στην εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας (όπ.π: 33-34).

Οι τρεις διαστάσεις του περικειμενικού πλαισίου που περιγράφηκαν παραπάνω επιδρούν στις γλωσσικές επιλογές, καθώς τα νοήματα και οι μεταλειτουργίες, οι οποίες πραγματώνονται σε κάθε κείμενο, σχετίζονται άμεσα με τις παραπάνω περικειμενικές διαστάσεις (Λύκου 2000). Ακολουθεί υπό μορφή πίνακα σύντομη καταγραφή των σχέσεων αυτών, στην οποία απεικονίζεται η αλληλεπίδραση που ασκείται μεταξύ του τρόπου διάρθρωσης και των λειτουργιών του λόγου με τον τρόπο διάρθρωσης του καταστασιακού/περικειμενικού πλαισίου. Η απεικόνιση αυτή παρουσιάζει διαγραμματικά το κεντρικό μοντέλο της ΣΛΓ.

ΠΕΡΙΚΕΙΜΕΝΟ	←————→		ΚΕΙΜΕΝΟ	
	Μεταλειτουργίες		Λεξικογραμματικό επίπεδο	
Πεδίο	↔	Αναπαραστατική	↔	Σύστημα μεταβιβαστικότητας
Συνομιλιακοί ρόλοι	↔	Διαπροσωπική	↔	Σύστημα τρόπου και τροπικότητας
Τρόπος	↔	Κειμενική	↔	Σχέση θέματος-ρήματος

Πίνακας 1: Συνοπτική απεικόνιση του μοντέλου της ΣΛΓ

2.4. Συνέργεια της Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων και της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου

Η ΚΑΛ συνιστά, όπως έχει προαναφερθεί (2.2), μέθοδο ανάλυσης κειμένων η οποία προσανατολίζεται στις κοινωνικές επιστήμες. Ασχολείται κατά βάση με κείμενα τα οποία πέρα από το πραγματολογικό φορτίο που φέρουν, διαθέτουν και έντονη

ιδεολογική χροιά. Συνεπώς, εξαιτίας των μεθόδων της και της σαφούς πολιτικής τοποθέτησης που λαμβάνει για τη μελέτη των φαινομένων, η ΚΑΛ έχει δεχτεί αυστηρές κριτικές και ποικίλα επικριτικά σχόλια από πληθώρα ακαδημαϊκών και ερευνητών της γλώσσας (Γούτσος & Φραγκάκη 2015: 146). Οι συνηθέστερες επικρίσεις αφορούν στον μεροληπτικό και μη αντικειμενικό χαρακτήρα που θεωρείται πως χαρακτηρίζει την έρευνα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο και σύμφωνα με τις μεθόδους της (Blommaert 2005: 31).

Ο Widdowson (1995: 169) θεωρεί πως η ΚΑΛ δεν αποτελεί διαδικασία ανάλυσης, αλλά ιδεολογική ερμηνευτική πρακτική, η οποία δεν τελείται υπό αντικειμενικό πρίσμα. Εκφράζει, επίσης, τη δυσπιστία του σχετικά με την επιλογή του κειμενικού υλικού, η οποία θεωρεί πως γίνεται υπό το πρίσμα της εξυπηρέτησης των ιδεολογικών στόχων του εκάστοτε μελετητή, και δεν υπόκειται σε αυστηρές και αντικειμενικές αρχές δειγματοληψίας. Επιπλέον, είναι δεδομένο ότι η ΚΑΛ ως αμιγώς ποιοτική ερευνητική μέθοδος επιφέρει γονιμότερα αποτελέσματα όταν επικεντρώνεται στην εξέταση μικρών αποσπασμάτων κειμένων και στη διεξοδική τους ανάλυση. Το ζήτημα του κατά πόσο η επιλογή των αποσπασμάτων αυτών είναι δυνατόν να επιτευχθεί βάσει αντικειμενικών κριτηρίων έχει προκαλέσει, επίσης, έντονες ενστάσεις (Γούτσος & Φραγκάκη 2015: 146).

Λαμβάνοντας υπόψη όλον αυτόν τον σκεπτικισμό που κατά καιρούς εκφράστηκε γύρω από τη θεωρία και τα μεθοδολογικά εργαλεία της ΚΑΛ, μεγάλη συνεισφορά προσέφερε η γλωσσολογία σωμάτων κειμένων, ως ποσοτική ερευνητική μέθοδος, η οποία βασίζεται σε υπολογιστικές μεθόδους και εργαλεία και όταν συνδυάζεται με τις ποιοτικές αναλύσεις της ΚΑΛ και της ΣΛΓ μπορεί να προσφέρει γόνιμα και κάθε άλλο παρά υποκειμενικά αποτελέσματα. Η αρχή της αντιπροσωπευτικότητας του κειμενικού υλικού, η οποία αναλύθηκε σε προηγούμενη ενότητα (1.1), είναι σε μεγάλο βαθμό επιτεύξιμη στο πλαίσιο της μεθοδολογίας σωμάτων κειμένων, ενώ ένα από τα βασικά θετικά στοιχεία της μεθοδολογίας αυτής είναι ότι τα σώματα κειμένων δομούνται βάσει εξωτερικών κριτηρίων, τα οποία τίθενται εξ αρχής με σαφήνεια από τον ερευνητή, και όχι βάσει του ερευνητικού ερωτήματος στο οποίο ο ερευνητής προσδοκά να δώσει απαντήσεις. Το γεγονός αυτό προσδίδει στην ανάλυση των κειμένων αντικειμενικό και αμερόληπτο χαρακτήρα. Επιπλέον, μέσω των υπολογιστικών εργαλείων της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων δίνεται η δυνατότητα στην ανάλυση λόγου να στραφεί από τη μελέτη μικρών και μεμονωμένων αποσπασμάτων λόγου σε μεγάλο αριθμό παραδειγμάτων, γεγονός που

επιτείνει και αυτό με τη σειρά του την αντικειμενικότητα της ανάλυσης (όπ.π: 146). Σύμφωνα με τους Goutsos και Hatzidaki (2017: 30), δεδομένης της διεπιστημονικής φύσης καθεμιάς από τις δύο μεθοδολογίες, καθώς η μεθοδολογία σωμάτων κειμένων συνδυάζει γλωσσολογικές με υπολογιστικές μεθόδους, ενώ η κριτική ανάλυση λόγου μεθόδους της γλωσσολογίας, της σημειωτικής και των κοινωνικών επιστημών, η συνδυαστική τους εφαρμογή μπορεί να οδηγήσει σε ένα είδος προωθημένης διεπιστημονικότητας, που με τη σειρά της μπορεί να προσφέρει ακόμη πιο χρήσιμα επιστημονικά αποτελέσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται το καταστασιακό πλαίσιο το οποίο αφορά τα κειμενικά δεδομένα από τα οποία συγκροτήθηκαν τα εξεταζόμενα σώματα κειμένων της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφεται το πολιτικό γεγονός στο οποίο αναφέρονται, δηλαδή το γεγονός του δημοψηφίσματος του 2015, και οι σημαντικότερες πολιτικές εξελίξεις που έλαβαν χώρα κατά την περίοδο αυτή. Έπειτα, συζητάται το είδος και ο ρόλος του μέσου στο οποίο ανήκουν τα εξεταζόμενα αυτά κείμενα, παρατίθενται τα πλήρη δεδομένα τους, ο τόπος δημοσίευσής τους, η έκτασή τους, και η χρονική περίοδος την οποία καλύπτουν. Τέλος, περιγράφεται αναλυτικά η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την ανάλυση του κειμενικού υλικού.

3.1. Ιστορικό πλαίσιο των δεδομένων

Όπως περιγράφηκε σε προηγούμενη υποενότητα (3.2), κομβικής σημασίας για τη μελέτη και κατανόηση της εκάστοτε κειμενικής παραγωγής είναι η εξέταση του καταστασιακού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την έρευνά μας, τα κειμενικά δεδομένα προέρχονται από μια εξαιρετικά κρίσιμη περίοδο της πολυετούς οικονομικής κρίσης του ελληνικού κράτους, και, συγκεκριμένα, αφορούν τα γεγονότα και τις εξελίξεις που πυροδοτήθηκαν σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο με αφορμή το πολιτικό γεγονός του ελληνικού δημοψηφίσματος του 2015. Σύμφωνα με το άρθρο 44 του Συντάγματος της Ελλάδας,¹ το δημοψήφισμα προκηρύσσεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για κρίσιμα εθνικά θέματα με διάταγμα, έπειτα από απόφαση της απόλυτης πλειοψηφίας του συνόλου των βουλευτών, η οποία λαμβάνεται με πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου. Το αρχικό νομοσχέδιο του υπουργείου Εσωτερικών (άρθρο 2α)² ορίζει το δημοψήφισμα ως τον «Συνταγματικά κατοχυρωμένο θεσμό άμεσης και συμμετοχικής Δημοκρατίας, με τον οποίο το εκλογικό σώμα εκφράζει την προτίμησή του σε ερώτημα που αφορά κρίσιμο εθνικό θέμα ή ψηφισμένο νομοσχέδιο που ρυθμίζει σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, με εξαίρεση τα δημοσιονομικά».

Το δημοψήφισμα, το οποίο προκήρυξε ο τότε πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας με διάγγελμα του στις 27 Ιουνίου του 2015, αφορούσε πράγματι ένα κρίσιμο εθνικό ζήτημα. Η τρόικα των δανειστών, δηλαδή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), η οποία μετέπειτα έλαβε το όνομα Θεσμοί, κατέθεσε στις 25 Ιουνίου του 2015 σχέδιο το οποίο

1 <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-46/>

2 <http://www.opengov.gr/types/?p=1147>

αποτελούνταν από δύο έγγραφα που ουσιαστικά συνιστούν και την πρόταση επί της οποίας προκηρύχθηκε το δημοψήφισμα. Οι μεταρρυθμίσεις που πρότειναν οι θεσμοί προέβλεπαν μεταρρύθμιση του Φ.Π.Α, μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού και συνταξιοδοτικού συστήματος, επιπρόσθετα παραμετρικά δημοσιονομικά μέτρα, άνοιγμα κλειστών επαγγελμάτων, καθώς και άλλα μέτρα δημοσιονομικού κυρίως τύπου (Τσαούσης 2016: 11).

Αφορμή για τη διενέργεια του ελληνικού δημοψηφίσματος αποτέλεσε η αποτυχία επίτευξης συμφωνίας στις διαπραγματεύσεις μεταξύ Ελλάδας και εταίρων επί των προτάσεων αυτών έως τα τέλη Ιουνίου του 2015. Συγκεκριμένα, το ερώτημα στο οποίο ο ελληνικός λαός κλήθηκε να απαντήσει ήταν το εξής: «Πρέπει να γίνει αποδεκτό το σχέδιο συμφωνίας, το οποίο κατέθεσαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στο Eurogroup της 25.06.2015 και αποτελείται από δύο μέρη, τα οποία συγκροτούν την ενιαία πρότασή τους;».³

Το δημοψήφισμα έλαβε χώρα στις 5 Ιουλίου του 2015 εντός τεταμένου και διχαστικού κλίματος τόσο μεταξύ των πολιτικών ομάδων όσο και μεταξύ των πολιτών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Η ετυμηγορία του δημοψηφίσματος προέκρινε το ΟΧΙ με ποσοστό 61,31%. Με την απόφαση αυτή οι πολίτες απέρριπταν ουσιαστικά τις προτάσεις των Θεσμών για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις και δημοσιονομικές δαπάνες. Ωστόσο, παρά το αποτέλεσμα αυτό, η κυβέρνηση κατέληξε με τους δανειστές στις 13 Ιουλίου του 2015 σε συμφωνία, η οποία ανέτρεπε ουσιαστικά την απόφαση του δημοψηφίσματος και επέβαλε ένα τρίτο μνημόνιο στη χώρα.

3.2. Περικειμενικές παράμετροι των δεδομένων

Ο λόγος που πραγματώνεται στα μέσα ενημέρωσης διαφέρει ουσιαστικά ως προς τη μονομέρεια του σε σχέση με τον λόγο που πραγματώνεται πρόσωπο με πρόσωπο. Στη δεύτερη περίπτωση υπάρχει η δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των συμμετεχόντων, κάτι που δεν είναι εφικτό στην πρώτη περίπτωση (Fairclough 1989: 49). Ωστόσο, στις ημέρες μας αυτό το χάσμα έχει εν μέρει γεφυρωθεί μέσω του διαδικτύου. Το διαδίκτυο έχει αλλάξει και συνεχίζει να αλλάζει διαρκώς τους τρόπους με τους οποίους μεταδίδονται οι πληροφορίες και πραγματοποιείται εν γένει η ανθρώπινη επικοινωνία.

Στο πλαίσιο αυτό, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η έννοια του κειμένου, το οποίο δεν μπορεί πλέον να θεωρείται ως έστω και σχετικά καθορισμένο και

3 [ΦΕΚ Α 63 – 28.06.2015](#)

σταθερό, αλλά καθίσταται όλο και περισσότερο πολυτροπικό (multimodal) και διαδραστικό (interactive) (Barton & Lee 2013: 16). Επιπλέον, ο λόγος των μέσων ενημέρωσης απευθύνεται εξ ορισμού σε ένα ευρύτερο κοινό, το οποίο δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί με ακρίβεια (Fairclough 1989: 49), αλλά κάθε άλλο παρά παθητικό μπορεί να θεωρηθεί (Baker 2006: 72-73). Επίσης, ενώ τα αποτελέσματα ενός μεμονωμένου κειμένου μπορεί να είναι ασήμαντα, με τη δύναμη των μέσων ενημέρωσης μπορούν να λειτουργήσουν συσσωρευτικά (Fairclough 1989: 54).

Το επικοινωνιακό κανάλι το οποίο εξετάζεται στην παρούσα έρευνα είναι αυτό των ειδησεογραφικών άρθρων/ρεπορτάζ, τα οποία αντλήθηκαν αποκλειστικά από τους διαδικτυακούς τόπους τριών ευρείας κυκλοφορίας εφημερίδων. Η δημοσιογραφική είδηση βασίζεται στην αφήγηση γεγονότων που κρίνονται σημαντικά, άρα ανακοινώσιμα στο ευρύ κοινό. Η είδηση αποτελείται από ένα κεντρικό γεγονός. Έπονται πληροφορίες για τον τόπο, τον χρόνο, τους συμμετέχοντες στο γεγονός αυτό. Σημαντικό μέρος μιας είδησης είναι ο τίτλος και η πρώτη παράγραφος η οποία διατυπώνεται με τρόπο ώστε να προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού. Συχνή είναι η χρήση σχολίων, αξιολογικών επιθέτων, επιρρημάτων, αρνητικά ή θετικά φορτισμένων λεξικών στοιχείων μέσω των οποίων ο/η δημοσιογράφος αξιολογεί τα γεγονότα που παραθέτει. Η αξιολόγηση αυτή δεν είναι πάντοτε εύκολο να εντοπιστεί από τον δέκτη, καθώς σε πολλές περιπτώσεις οι αξιολογικοί χαρακτηρισμοί ενδέχεται να είναι υπόρρητοι. Δημιουργείται, συνεπώς, προβληματισμός σχετικά με το αν το ρεπορτάζ συνιστά μια εντελώς αντικειμενική καταγραφή γεγονότων, και αν μια εντελώς αντικειμενική περιγραφή είναι εν τέλει επιτεύξιμη.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό του δημοσιογραφικού κειμένου είναι η πολυφωνικότητα που το διέπει. Μια κομβική έννοια στο πλαίσιο αυτό είναι η έννοια της διακειμενικότητας. Σύμφωνα με την Kristeva (1980: 66) κάθε κείμενο συγκροτείται ως μωσαϊκό από ήδη υπάρχοντα κείμενα με τα οποία βρίσκεται σε διαλογική σχέση, καθώς τα αναδιατυπώνει και τα τροποποιεί. Όσον αφορά τη δημοσιογραφική είδηση το χαρακτηριστικό αυτό παρατηρείται κατά κόρον. Σημαντική σε αυτό το σημείο είναι και η έννοια της αναπλαισίωσης λόγου που συναντάται στα δημοσιογραφικά κείμενα. Ως αναπλαισίωση νοείται η μετακίνηση μιας πρακτικής ή τμήματος λόγου από το αυθεντικό τους περικείμενο και η ανατοποθέτησή τους σε ένα άλλο, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στην περίπτωση της μεταφοράς του πολιτικού λόγου στον δημοσιογραφικό (Iefcu-Fairclough 2008:

68), την οποία θα συναντήσουμε σε αρκετά σημεία κατά το πρακτικό μέρος της ανάλυσης.

3.3. Περιγραφή δεδομένων

Το πρώτο ερευνητικό μέρος της εργασίας αυτής περιλαμβάνει τη συγκρότηση δίγλωσσου συγκρίσιμου σώματος κειμένων. Πηγή άντλησης του κειμενικού υλικού αποτέλεσαν αποκλειστικά κείμενα του ηλεκτρονικού Τύπου και συγκεκριμένα ολόκληρα άρθρα ειδήσεων. Για την αγγλική γλώσσα αντλήθηκε υλικό από τις ηλεκτρονικές εκδόσεις των εφημερίδων *Financial Times*, *Telegraph* και *The Guardian*, ενώ για την ελληνική από τις ηλεκτρονικές εκδόσεις των εφημερίδων *Η Καθημερινή*, *Ναυτεμπορική* και *Εφημερίδα των Συντακτών*. Οι συγκεκριμένες εφημερίδες επιλέχθηκαν λόγω της εγκυρότητας τους, καθώς αποτελούν πηγές ευρείας κυκλοφορίας, ενώ, επίσης, εντοπίστηκε σε αυτές πλούσιο υλικό σχετικά με το ζήτημα του δημοψηφίσματος. Συνεπώς, το σώμα κειμένων συγκροτήθηκε από δύο υποσώματα, ένα για την αγγλική και ένα για την ελληνική γλώσσα.

Επιπρόσθετα, βασικός παράγοντας στην επιλογή τους αποτέλεσε η ιδεολογική τοποθέτηση καθεμίας από αυτές, και η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντιστοίχιση της ιδεολογίας του υλικού από το οποίο συγκροτήθηκε καθένα από τα δύο υποσώματα. Το κριτήριο της ιδεολογίας είναι σημαντικό όταν πρόκειται για τέτοιου είδους κείμενα και θα πρέπει να παίζει ρόλο στην επιλογή τους για τη συγκρότηση των σωμάτων κειμένων, λαμβάνοντας βέβαια υπόψιν την εξής σημαντική παραδοχή. Αν και κάθε εφημερίδα διατηρεί μια συγκεκριμένη πολιτική στάση, αυτό δε σημαίνει ότι δεν αναπαράγει τις διαφοροποιημένες απόψεις που ενδέχεται να εκφράζουν οι εκάστοτε αρθρογράφοι της. Ο λόγος μιας εφημερίδας λοιπόν δεν είναι ένας, αλλά αποτελεί ένα συνδυασμό πολλών και διαφορετικών φωνών. Τα άρθρα, εξάλλου, περνούν από αρκετές φάσεις επεξεργασίας πριν τυπωθούν, ενώ η ίδια η στάση μιας εφημερίδας ενδέχεται να αλλάζει με το πέρασμα του χρόνου (Baker 2006: 72-73). Είναι προφανές λοιπόν ότι ο ξεκάθαρος χαρακτηρισμός μιας εφημερίδας ως προς την ιδεολογία την οποία πρεσβεύει και την πολιτική στάση την οποία ακολουθεί κάθε άλλο παρά εύκολος μπορεί να θεωρηθεί.

Τηρουμένων λοιπόν των αναλογιών μπορούμε να σημειώσουμε τα εξής για τη γενικότερη ιδεολογική κατεύθυνση καθεμίας από τις εφημερίδες που εξετάσαμε. Η *Financial Times* είναι βρετανική εφημερίδα ημερήσιας κυκλοφορίας με θεματολογία που επικεντρώνεται κυρίως σε επιχειρηματικά και οικονομικά ζητήματα. Η *Telegraph*

είναι ημερήσια βρετανική εφημερίδα, η οποία ασχολείται κατά βάση με πολιτικά ζητήματα και χαρακτηρίζεται από συντηρητική ιδεολογική τοποθέτηση. Η *The Guardian* είναι και αυτή βρετανική ημερήσια εφημερίδα, η οποία αντιπροσωπεύει κατά κύριο λόγο τον κεντροαριστερό πολιτικό χώρο. Η *Καθημερινή* είναι ελληνική ημερήσια εφημερίδα που πραγματεύεται πολιτικά και οικονομικά ζητήματα, ενώ ιδεολογικά θα μπορούσε να τοποθετηθεί στον κεντρώο χώρο. Η *Ναυτεμπορική* είναι η πρώτη σε κυκλοφορία ελληνική εφημερίδα που ασχολείται κατά κύριο λόγο με οικονομικά ζητήματα, ενώ η *Εφημερίδα των Συντακτών* είναι ελληνική εφημερίδα αριστερής ιδεολογικής τοποθέτησης. Μάλιστα, κατά την περίοδο που εξετάζουμε απηχούσε σε μεγάλο βαθμό φιλοκυβερνητικές απόψεις.

Ως προς την έκταση, το υποσώμα των αγγλικών συγκροτήθηκε από 282 κείμενα, τα οποία στο σύνολό τους αποτελούνται από 325.542 λέξεις, και το υποσώμα των ελληνικών από 1120 κείμενα αποτελούμενα από 404.620 λέξεις. Σε υπολογιστικό φύλλο (Calc) έγινε η αναλυτική καταγραφή των μεταδεδομένων τους (τίτλος κειμένου, ημερομηνία δημοσίευσης, αριθμός λέξεων, πηγή δημοσίευσης, αρθρογράφος). Ακολουθεί σχετικός πίνακας όπου παρουσιάζεται ο αριθμός των κειμένων και ο αριθμός των λέξεων κάθε υποσώματος.

Υποσώμα αγγλικών			Υποσώμα ελληνικών		
Τίτλος Εφημερίδας	Αριθμός λέξεων	Αριθμός κειμένων	Τίτλος Εφημερίδας	Αριθμός λέξεων	Αριθμός κειμένων
<i>Financial Times</i>	68.535	89	<i>Ναυτεμπορική</i>	108.408	460
<i>Telegraph</i>	183.054	107	<i>Η Καθημερινή</i>	114.035	272
<i>The Guardian</i>	80.783	86	<i>Εφημερίδα των Συντακτών</i>	182.177	388
Σύνολο	325.542	282	Σύνολο	404.620	1120

Πίνακας 2: Έκταση (σε κείμενα και σε λέξεις) των υποσωμάτων αγγλικών και ελληνικών

Ως χρονικό εύρος κάλυψης για το συγκρίσιμο σώμα κειμένων επιλέχθηκε το διάστημα μεταξύ 28/6/2015 και 5/8/2015, κατά το οποίο με αφορμή το δημοψήφισμα διαδραματίστηκαν καταγιστικές εξελίξεις στην εγχώρια και διεθνή οικονομική και πολιτική σκηνή. Τα κείμενα τα οποία επιλέχθηκαν για τη συγκρότηση του συγκρίσιμου σώματος κειμένων και στις δύο γλώσσες απηχούν κοινή θεματική και διαθέτουν παρόμοια τυπολογία, καθώς και επίπεδο λόγου και ορολογική ένταση, ενώ αποτελούν δείγματα πρωτότυπου και όχι μεταφρασμένου λόγου, έτσι ώστε να πληρούνται οι βασικές αρχές συγκρότησης ενός συγκρίσιμου σώματος κειμένων.

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό μέρος της εργασίας το οποίο προσανατολίζεται στο μεταφραστικό πεδίο, επιλέχθηκαν τέσσερα κείμενα γραπτού δημοσιογραφικού λόγου. Τα τρία από τα κείμενα αυτά αντλήθηκαν από τον ιστότοπο του παγκόσμιου ειδησεογραφικού πρακτορείου Reuters, που έχει την έδρα του στη Βρετανία, ενώ ταυτόχρονα εντοπίστηκαν οι ελληνικές τους μεταφράσεις στους ιστοτόπους της εφημερίδας Ναυτεμπορική, Καθημερινή, και το Βήμα, αντίστοιχα. Το τέταρτο μετάφρασμα αντλήθηκε στην πρωτότυπη μορφή του από τον ιστότοπο της εφημερίδας Financial Times, ενώ στη μεταφρασμένη από τον ελληνικό ενημερωτικό ιστότοπο iefimerida. Τα κείμενα αυτά επιλέχθηκαν, καταρχάς, με θεματικό κριτήριο, καθώς αναφέρονται σε γεγονότα γύρω από το δημοψήφισμα του 2015, με βάση τη χρονική τους κάλυψη, καθώς δημοσιεύτηκαν εντός του χρονικού διαστήματος στο οποίο δημοσιεύτηκαν και τα κείμενα των δύο υποσωμάτων, και λόγω του γεγονότος ότι υπάρχει δημοσιευμένη η μεταφρασμένη έκδοσή τους.

3.4. Μεθοδολογία

Στο πρώτο πρακτικό σκέλος της έρευνας, η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του λογισμικού επεξεργασίας σωμάτων κειμένων Sketch Engine (Kilgarriff et al. 2014). Σύμφωνα με την περιγραφή που δίνεται στον επίσημο ιστότοπο του⁴, το Sketch Engine είναι ένα ηλεκτρονικό εργαλείο κειμενικής ανάλυσης το οποίο επεξεργάζεται μεγάλο όγκο γλωσσικού υλικού, προκειμένου να διερευνήσει ποια στοιχεία είναι τυπικά και συχνότερα σε μια γλώσσα και ποια σπανιότερα ή εκτός χρήσης. Πρόκειται λοιπόν σε αδρές γραμμές για ένα εργαλείο που έχει ως στόχο να αναδείξει τον τρόπο λειτουργίας και τα χαρακτηριστικά της γλώσσας.

Αρχικά, προκειμένου να λάβουμε μια πρώτη εικόνα για τα χαρακτηριστικά και τη θεματική στόχευση καθενός από τα δύο υποσώματα ακολουθούμε τη διαδικασία εξαγωγής καταλόγων απόλυτης συχνότητας (wordlists) και στα δύο υποσώματα. Από τον εξαγόμενο κατάλογο αφαιρούμε τα στοιχεία εκείνα που δεν ενδιαφέρουν την ανάλυσή μας, δηλαδή τα λειτουργικά/γραμματικά στοιχεία, κρατώντας τα στοιχεία με λεξικό περιεχόμενο που μας δίνουν πραγματολογικές και θεματικού τύπου πληροφορίες. Έπειτα, από αυτά εντάσσουμε σε πίνακα τα 40 συχνότερα σε εμφάνιση λεξικά στοιχεία και για τις δύο γλώσσες συνοδευόμενα από τις απόλυτες συχνότητές τους στα υποσώματα. Από τον κατάλογο αυτόν καταλήγουμε σε κάποια αρχικά συμπεράσματα σχετικά με το θεματικό προφίλ κάθε υποσώματος, και επιλέγουμε τα λεξικά στοιχεία τα οποία εμφανίζουν ενδιαφέρον για περαιτέρω γλωσσολογική εξέταση.

Προχωρώντας στην εξέταση, χρησιμοποιούμε για καθένα από τα επιλεγμένα λεξικά στοιχεία το εργαλείο Word Sketch, το οποίο μας δίνει τη δυνατότητα να λάβουμε μια συνολική εικόνα των συχνότερων γραμματικών και λεξικών συνάψεων των εξεταζόμενων λεξικών στοιχείων, καθώς και το εργαλείο των συμφραστικών πινάκων (concordances), προκειμένου να εξετάσουμε το στενό και ευρύτερο συμφραστικό πλαίσιο κάθε λέξης, και να εξάγουμε συμπεράσματα για τον τρόπο παρουσίασης και αναπαράστασης του στα κείμενα.

Πιο συγκεκριμένα, η έμφαση δίνεται στην εξέταση των συνάψεων των εξεταζόμενων στοιχείων με επίθετα που λειτουργούν προσδιοριστικά, και ουσιαστικά τα οποία απαντούν συχνά στο περικείμενο τους, προκειμένου υπό το πρίσμα της κριτικής ανάλυσης λόγου να οδηγηθούμε σε συμπεράσματα για τον ιδεολογικό ρόλο των συνάψεων αυτών. Για κάθε λεξικό στοιχείο και για τις σημαντικότερες συνάψεις

4 <https://www.sketchengine.eu/>

του που αναφέρονται εντός της ανάλυσης, παραθέτουμε εντός παρενθέσεων την απόλυτη συχνότητα εμφάνισής τους στο υποσώμα στο οποίο εμφανίζονται, ενώ συμπληρωματικά προς την ανάλυση, παραθέτουμε αντιπροσωπευτικά παραδείγματα αντλημένα από τα σώματα κειμένων. Επιπλέον, εξετάζουμε το είδος των διαδικασιών στις οποίες συμμετέχουν τα εξεταζόμενα λεξικά στοιχεία, βάσει του συστήματος μεταβιβαστικότητας της ΣΛΓ, το οποίο περιγράφηκε σε προηγούμενη υποενότητα (2.3). Αναλυτικά οι εμφανιζόμενες διαδικασίες και οι ρόλοι που αποδίδονται στα εξεταζόμενα λεξικά στοιχεία παρατίθενται σε πίνακες μαζί με τη συχνότητα εμφάνισής τους για κάθε υποσώμα. Στόχος της εξέτασης αυτής είναι ο εντοπισμός των κυριότερων ρόλων που εκχωρούνται στα λεξικά αυτά στοιχεία σε κάθε υποσώμα, και η εξαγωγή συμπερασμάτων για τον τρόπο αναπαράστασής τους. Τα συμπεράσματα που εξάγονται από κάθε υποσώμα για τα εξεταζόμενα λεξικά στοιχεία συγκρίνονται μεταξύ τους, ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για την ευρύτερη ιδεολογική κατεύθυνση που υιοθετούν τα δημοσιεύματα στο κειμενικό δείγμα που εξετάστηκε, τα σημεία εκείνα ανάμεσα στα δύο υποσώματα στα οποία οι τοποθετήσεις αυτές συγκλίνουν, και εκείνα στα οποία διαφοροποιούνται απολύτως. Τα εξαγόμενα αυτά συμπεράσματα συγκεφαλαιώνονται στη συμπερασματική ενότητα του κεφαλαίου.

Στο δεύτερο πρακτικό μέρος, η έρευνα στρέφεται στο μεταφραστικό πεδίο των δημοσιογραφικών κειμένων, και επικεντρώνεται σε τέσσερα κείμενα μεταφρασμένου δημοσιογραφικού λόγου από την αγγλική προς την ελληνική γλώσσα. Αρχικά, περιγράφεται το απαραίτητο περικειμενικό πλαίσιο των κειμένων, δηλαδή δίνονται πληροφορίες σχετικά με τον τόπο, την ημερομηνία δημοσίευσης και τις κεντρικές θεματικές που πραγματεύονται τα κείμενα. Ακολουθεί εντός πίνακα η παράλληλη παράθεση των κειμένων αυτών στην πρωτότυπη και τη μεταφρασμένη εκδοχή τους, και έπεται η ανάλυσή τους με τη χρήση καθαρά ποιοτικών μεθόδων που έχει ως γνώμονα την εξέταση του τρόπου παρουσίασης των γεγονότων και των βασικών δρώντων σε αυτά, και τη σύγκριση των αποτελεσμάτων πρωτοτύπου και μεταφράσματος μεταξύ τους. Η ιδεολογική στάση που εξάγεται ότι λαμβάνει κάθε μετάφρασμα συγκρίνεται με τα συμπεράσματα σχετικά με τις αξιολογικές θέσεις που υιοθετούνται στην κειμενική παραγωγή που εξετάσαμε στο πρώτο μέρος της έρευνας, προκειμένου να δούμε τον τρόπο κατά τον οποίο οι μεταφραστές στηρίζονται σε αυτές τις αξιολογικές θέσεις, και αυξάνουν ή μειώνουν την έντασή τους μέσω των μεταφραστικών επιλογών και των διάφορων στρατηγικών που υιοθετούν. Τέλος,

παρατίθενται τα συνολικά συμπεράσματα όσον αφορά τις κυρίαρχες τάσεις που σημειώνουν τα μεταφράσματα, και συγκεφαλαιώνονται οι κύριοι μηχανισμοί που συντελούν στην εκδήλωσή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟΣΩΜΑΤΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η ποσοτική ανάλυση των υποσωμάτων ελληνικών και αγγλικών κειμένων με έμφαση στις διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα και στους δρώντες που συμμετέχουν σε αυτές, καθώς και στην ανάδειξη των στοιχείων εκείνων που λειτουργούν ως ιδεολογικοί δείκτες και φορείς αξιολόγησης εντός των κειμένων. Εξετάζεται, έτσι, ο τρόπος που επιλέγεται σε κάθε υποσώμα να αναπλαισιωθούν μέσω του λόγου και των επιμέρους γλωσσικών επιλογών τα γεγονότα της περιόδου που εξετάζουμε. Μέσω της αντιπαραβολής και σύγκρισης των δεδομένων που προκύπτουν από τα δύο υποσώματα, στόχος είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τη γενικότερη στάση και τοποθέτηση των εξεταζόμενων δημοσιευμάτων τόσο του ελληνικού όσο και του βρετανικού Τύπου απέναντι στο πολιτικό γεγονός του δημοψηφίσματος του 2015, και στους δρώντες που παίζουν τον πιο σημαντικό ρόλο κατά την περίοδο αυτή.

4.1. Ανάλυση καταλόγων απόλυτης συχνότητας

Η ανάλυση εκκινεί από την εξαγωγή καταλόγων απόλυτης συχνότητας (wordlists) σε καθεμία από τις δύο γλώσσες με την εξέταση των αγγλικών και των ελληνικών υποσωμάτων ως συνόλων. Παρατηρούμε ότι και στους δύο καταλόγους τις πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν γραμματικά/λειτουργικά στοιχεία τα οποία δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον αναφορικά με τους στόχους της έρευνάς μας. Έπειτα λοιπόν από αφαίρεση των στοιχείων αυτών, καθώς και των στοιχείων που εμπίπτουν στη γενική γλώσσα, προκύπτουν τα στοιχεία με λεξικό περιεχόμενο που αφορούν την υπό εξέταση θεματική περιοχή. Από αυτά τα 40 στοιχεία με τη μεγαλύτερη απόλυτη συχνότητα εμφάνισης στα δύο υποσώματα παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα.

Λεξικό στοιχείο	Απόλυτη συχνότητα	Λεξικό στοιχείο	Απόλυτη συχνότητα
Greece	3.529	δημοψήφισμα	2.686
greek	3.052	ελληνικός	2.112
bank	1.489	κυβέρνηση	2.086
vote	1.389	Ελλάδα	1.708
minister	1.336	όχι	1.558
tsipras	1.319	λαός	1.519
referendum	1.202	χώρα	1.497
government	1.199	ναι	1.272
eurozone	1.186	Ευρώπη	1.175
country	1.106	πρωθυπουργός	1.120
european	1.078	συμφωνία	1.114
creditor	1.004	πρόταση	993

debt	991	ευρώ	973
euro	856	ευρωπαϊκός	936
deal	833	πολιτικός	872
athens	833	διαπραγμάτευση	841
finance	811	υπουργός	742
bailout	760	τράπεζα	723
people	651	χρέος	683
europe	632	σύριζα	683
imf	599	Ελλάδα	613
ecb	570	Τσίπρας	608
eu	568	απόφαση	586
greeks	528	αποτέλεσμα	580
fund	509	πρόγραμμα	578
leader	507	δημοκρατία	554
crisis	504	Έλληνας	484
varoufakis	466	θεσμός	481
yes	461	πολίτης	464
syryza	459	ευρωζώνη	454
german	446	δανειστής	406
proposal	453	μέτρο	397
merkel	433	μνημόνιο	352
market	419	ΔΝΤ	315
currency	339	συμβούλιο	314
negotiation	338	εταίρος	300
austerity	329	αθήνα	295
measure	315	κρίση	288
result	313	εκτ	263
agreement	311	έξοδος	258

Πίνακας 1: Τα 40 πιο συχνά λεξικά στοιχεία στα υποσώματα αγγλικής και ελληνικής

Παρατηρούμε σχετικά κοινή εμφάνιση λεξικών στοιχείων και στα δύο υποσώματα, δεδομένης της κοινής χρονικής περιόδου και θεματικής που καλύπτουν. Τα λεξικά στοιχεία που εμφανίζονται στις πρώτες θέσεις και των δύο υποσωμάτων είναι, όπως αναμένεται, εκείνα που αφορούν το εξεταζόμενο πολιτικό γεγονός (*referendum/δημοψήφισμα*), τους κύριους δρώντες στα γεγονότα (*Greece/Ελλάδα, Tsipras/Τσίπρας, eurozone/ευρωζώνη, people/λαός, Europe/Ευρώπη, Syriza/Σύριζα*), καθώς και τα λεξικά στοιχεία που συνδέονται στενά με το ζήτημα που εξετάζουμε (*agreement/συμφωνία, euro/ευρώ, bank/τράπεζα, negotiation/διαπραγμάτευση, debt/χρέος, democracy/δημοκρατία*).

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη θέση του καταλόγου συχνότητας του αγγλικού υποσώματος εμφανίζεται το λεξικό στοιχείο *Greece*, ενώ το αντίστοιχο λεξικό στοιχείο *Ελλάδα* εμφανίζεται στην τέταρτη θέση του ελληνικού υποσώματος. Η τόσο

υψηλή θέση εμφάνισης του στοιχείου αυτού είναι αναμενόμενη, καθώς η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους κεντρικούς δρώντες στα υπό εξέταση γεγονότα και αναμένεται να προσδιορίζεται λεπτομερέστερα στα αγγλόφωνα κείμενα σε αντίθεση με τα ελληνόφωνα όπου είναι αυτονόητη. Ο άλλος κεντρικός δρων, η *Ευρώπη/ΕΕ*, τίθεται, επίσης, σε υψηλή θέση και στα δύο υποσώματα.

Ωστόσο, παρά την κοινή θεματική, άξια σχολιασμού είναι η διαφορά στη συχνότητα εμφάνισης στα δύο υποσώματα ορισμένων λεξικών στοιχείων, γεγονός που αποκαλύπτει σε μία πρώτη προσέγγιση διαφοροποιήσεις στη θεματική έμφαση που δίνεται στο καθένα από αυτά. Παρατηρούμε ότι στην τρίτη θέση του καταλόγου των αγγλικών βρίσκεται το λεξικό στοιχείο *bank*, ενώ σε μεγάλη συχνότητα εμφανίζονται επίσης τα *debt, euro, bailout, market, currency, cash, loan, default, bond, tax, drachma, deposit*, κάτι που δείχνει ότι στο υποσώμα των αγγλικών προκρίνεται θεματικά ο οικονομικός αντίκτυπος του δημοψηφίσματος, καθώς οι αντίστοιχοι όροι εμφανίζονται μεν αλλά με μικρότερη συχνότητα στο υποσώμα των ελληνικών.

Σε αντίστοιχα υψηλή θέση στον κατάλογο συχνότητας των ελληνικών κειμένων εμφανίζεται το λεξικό στοιχείο *λαός* (1.519), με συχνότερη τη σύναψη *ελληνικός λαός* (755), η οποία αντιστοιχεί σε μια έννοια με σημαντική ιδεολογική φόρτιση στα ελληνικά. Η αντίστοιχη λέξη *people* εμφανίζεται και στο υποσώμα των αγγλικών κειμένων με μικρότερη, ωστόσο, απόλυτη συχνότητα (289). Επιπλέον, ένα λήμμα με υψηλή εμφάνιση (533) στο ελληνικό υποσώμα και πολύ μικρότερη στο υποσώμα των αγγλικών (96) είναι το λήμμα *δημοκρατία*, το οποίο αντιπροσωπεύει, επίσης, μια έννοια ιδεολογικά φορτισμένη σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα και τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο του δημοψηφίσματος. Ένα αρχικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι, επομένως, ότι στον ελληνικό Τύπο δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην παρουσία και συμμετοχή του ελληνικού λαού, ως συλλογικής οντότητας, στις πολιτικές εξελίξεις σε σχέση με τον αγγλόφωνο.

Η εξαγωγή των καταλόγων απόλυτης συχνότητας συνέβαλε στον εντοπισμό των λεξικών εκείνων στοιχείων με τη συχνότερη εμφάνιση σε καθένα από τα δύο υποσώματα και ως εκ τούτου και με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για περαιτέρω γλωσσολογική εξέταση. Πιο συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν τα λήμματα *referendum/δημοψήφισμα, Grexit/έξοδος, people/λαός, Greek/Ελληνας, Greece/Ελλάδα* και *Europe/Ευρώπη*, τα οποία εξετάζονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες του κεφαλαίου.

4.2. Ανάλυση του ζεύγους *referendum/δημοψήφισμα*

4.2.1. Ανάλυση του λεξικού στοιχείου δημοψήφισμα

Το πρώτο εξεταζόμενο λεξικό στοιχείο είναι το *δημοψήφισμα* (2.686), που αποτελεί και το κεντρικό θέμα των κειμένων. Η συχνότερη σύναψη του στοιχείου αυτού παρατηρείται με το επίθετο *ελληνικό* (69), που προσδιορίζει τον τόπο διεξαγωγής της συγκεκριμένης διαδικασίας. Η υψηλή της συχνότητα είναι αυτονόητη, καθώς τα κείμενα στο εξεταζόμενο υποσώμα προέρχονται από τον ελληνικό Τύπο. Ακολουθούν σε συχνότητα τα επίθετα που εκφράζουν χρονική δείξη (Φραγκάκη 2010: 240) *επικείμενο* (20), *χθεσινό* (17), *πρόσφατο* (8), *σημερινό* (6), *αυριανό* (6), *επερχόμενο* (5), τα οποία προσδιορίζουν χρονικά το δημοψήφισμα.

Η σημασία και η κρισιμότητα της διεξαγωγής, καθώς και των αποτελεσμάτων που θα επιφέρει το δημοψήφισμα φαίνονται στην σύναψη του εξεταζόμενου λεξικού στοιχείου με τα αξιολογικά επίθετα *κρίσιμος* (6) και *σημαντικός* (2), τα οποία μπορούν να συγκαταλεχθούν στην υποκατηγορία των επιθέτων σπουδαιότητας. Τα αξιολογικά επίθετα χρησιμοποιούνται προκειμένου να αξιολογήσουν τα ουσιαστικά που συνοδεύουν, και εκφράζουν την κρίση του γράφοντος για αυτά (Γούτσος & Φραγκάκη 2015: 122). Τα επίθετα σπουδαιότητας χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν τον βαθμό σπουδαιότητας των αναφερόμενων γεγονότων που πάντα είναι υψηλός και για να επιστήσουν το ενδιαφέρον του αποδέκτη στα ζητήματα που ο γράφων κρίνει σημαντικά (Φραγκάκη 2010: 189).

1. Την Παρασκευή 3 Ιουνίου, δύο εικοσιτετράωρα πριν από το *κρίσιμο δημοψήφισμα*, δεκάδες χιλιάδες φορολογούμενοι –παρά το γεγονός ότι είχε ήδη ανακοινωθεί παράταση για την αποπληρωμή των φορολογικών υποχρεώσεων– έσπευσαν να πληρώσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις.
2. Όσον αφορά το δημοψήφισμα, υποστήριξε ότι "μπροστά μας έχουμε ένα πολύ *σημαντικό δημοψήφισμα*, που πρέπει να γίνει ευκαιρία, για να εκφράσουμε την καταδίκη μας στα μνημόνια διαρκείας των δανειστών".

Έπειτα, παρατηρούμε σε υψηλή συχνότητα συνάψεις με τα επίθετα *διχαστικό* (7), *παραπλανητικό* (7), *παράνομο* (5), *νόθο* (4), *ψευδεπίγραφο* (2), *αποπροσανατολιστικό* (2), τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν ως περιγραφικά. Τα περιγραφικά είναι επίθετα τα οποία χρησιμοποιούνται προκειμένου να αποδώσουν συγκεκριμένες ιδιότητες στα προσδιοριζόμενα ουσιαστικά (Φραγκάκη 2010: 113). Βασικό γνώρισμα αυτής της κατηγορίας επιθέτων είναι ότι διαθέτουν άλλοτε θετικό και άλλοτε αρνητικό σημασιολογικό προσανατολισμό (Φραγκάκη 2010: 115). Τα εξεταζόμενα σε αυτό το σημείο περιγραφικά επίθετα παρατηρούμε ότι διαθέτουν

αρνητικό σημασιολογικό προσανατολισμό. Η επιλογή αυτών των επιθέτων μπορούμε να συμπεράνουμε ότι λειτουργεί αξιολογικά.

Σε πολλές άλλες περιπτώσεις, επίσης, το *δημοψήφισμα* συνοδεύεται από ουσιαστικά που του προσδίδουν αρνητικά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα, χαρακτηρίζεται ως *λάθος* (6), *εκτροπή* (4), *παρωδία* (8), ως γεγονός που *γελοιοποιεί* (2) τη χώρα. Στα παραδείγματα αυτά το δημοψήφισμα παρουσιάζεται ως διαδικασία η οποία μπορεί να επιφέρει μόνο αρνητικές και καταστροφικές συνέπειες για τη χώρα.

3. Ο πρώην πρωθυπουργός επισημαίνει: "το ερώτημα για το οποίο η κυβέρνηση θέλει να διενεργήσει *δημοψήφισμα* είναι *παραπλανητικό*".

4. Εκτός από όλες τις άλλες παρεμβάσεις και πριν καν αποφασίσει το ελληνικό Συμβούλιο της Επικρατείας, η Κομισιόν έβγαλε το πόρισμα της: το *δημοψήφισμα* της Κυριακής είναι...*παράνομο*.

5. "Τα ηρωικά που μας είτε ο πρωθυπουργός είναι λαϊκισμός του χειρίστου είδους", μου εξηγεί η Κατερίνα. "Εμείς δίνουμε μάχη για την πραγματική δημοκρατία απέναντι σ' ένα *ψευδεπίγραφο δημοψήφισμα*, απέναντι σε μια διαδικασία που τινάζει στον αέρα ό,τι χτίσαμε τόσα χρόνια. Κι οι αριστεροί να αφήσουν την κυβέρνηση και να κάνουν πάλι αυτά που ξέρουν καλύτερα: πορείες, διαμαρτυρίες, απεργίες και κάμπινγκ.

Με διάφορες φράσεις τονίζεται ιδιαίτερα το στοιχείο του διχασμού και της πόλωσης που έχει δημιουργήσει το *δημοψήφισμα*. Χαρακτηριστικά βλέπουμε στο περικείμενο του τα λεξικά στοιχεία *διχάζω* (9), *διχασμός* (8), *πολωτικό* (4), *πόλωση* (3). Ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση όπου το δημοψήφισμα παρουσιάζεται μεταφορικά ως *μάχη* (19), η οποία επιφέρει διχασμό και χωρίζει σε "*στρατόπεδα*" (2).

6. "Το *δημοψήφισμα* δεν πρέπει να γίνει, γιατί *διχάζει* το λαό" συμπλήρωσε, ενώ επανέλαβε ότι το ΠΑΣΟΚ τάσσεται υπέρ του ευρώ και εναντίον της κυβέρνησης.

7. Η μεγαλύτερη αγωνία μου είναι ο *διχασμός* γιατί συνήθως αυτό φέρνουν τα *δημοψηφίσματα*, σημείωσε από την πλευρά του ο κ. Μπουτάρης.

8. Η κ. Γεννηματά υπογραμμίζει ότι υιοθέτηση της πρότασής της θα ακύρωνε στην πράξη "τόσο τις ακραίες προτάσεις από την πλευρά των δανειστών όσο και το *πολωτικό διχαστικό δημοψήφισμα* με το πλαστό και παραπλανητικό δίλημμα".

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι σε αρκετές περιπτώσεις εμφανίζεται στο περικείμενο του εξεταζόμενου λήμματος ένα μοτίβο άξιο σχολιασμού, αυτό του *λόγου της καταστροφής* (discourse of catastrophe, Lykou & Mitsikopoulou 2017: 128). Συγκεκριμένα, στο περικείμενο της λέξης παρατηρούμε με μεγάλη συχνότητα την εμφάνιση του ίδιου του ουσιαστικού *καταστροφή* (12), του περιγραφικού επιθέτου *επικίνδυνος* (6), το οποίο φέρει αρνητική αξιολογική λειτουργία (Φραγκάκη 2010:

168), και των ουσιαστικών *κίνδυνος* (12), *ρίσκο* (7), *κατάρρευση* (4), όπου το μέλλον της χώρας σκιαγραφείται με καταστροφολογικούς όρους.

9. Το *δημοψήφισμα είναι η επισφράγιση της καταστροφής*. Μέχρι να φτάσουμε εκεί και να ακολουθήσουν τα επόμενα πολιτικά βήματα η σημερινή *καταστροφή* θα έχει πολλαπλασιαστεί. Δεν θα ανατραπεί από οποιοδήποτε αποτέλεσμα. Οι αδύναμοι θα πληρώσουν πάλι με την κατάρρευση κάθε προοπτικής τους για ένα καλύτερο αύριο σε σχέση με το προχθές.

10. Πολιτική απάτη που μετεξελίσσεται τώρα σε πραξικόπημα και που ευτελίζει τις δημοκρατικές διαδικασίες χαρακτήρισε ο Ευάγγελος Βενιζέλος την απόφαση του Αλέξη Τσίπρα να προκηρύξει *δημοψήφισμα*, ενώ έκανε λόγο για άμεσο *κίνδυνο* για την ευρωπαϊκή πορεία της χώρας και απειλή για το ιστορικό της κεκτημένο.

Άξιες σχολιασμού είναι και οι μεταφορές που χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν το *δημοψήφισμα*. Η μεταφορά είναι ένα μέσο πειθούς το οποίο χαρακτηρίζει τον πολιτικό και τον δημοσιογραφικό λόγο, καθώς χρησιμοποιεί τη γλώσσα προκειμένου να ενεργοποιήσει υποσυνείδητες συναισθηματικές συνδέσεις, αλλά και να επηρεάσει τον τρόπο κατά τον οποίο τοποθετούνται οι ιδέες και οι αντιλήψεις σε μια αξιολογική κλίμακα (Charteris-Black 2005: 13-14). Στο παράδειγμα 11, μέσω των μεταφορών η διαδικασία του δημοψηφίσματος παρομοιάζεται με τυχερό παιχνίδι προκειμένου να καταδειχτεί το πόσο επισφαλή και αβέβαια είναι τα αποτελέσματά του. Στο παράδειγμα 12, χρησιμοποιείται ο χαρακτηρισμός *κουρελόχαρτο* ο οποίος μειώνει πλήρως την αξία του, ενώ στο παράδειγμα 13, η ετυμολογία του δημοψηφίσματος θα μπορούσε να ισοδυναμεί με την πτώση της χώρας στον *γκρεμό*.

11. Χαρακτηριστική είναι η τοποθέτηση της γαλλικής εφημερίδας που χαρακτήρισε το *δημοψήφισμα μια καλή παρτίδα πόκερ* που στέλνει τώρα την μπάλα στο γήπεδο των Ελλήνων ψηφοφόρων, που είναι συχνά εξοργισμένοι από την αλαζονεία και την πίεση του ΔΝΤ και των Βρυξελλών.

12. Με ένα ακαταλαβίστικο ερώτημα, ένα σεντόνι λέξεων χωρίς νόημα", είπε, για να συμπληρώσει: "Δεν τόλμησαν ούτε καν στο *δημοψήφισμα* να που μια καθαρή κουβέντα. Αυτό το *κουρελόχαρτο* που μας παρουσίασαν το αρνούμαστε, αλλά δεν είμαστε εδώ για να διχάσουμε τον λαό.

13. Πριν τη συνεδρίαση των υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης, ο κ. Κάζιμιρ είχε υποστηρίξει ότι η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να ταχθεί υπέρ του "ναι" στο επικείμενο *δημοψήφισμα*, αλλιώς θα *ρίξει* την Ελλάδα *στο γκρεμό*.

Έπειτα από προσεκτική παρακολούθηση του τρόπου παρουσίασης του λεξικού στοιχείου *δημοψήφισμα*, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι κατά πλειοψηφία στο

περικείμενο του επικρατούν λεξικά στοιχεία που του προσδίδουν αρνητικά χαρακτηριστικά και το αξιολογούν με κινδυνολογικό τρόπο. Τα λεξικά αυτά στοιχεία απαντούν τόσο στις γραμματικές συνάψεις, όσο και στο ευρύτερο περικείμενο του εξεταζόμενου λήμματος. Μέσω αυτών κατασκευάζεται και διοχετεύεται στον αποδέκτη μια αρνητική εικόνα τόσο όσον αφορά την απόφαση και τη διαδικασία του δημοψηφίσματος, όσο και αναφορικά με τα επικείμενα αποτελέσματά του. Συνεπώς, φαίνεται ότι σε γενικές γραμμές τα κείμενα του ελληνικού Τύπου που εξετάζονται διατηρούν αρνητική έως και επικριτική στάση απέναντι στο εξεταζόμενο πολιτικό γεγονός.

4.2.2. Ανάλυση του λεξικού στοιχείου *referendum*

Το λεξικό στοιχείο *referendum* εμφανίζεται στο υποσώμα των αγγλικών 1.202 φορές. Όπως και στο υποσώμα των ελληνικών, έτσι και εδώ, το λεξικό αυτό στοιχείο καταλαμβάνει εξίσου σημαντική θέση στον κατάλογο συχνότητας, καθώς αποτελεί το κεντρικό θέμα που πραγματεύονται τα κείμενα.

Η συχνότερη γραμματική σύνταξη του παρατηρείται με το επίθετο *snap* (23). Το επίθετο αυτό αποδίδει την έννοια του γρήγορου, βιαστικού, αλλά και του ξαφνικού, ενώ παράλληλα καταδεικνύει την προχειρότητα και την έλλειψη οργάνωσης όσον αφορά την απόφαση και την ανακοίνωση του δημοψηφίσματος. Επιπλέον, παρατηρούμε στο περικείμενο της εξεταζόμενης λέξης και άλλες συνάψεις με λεξικά στοιχεία που ανήκουν στο ίδιο σημασιολογικό πλαίσιο, όπως με τα ουσιαστικά *shock* (9), *surprise* (4) που φέρουν επιθετική λειτουργία, και με το επίθετο *unexpected* (4), με το ρήμα *surprise* (10), και με το ουσιαστικό (2) *surprise*. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζει το λεξικό στοιχείο *bombshell* (5), που χρησιμοποιείται μεταφορικά για να παρομοιάσει την ανακοίνωση του δημοψηφίσματος με βόμβα. Με τα λεξικά αυτά στοιχεία δίνεται έμφαση στο μη αναμενόμενο και αιφνιδιαστικό της ανακοίνωσης του δημοψηφίσματος. Οι παραπάνω συνάψεις και οι ερμηνείες που προκύπτουν από αυτές δεν απαντούν στο περικείμενο της αντίστοιχης λέξης *δημοψήφισμα* στο υποσώμα των ελληνικών.

14. On Friday, Greece's prime minister, Alexis Tsipras, called a *snap referendum* on the last offer tabled by the country's creditors before the negotiations broke down.

15. In the early hours of Saturday morning, Greek Prime Minister Alexis Tsipras announced a *shock referendum* to take place on July 5.

16. The weekend's rapid developments saw the crisis taking a dramatic new turn

The Greek crisis took a dramatic new turn this weekend after Alexis Tsipras, the Greek prime minister, called a *surprise referendum* on new bailout terms being demanded by the country's international creditors.

17. The *referendum* was a "*bombshell*" that landed at midnight, and made clear that doing business was not credible.

Μία άλλη συχνή σύναψη του εξεταζόμενου λεξικού στοιχείου είναι αυτή με το ουσιαστικό *bailout/bail-out* που τίθεται σε θέση επιθετικού προσδιορισμού σε 11 περιπτώσεις, ενώ, επίσης, εμφανίζεται στο περικείμενο του λεξικού στοιχείου 76 φορές προσδιορίζοντας το περιεχόμενο της διαδικασίας αυτής. Η εμφάνιση του λεξικού στοιχείου *bailout* πληροφορεί σχετικά με το ζήτημα για το οποίο οι Έλληνες πολίτες καλούνται να αποφασίσουν στο δημοψήφισμα, δηλαδή για το αν θα δεχτούν ή όχι το σχέδιο διάσωσης που πρότειναν στην Ελλάδα οι εταίροι τον Ιούνιο του 2015, προβάλλοντας εμφανώς την έννοια της διάσωσης.

18. European Commission "respects" result The European Commission "respects" the result of the Greece *bailout referendum*, it said in a short statement on Sunday, after Greek voters overwhelmingly rejected terms offered by international creditors.

19. Varoufakis to resign if Greeks vote Yes in referendum Finance minister insists talks with creditors will resume on Monday even after a No vote Yanis Varoufakis, Greece's finance minister, said on Thursday he would resign if Greeks voted Yes in Sunday's *referendum on the country's bailout*, but he declined to speculate on the future of Prime Minister Alexis Tsipras.

Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι το αντίστοιχο λεξικό στοιχείο *διάσωση* εμφανίζεται ελάχιστες φορές στο περικείμενο του *δημοψηφίσματος* στο υποσώμα των ελληνικών, συγκεκριμένα μόλις 4 φορές. Η πρόσθετη αυτή πληροφορία που παρέχεται στα αγγλικά και η επισήμανση του στοιχείου της διάσωσης, παρατηρούμε ότι -πιθανώς σκόπιμα- δεν μεταφέρεται με αντίστοιχο τρόπο και στην ελληνική απόδοση του όρου.

Συνεχίζοντας την εξέταση των γραμματικών συνάψεων παρατηρούμε τη σύναψη του *referendum* με τα αξιολογικά επίθετα σπουδαιότητας *momentous* (3), *critical* (2) και *crucial* (2), με τα οποία αναδεικνύεται η κρισιμότητα και η σημαντικότητα της διαδικασίας του δημοψηφίσματος. Η ερμηνεία αυτή εμφανίζεται και στο υποσώμα των ελληνικών. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η σύναψη της λέξης με το ουσιαστικό που φέρει επιθετική λειτουργία *landslide* (6) το οποίο αναφέρεται στο σαρωτικό αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος.

20. They are facts which have emboldened prime minister Alexis Tsipras ahead of this weekend's *momentous referendum*.

21. Greek court rejects appeal to block referendum Vote on bailout to proceed on Sunday after legal move fails Greece's highest legal authority has rejected an appeal by two citizens asking for Greece's *critical referendum* on austerity to be ruled unconstitutional.

22. The terms are harsher by a full order of magnitude than those rejected by Greek voters in a *landslide referendum* a week ago, and therefore can never command democratic assent.

Ολοκληρώνοντας την εξέταση των λεξικών στοιχείων *δημοψήφισμα/referendum* και στα δύο υποσώματα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η αρνητική εικόνα που προβάλλεται από τον ελληνικό Τύπο σχετικά με την απόφαση και τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος στην Ελλάδα και το επικείμενο οικονομικό και πολιτικό του κόστος, στην περίπτωση του υποσώματος των αγγλικών μετριάζεται, καθώς η έμφαση δίνεται κυρίως στην κατασκευή της εικόνας του ξαφνικού και απρόσμενου γεγονότος που προκαλεί τριγμούς στην πολιτική σκηνή Ευρώπης και Ελλάδας. Επίσης, είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ο ελληνικός Τύπος χρησιμοποιεί περιγραφικά και αξιολογικά στοιχεία για να προβάλλει την αρνητική του στάση απέναντι στο γεγονός του δημοψηφίσματος, ενώ ο βρετανικός Τύπος χρησιμοποιεί επίθετα σπουδαιότητας με αποτέλεσμα να μην παίρνει ξεκάθαρη αρνητική ή θετική στάση απέναντι στο γεγονός.

4.3. Ανάλυση του ζεύγους *έξοδος/Grexit*

*4.3.1 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου *έξοδος**

Εξετάζοντας τις συνάψεις του λεξικού στοιχείου *έξοδος* (256) παρατηρούμε ότι στην πλειοψηφία των παραδειγμάτων ακολουθείται από τα λεξικά στοιχεία *ευρώ* (112), *Ευρωζώνη* (53), *ζώνη του κοινού νομίσματος* (2). Συνεπώς, οι παραπάνω συνάψεις συνεξετάζονται με το λεξικό στοιχείο *Grexit* (186). Εξετάζοντας τους συμφραστικούς πίνακες των παραπάνω λεξικών στοιχείων παρατηρούμε σε μεγάλη συχνότητα τις συνάψεις τους με τα τροπικά επίθετα *ενδεχόμενος* (13) και *πιθανός* (6). Στην κατηγορία των τροπικών επιθέτων ανήκουν τα επίθετα που εκφράζουν τροπικότητα, δηλαδή τη θέση του γράφοντος ως προς την αναγκαιότητα, τη βεβαιότητα και τη δυνατότητα ύπαρξης του εκάστοτε γεγονότος (Φραγκάκη 2010: 187). Στο πλαίσιο της τροπικότητας εντάσσεται και το ουσιαστικό *πιθανότητα* (16). Το *Grexit* και ο αντίκτυπός του εξετάζονται, συνεπώς, ως πιθανά σενάρια.

23. Αναφορικά με μια *ενδεχόμενη έξοδο* της Ελλάδας από το ευρώ, ο Γερμανός πολιτικός επιστήμονας διευκρινίζει ότι το πρόβλημα δεν είμαι κυρίως οικονομικό: "Μια έξοδος της Ελλάδας πιστεύω δεν είναι ένα οικονομικό πρόβλημα αλλά ένα γεωπολιτικό.

24. Υπήρχαν φωνές που είπαν καθαρά "όχι", ανέφερε ο ανταποκριτής του καναλιού και διευκρίνισε ότι το δημοψήφισμα δεν αφορά *πιθανό Grexit*, αλλά τις απαιτήσεις των δανειστών για περαιτέρω εξοικονόμηση.

Άλλες συνάψεις με μικρότερη συχνότητα παρατηρούνται με τα επίθετα *βέβαιος* (3), *άτακτος* (2), *(μη) ομαλός* (2), και *ηρωικός* (1). Στην τελευταία περίπτωση, επιλέγεται να γίνει αναπλαισίωση λόγων στους οποίους η χρήση του επιθέτου *ηρωικός* ενέχει χροιά ειρωνείας. Με τον τρόπο αυτόν εισάγεται ένα αρνητικό σχόλιο για την απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης να προχωρήσει σε δημοψήφισμα.

25. ΣΕΒ: Επιλέγουμε "ναι" στη σταθερότητα και την προοπτική Συμφωνία άμεσα με τους Ευρωπαίους εταίρους ζητεί ο ΣΕΒ καθώς "η *βέβαιη έξοδος* από την Ευρωζώνη θα οδηγήσει στη φτώχεια, στον διχασμό και στη δυστυχία" όπως αναφέρει σε ανακοίνωση σχετικά με το δημοψήφισμα.

26. Στην έκθεσή της, η Fitch αναφέρει ότι ο συνδυασμός μιας μετριοπαθούς ενίσχυσης του πληθωρισμού και η ενίσχυση της ανάκαμψης έχουν οδηγήσει σε μια υποχώρηση του κινδύνου για αποπληθωρισμό που όμως μπορεί να επανέλθει κάτω από αντίξοες συνθήκες όπως θα ήταν μια *άτακτη έξοδος* της Ελλάδας από την Ευρωζώνη.

27. Το Συμβούλιο εκτιμά ότι στην περίπτωση εξόδου της χώρας, η αύξηση του ΑΕΠ της Ευρωζώνης το 2015 θα περιορισθεί στο 1,4%, ενώ στην περίπτωση *μη ομαλής εξόδου* στο 1,3% και ενδεχομένως το 2016 στο 0,2%.

28. Μεταξύ αυτών και η κ. Ντόρα Μπακογιάννη που χθες σχολίασε ότι "δεδομένου πως όταν ζητάς λεφτά δεν βγαίνεις να λες ότι θα σου στείλω ένα περήφανο όχι, ο κ. Τσίπρας θέλει να κάνει *ηρωική έξοδο*".

Προχωρώντας στην εξέταση παρατηρούμε ότι ένα κυρίαρχο μοτίβο είναι αυτό του *λόγου της καταστροφής και της κινδυνολογίας*, οι οποίοι πραγματώνονται με τη χρήση των επιθέτων *καταστροφικός* (6), *πικρός* (3), *ολέθριος* (1), του ρήματος *απειλώ* (3), των ουσιαστικών *χρεοκοπία* (16), *κίνδυνος* (13), *κατάρρευση* (8), *αποτυχία* (6), *απειλή* (6), *καταστροφή* (3), *κρίση* (3), *ρίσκο* (1), *πλήγμα* (2) και του επιρρήματος *δραματικά* (2) που φέρουν αρνητικό σημασιολογικό φορτίο. Το Grexit, συνεπώς, παρουσιάζεται ως κατάσταση ιδιαίτερος επικίνδυνη και επιβλαβής, όπως στα παρακάτω παραδείγματα:

29. Είναι σαφές ότι μια τέτοια θετική εξέλιξη ΑΠΟΤΡΕΠΕΙ οριστικά και αμετάκλητα το *Grexit*, που είναι *καταστροφικό* για την Ελλάδα και την Ευρώπη.

30. Εάν αυτή η **ολέθρια** διαδικασία συνεχιστεί και ολοκληρωθεί, η Ελλάδα θα βρεθεί εκτός ευρώ, εξέλιξη που θα είναι **καταστροφική** για πολλούς λόγους.

31. "Αν επιχειρήσει ο πρωθυπουργός να διενεργήσει δημοψήφισμα και να θέσει στον λαό το δίλημμα "ευρώ και μέτρα ή **έξοδος**", τότε η **κατάρρευση** της οικονομίας, η πτώχευση της χώρας θα έρθει πολύ πριν την κάλπη.

Στο πλαίσιο του μοτίβου της καταστροφής, άξιο σχολιασμού είναι το ρήμα *απειλώ* το οποίο εμφανίζεται σε τρεις περιπτώσεις στο περικείμενο της εξεταζόμενης λέξης. Σύμφωνα με το ΛΚΝ το *απειλώ* έχει τις εξής σημασίες: «α. χρησιμοποιώ απειλές εναντίον κάποιου, β. βάζω σε κίνδυνο»⁵. Πρόκειται για ρήμα με αρνητική σημασία, με το οποίο δίνεται έμφαση στην ηγεμονική θέση του δρώντος και κατ' επέκταση στην παθητικότητα του αποδέκτη της ενέργειάς του πρώτου. Στην περίπτωση μας, ως στόχος/παθητικός αποδέκτης λειτουργεί η *Ελλάδα* η οποία δέχεται τη δράση της ΕΕ, δηλαδή την απειλή για επικείμενη έξοδο της, με την ηγεμονικότητα της τελευταίας να επιτείνεται ακόμη περισσότερο σε περιπτώσεις όπου χαρακτηρίζεται ως *ηγέτιδα* (παράδειγμα 33).

32. Ο κ. Σουλτς, αφού πρώτα **απείλησε** την Ελλάδα με έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τώρα αναφέρει ότι πρέπει να δοθεί τέλος στην "εποχή ΣΥΡΙΖΑ" στην Ελλάδα σε περίπτωση νίκης του "ναι" στο δημοψήφισμα της Κυριακής.

33. Τα χθεσινά μηνύματα από το Βερολίνο, ωστόσο, έδειξαν ότι η *ηγέτιδα* ευρωπαϊκή δύναμη παραμένει στη σκληρή γραμμή και εξακολουθεί να **απειλεί** με έξοδο της Ελλάδας από την ευρωζώνη.

34. Σε νέα ωμή παρέμβαση στα εσωτερικά της Ελλάδας προχώρησε ο Μάρτιν Σουλτς μιλώντας στο γερμανικό ραδιόφωνο Deutschlandfunk, **απειλώντας** τους Έλληνες πολίτες να πουν "Ναι" για να γλιτώσουν την έξοδο από την Ευρωζώνη.

Άξια σχολιασμού είναι η χρήση της μεταφοράς, η οποία εντοπίζεται σε δύο περιπτώσεις στο περικείμενο, και κατά την οποία η χώρα παρουσιάζεται να οδηγείται σε γκρεμό. Η μεταφορά αυτή επιτείνει στην ουσία το σχόλιο για την κρισιμότητα και την επικινδυνότητα της κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει η χώρα.

35. Ο κ. Κουρτς κατηγορεί την ελληνική κυβέρνηση ότι "συμπεριφέρεται άκρως λαϊκιστικά και έχει οδηγήσει τη χώρα της σε μια πολύ επικίνδυνη κατάσταση - στο **χείλος ενός γκρεμού**", ενώ υποστηρίζει πως "ένα **Grexit** θα ήταν αντιμετώπισιμο για την Ευρωζώνη, αλλά δεν θα ήταν αντιμετώπισιμο για την Ελλάδα".

36. Ο κ. Σαμαράς ανέφερε ότι η μεγάλη πλειονότητα του ελληνικού λαού είναι υπέρ της Ευρώπης, εκτιμώντας ότι όλοι και περισσότεροι καταλαβαίνουν ότι η κυβέρνηση μας κορόιδεψε και **μας πάει στον γκρεμό**. Σύμφωνα με τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης, ενδεχόμενη **έξοδος** θα οδηγήσει σε κατάρρευση και σε τεράστιους εθνικούς κινδύνους και την κοινωνία μας να μην εφοδιάζεται με τα

⁵ <https://bit.ly/2QzBtWT>

στοιχειώδη.

Από την εξέταση των λεξικών στοιχείων *έξοδος/Grexit* στο υποσώμα των ελληνικών μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το κυρίαρχο μοτίβο που διατρέχει το περιεχόμενο του είναι αυτό του λόγου της καταστροφής. Η εικόνα που κατασκευάζεται για το *Grexit* είναι ζοφερή και πιθανότατα προδιαθέτει τον αποδέκτη αρνητικά, καθώς του καθιστά σαφείς τους σοβαρούς κινδύνους που είναι σε θέση να επιφέρει η έξοδος της χώρας από τη νομισματική ένωση σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί. Οι συνέπειες βαραίνουν κατά βάση την Ελλάδα, την οικονομία και το μέλλον των πολιτών της, ενώ παράλληλα προβάλλονται ο αρνητικός αντίκτυπος της απόφασης της ελληνικής κυβέρνησης για δημοψήφισμα, η ηγεμονικότητα της Ευρώπης και οι άνισες σχέσεις εξουσίας που η τελευταία ασκεί στην ελληνική πλευρά. Η εικόνα αυτή στοχεύει πιθανότατα στον επηρεασμό της απόφασης των πολιτών στο επικείμενο δημοψήφισμα.

4.3.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου *Grexit*

Το λεξικό στοιχείο *Grexit* εμφανίζεται 284 φορές στο υποσώμα των αγγλικών, ενώ το αντίστοιχο λεξικό στοιχείο *exit* που αναφέρεται στην έξοδο της χώρας από την Ευρωζώνη 227 φορές. Στο περιεχόμενο του εξεταζόμενου λήμματος παρατηρούμε ότι η συχνότερη γραμματική σύνταξη εμφανίζεται με τα περιγραφικά επίθετα *disorderly* (13), *chaotic* (7), και *messy* (3), τα οποία φέρουν αξιολογική σημασία. Η εικόνα που μεταφέρεται είναι αυτή του χάους και της έλλειψης τάξης σε περίπτωση πραγματοποίησης του *Grexit*. Επιπλέον, αξίζει να σχολιαστεί η σύνταξη του με το αξιολογικό επίθετο *so-called* (4), το οποίο εντάσσεται στην κατηγορία των σχολιαστικών (Φραγκάκη 2010: 188).

37. Should the governing council decide to take such action, Greece will be on the inexorable path towards a *disorderly euro exit*, warned Barclays.

38. "With this "no" vote we have moved firmly onto the *Grexit* side of the decision tree, with a *messy Greek exit* now more likely than not.

39. Other German business leaders, including the head of the German exporters association, Anton Börner, also expressed their doubts that a *so-called Grexit* could be prevented.

Άξια αναφοράς στο περιεχόμενο είναι η εμφάνιση λεξικών στοιχείων με τα οποία εκφράζεται ο φόβος -κατά κύριο λόγο της ευρωπαϊκής πλευράς- όσον αφορά μια ενδεχόμενη έξοδο της χώρας από τη ζώνη του ευρώ. Στο πλαίσιο αυτό

παρατηρούμε τα ουσιαστικά *fear* (9), *concern* (2), *anxiety* (1), και τα ρήματα *worry* (2) και *fear* (1).

40. "Even if **Grexit fears** have clearly risen, the sky has not fallen," said Jens Nordvig, currency strategist at Nomura Securities.

41. Sigmar Gabriel, Germany's vice-chancellor, voiced **concerns** that a so-called **Grexit** could start to unravel six decades of closer integration.

42. She also **worries** that a **Grexit** has the potential to bring trouble to the EU's doorstep by destabilising the Balkans.

Επιπλέον, ο λόγος της καταστροφής, ο οποίος απαντά έντονα στο υποσώμα των ελληνικών παρατηρείται και στο υποσώμα των αγγλικών με πολύ μικρότερη, ωστόσο, συχνότητα εμφάνισης. Βλέπουμε χαρακτηριστικά τα ουσιαστικά *storm* (2), όπου το *Grexit* παρομοιάζεται μεταφορικά με καταιγίδα, και τα ουσιαστικά *tragedy* (1), *risk* (1), *cataclysm* (1), *collapse* (1), *devaluation* (1), *ignominy* (1).

43. Here are those two statements from Mr Dijsselbloem and Mr Varoufakis just minutes ago 17.39 ECB "closely monitoring developments" Short and sweet from the institution which is now caught up in the eye of the **Grexit storm**.

44. Creditors may now be tempted to let Greece sweat it out a bit in a cashless economy, but to avoid a **Grexit tragedy** they should try less stick and more carrot Greece's membership of the euro hangs by a gossamer thread after the victory for the no side in the country's referendum.

45. Mr Tsipras is sticking to his campaign line that a "no" vote would simply be a stage in the negotiating process, while the European side is stepping up warnings that would mean **Grexit** and an economic **cataclysm**.

Παρατηρούμε, συνεπώς, ότι το μοτίβο του φόβου και της καταστροφής απαντά με μικρότερη ή μεγαλύτερη συχνότητα και στα δύο εξεταζόμενα υποσώματα. Ωστόσο, άξια αναφοράς είναι η παρατήρηση ότι ο οικονομικός και πολιτικός αντίκτυπος του ενδεχόμενου Grexit στο υποσώμα των ελληνικών αφορά κατά κύριο λόγο το παρόν και το μέλλον της Ελλάδας και των Ελλήνων, ενώ στην περίπτωση του υποσώματος των αγγλικών εστιάζεται περισσότερο στην πλευρά της Ευρώπης, των μελών της, ακόμη και στο ίδιο το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Μάλιστα στο πλαίσιο αυτό μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι εντάσσεται ένα άλλο μοτίβο λόγου, αυτό της μετάδοσης των συνεπειών της κρίσης μιας χώρας σε άλλες (contagion discourse). Σύμφωνα με το μοτίβο αυτό οι συνέπειες της ενδεχόμενης ελληνικής εξόδου θα μεταδοθούν και στην υπόλοιπη Ευρωζώνη. Τα παρακάτω παραδείγματα επιβεβαιώνουν την παρατήρηση αυτή:

46. He also maintained the line - genuinely in my judgement – that **Grexit** would set off a political chain reaction and is therefore just as much a threat to the EMU Project as it is to Greece itself.

47. Ms Merkel, who celebrates her 61st birthday on Friday, has long given more weight than Mr Schäuble to the geopolitical costs of **Grexit** but has also said that a deal to prevent it cannot come "at any price".

48. Even if we are able to cope financially and politically with such a development, the signal of a "**Grexit**" to other countries outside of the EU would be disastrous.

4.4. Ανάλυση του ζεύγους *people/λαός*

4.4.1. Ανάλυση του λεξικού στοιχείου *λαός*

Όσον αφορά το λεξικό στοιχείο *λαός* (1519), παρατηρούμε ότι η συχνότερη σύναψη του απαντά με το ταξινομικό επίθετο *ελληνικός* (755), αποτέλεσμα αναμενόμενο, καθώς ο ελληνικός λαός αποτελεί τον βασικό μετέχοντα στα γεγονότα που σχετίζονται με το ελληνικό δημοψήφισμα.

49. Ο *ελληνικός λαός* καλείται να αποφασίσει την Κυριακή 5 Ιουλίου εάν θα δεχθεί τις προτάσεις των "θεσμών" ή θα τις απορρίψει.

Εάν εξετάσουμε τις γραμματικές συνάψεις του λήμματος που μας ενδιαφέρει παρατηρούμε ότι σε υψηλή συχνότητα εμφανίζονται τα περιγραφικά επίθετα *υπερήφανος* (7), *κυρίαρχος* (7) και *γενναίος* (6), τα οποία το αξιολογούν με θετικό τρόπο.

50. Όλοι θα ψηφίσουμε όχι. Όλος ο ελληνικός λαός θα ψηφίσει όχι". Χρήστος Σπίρτζης Ο αναπληρωτής υπουργός Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, Χρήστος Σπίρτζης, δήλωσε: "Ο ελληνικός λαός είναι ένας *περήφανος λαός*."

51. Ο Αλέξης Τσίπρας χαρακτήρισε πρωτοφανή για τα ευρωπαϊκά δεδομένα "την πράξη αμφισβήτησης του δικαιώματος ενός *κυρίαρχου λαού* στη δημοκρατική επιλογή".

52. Θα στηρίξω τον Αλέξη Τσίπρα, την νέα ηγεσία του υπουργείου Οικονομικών, την κυβέρνηση της Αριστεράς. Η υπερπροσπάθεια να τιμήσουμε τον *γενναίο* ελληνικό *λαό*, και το περίφημο ΟΧΙ που χάρισε χτες στους απανταχού δημοκράτες, μόλις ξεκινά!

Η θετική και δυναμική παρουσία του *λαού* τονίζεται μάλιστα και στις παρακάτω μεταφορικές εκφράσεις όπου ο *λαός* εμφανίζεται να μάχεται και να ξεπερνά τον εαυτό του και τις ίδιες του τις δυνάμεις:

53. Να αποφασίσετε για μια Ελλάδα περήφανη σε μια Ευρώπη δημοκρατική. Για έναν λαό, μικρό *λαό* που *πολεμά δίχως σπαθιά και βόλια*.

54. Το δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου θα μείνει στην παγκόσμια ιστορία ως μοναδική στιγμή που ένας μικρός ευρωπαϊκός *λαός όρθωσε το ανάστημά του* εναντίον της Χρεοδουλοπαροικίας.

Ακολουθούν με μεγάλη συχνότητα στο περικείμενο του λήμματος τα ουσιαστικά *ετυμηγορία* (30), *απόφαση* (33), *βούληση* (23), *δικαίωμα* (22), *αποφασιστικότητα* (7), *κρίση* (6), *θέληση* (6) *επιλογή* (6), *εντολή* (3), μέσω των οποίων τονίζεται η σημασία της κρίσης και της απόφασης του λαού για τη διαμόρφωση των εξελίξεων. Σκιαγραφείται, συνεπώς, μέσω του λόγου ένας δυναμικός ρόλος ενεργού δρώντος του λαού στα γεγονότα.

Παράλληλα, ωστόσο, με την παρουσίαση της δυναμικής όψης του λαού αναδεικνύεται και ένα άλλο μοτίβο, αυτό της παρουσίασης του ως παθόντος, που υφίσταται δεινά λόγω πρωτοφανών συνθηκών φτώχειας, εξαθλίωσης και δυστυχίας (discourse of suffering, Lykou & Mitsikoroulou 2017: 129). Η θέση της Ελλάδας, συνεπώς, παρουσιάζεται ως μειονεκτική, ενώ το μέλλον και η ευημερία της ως άμεσα εξαρτώμενα από την παραμονή της στην Ευρωζώνη. Χαρακτηριστική είναι στο περικείμενο η εμφάνιση των ρημάτων *υποφέρει* (5), *θα πεινάσει* (4), και των ουσιαστικών *δυσκολίες* (10), *ασφυξία* (5), *επιβίωση* (5), *στερήσεις* (3), *ταπείνωση* (3), *Αρμαγεδδώνας* (1), *βάσανα* (2), *στασιμότητα* (1), *δεινά* (1). Μέσω ενός ιδιαίτερα παραστατικού λόγου, στον οποίον σημαντικό ρόλο παίζουν οι μεταφορές, ο *ελληνικός λαός* προβάλλεται ως κατατρεγμένος και πολύπαθος λόγω των ραγδαίων συνεπειών που έχει υποστεί από την μακρόχρονη οικονομική και πολιτική κρίση.

55. Ο ελληνικός λαός είναι ένας περήφανος *λαός* που έχει *υποφέρει* πολλά. Βεβαίως, πρέπει να αναλάβουμε και ως λαός τις ευθύνες μας και να οργανώσουμε επιτέλους έναν δημόσιο διάλογο για το τι πήγε τόσο στραβά.

56. σημερινή κατάσταση στην οποία κύρια ευθύνη φέρουν οι δανειστές που υλοποιούν σχέδιο οικονομικής *ασφυξίας* του ελληνικού *λαού*, ώστε να επανέλθουν οι δυνάμεις του μαύρου μετώπου στη χώρα", παρατηρεί σε ανακοίνωση της η παράταξη "ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΟΤΟΕ".

57. "δεν θέλουμε στα δύο αποτυχημένα μνημόνια να προσθέσουμε και ένα τρίτο μνημόνιο σκληρής λιτότητας, *βασάνων* και *στερήσεων* του ελληνικού *λαού*, χωρίς μάλιστα να δίνεται καμιά προοπτική στον τόπο".

58. Η σλοβακική φιλελεύθερη εφημερίδα SME, τέλος, προεξοφλεί ότι ο ελληνικός λαός "θα γνωρίσει τι θα πει *Αρμαγεδδώνας*, αφού υπάρχει κίνδυνος άμεσης *οικονομικής κατάρρευσης* της Ελλάδας ήδη από την Τρίτη"

Όσον αφορά τις διαδικασίες στις οποίες μετέχει το εξεταζόμενο λεξικό στοιχείο υπό το πρίσμα του *συστήματος μεταβιβαστικότητας* μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής. Το σύνολο των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα είναι 201. Το 47,76% των διαδικασιών που σχετίζονται με την εξεταζόμενη λέξη είναι λεκτικές, το 38,30% υλικές, ακολουθούν οι νοητικές (7,5%) και οι συσχετιστικές (6,7%) διαδικασίες. Δεν απαντούν καθόλου συμπεριφορικές και υπαρκτικές διαδικασίες. Όσον αφορά τις λεκτικές διαδικασίες, στο 27,08% τους ο ρόλος του *λαού* είναι εκείνος του λέγοντος, ενώ 72,91% εκείνος του αποδέκτη. Στο 57,14% των υλικών διαδικασιών ο *ελληνικός λαός* έχει ρόλο στόχου, αποδέκτη δηλαδή των ενεργειών κάποιου άλλου, ενώ στο 42,75% έχει ρόλο δράστη/δρώντος. Στο 100% των νοητικών διαδικασιών ο ρόλος του *λαού* είναι αυτός του αισθανόμενου, ενώ το 100% των συσχετιστικών διαδικασιών είναι απόδοσης χαρακτηριστικών στις οποίες ο *λαός* έχει ρόλο φορέα.

Διαδικασίες	Μετέχοντες	Ρήματα	
Υλική (77)	Δράστης	ψηφίζω (13), δίνω (6), επιστρέφω (4), στέλνω (4), ορθώνω (3), αποδεικνύω (3)	
	Στόχος	οδηγώ (12), διχάζω (8), εξαπατώ (4), κοροϊδεύω (5), εκβιάζω (5), τιμωρώ (3), φορτώνω (3), αποφασίζω (4)	
Νοητική (15)	Αισθανόμενος	θέλω (11), γνωρίζω (4)	
	Φαινόμενο	-	
Συσχετιστική (13)	Απόδοσης χαρακτηριστικών	Φορέας	έχω (10), βρίσκομαι (3)
		Χαρακτηριστικό	-
	Ταυτοποιητική	Δείγμα	-
		Αξία	-
Συμπεριφορική	Συμπεριφερόμενος	-	
Λεκτική (96)	Λέγων	λέω (15), μιλάω (7), εκφράζω (1), εκφράζομαι (3)	
	Αποδέκτης	καλώ (70)	

Πίνακας 3: Διαδικασίες στις οποίες μετέχει το λεξικό στοιχείο *λαός*

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων ο *λαός* παρουσιάζεται ως αποδέκτης πράξεων και διαδικασιών (υλικών και λεκτικών) στις οποίες οι δράστες είναι φυσικές (π.χ. *Τσίπρας, πρωθυπουργός, Ευρωπαίοι*) ή θεσμικές (π.χ. *κυβέρνηση, ΕΕ*) οντότητες, αφηρημένες έννοιες (π.χ. *πολιτική λιτότητας*) ή και

διαδικασίες (π.χ. *συμφωνίες*). Η θέση του, συνεπώς, διαφαίνεται ως παθητική ενόπιον των δραστών που επηρεάζουν τον ρόλο του στα γεγονότα.

Σε κάποιες, ωστόσο, (λιγότερες σε συχνότητα) περιπτώσεις ο λαός παρουσιάζεται ως αποδέκτης ενεργειών αρνητικής αξιολόγησης, στις οποίες οι δράστες αποκρύπτονται μέσω της διαδικασίας της ονοματοποίησης (*nominalization*), της μετατροπής δηλαδή των διαδικασιών (ρημάτων) σε ονόματα, όπως στις περιπτώσεις όπου συναντούμε τα λεξικά στοιχεία *ταπείνωση* (6), *φτωχοποίηση* (3), *τρομοκρατία* (2), *κατατρομοκρατία* (1). Στις περισσότερες περιπτώσεις ως δράστης εμμέσως υπονοείται η ευρωπαϊκή πλευρά.

59. Αποδεικνύουν ότι στόχος κάποιων εκ των εταίρων και των θεσμών, δεν είναι μια βιώσιμη και επωφελής συμφωνία για όλα τα μέρη, αλλά η *ταπείνωση* ολόκληρου του ελληνικού *λαού*", σημείωσε ο κ. Τσίπρας.

60. ...τα μνημόνια που επιβλήθηκαν από την Τρόικα και τα οποία απεδείχθησαν ανεπιτυχή, αφού οδήγησαν σε μεγαλύτερη ύφεση, σε ανεργία και σε *φτωχοποίηση* μεγάλου μέρους του ελληνικού *λαού*".

61. ...ουδείς μπορεί να κατηγορήσει την κυβέρνηση ότι είχε εξαρχής κρυφό σχέδιο να τινάξει τη διαπραγμάτευση στον αέρα και έκανε λόγο για "επιχείρηση *τρομοκρατίας* του ελληνικού *λαού*".

62. Ο κ Παππάς ζήτησε να σταματήσει η "*κατατρομοκρατία*" του ελληνικού *λαού*", ο οποίος όπως είπε, θα πρέπει να μείνει "ψύχραιμος γιατί δεν έχει τίποτα να φοβάται".

Το συμπέρασμα που προκύπτει από την εξέταση των συνάψεων και των διαδικασιών στις οποίες συμμετέχει το λεξικό στοιχείο *λαός* είναι ότι στο σύνολο των περιπτώσεων αξιολογείται με θετικό τρόπο. Η εικόνα που κατασκευάζεται στο υποσώμα είναι αυτή μιας οντότητας που έχει υποφέρει πολύ και συνεχίζει να υφίσταται σε όλους τους τομείς τα αρνητικά αποτελέσματα της μακρόχρονης οικονομικής και ανθρωπιστικής κρίσης. Μάλιστα, μέσω της εικόνας αυτής και της θέσης που δίνεται στον *λαό* στις διαδικασίες στις οποίες συμμετέχει, στην πλειονότητα των οποίων εμφανίζεται ως αποδέκτης ενεργειών άλλων, είτε εγχώριων είτε ευρωπαϊκών οντοτήτων, παρουσιάζεται ως αποδέκτης και όχι ως υπεύθυνος των συνεπειών της κρίσης. Μέσα στο αρνητικό αυτό σκηνικό, ωστόσο, προβάλλεται με έμφαση το χαρακτηριστικό της αγωνιστικότητας του, και της δυναμικής αντιμετώπισης των δυσκολιών και των εμποδίων με γνώμονα τη διασφάλιση της αξιοπρέπειας του. Η εκτενής αυτή παρουσίαση μπορεί να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι ο λαός αποτελεί στα ελληνικά έννοια έντονα συγκινησιακά φορτισμένη.

4.4.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου *people*

Το λεξικό στοιχείο *people* απαντά στο υποσώμα των αγγλικών κειμένων με 650 εμφανίσεις. Ωστόσο, οι 347 από αυτές αναφέρονται στον ελληνικό λαό που αποτελεί και τη λεξική σύναψη που μας ενδιαφέρει να αναλυθεί στο σημείο αυτό.

Από την εξέταση των γραμματικών συνάψεων του λεξικού στοιχείου αυτού παρατηρούμε ότι δεν συνοδεύεται από συνάψεις με αξιολογικά επίθετα, όπως είδαμε στην περίπτωση του αντίστοιχου λεξικού στοιχείου στο υποσώμα των ελληνικών. Το μόνο επίθετο που απαντά είναι το ταξινομικό *Greek* (280), και το αξιολογικό *entire*, το οποίο μπορεί να ενταχθεί στην υποκατηγορία των επιτατικών. Τα επίθετα αυτά δηλώνουν τη θέση του γράφοντος ως προς το βαθμό ή την ένταση ενός γεγονότος, ο οποίος είναι πάντα υψηλός προκειμένου να δηλωθεί η σπουδαιότητά του (Φραγκάκη 2010: 189). Τα στοιχεία της αγωνιστικότητας και δυναμικότητας του λαού απέναντι στα γεγονότα, και η θετική του αξιολόγηση που προκύπτει από τις ιδιότητες αυτές, όπως παρουσιάζονται στο υποσώμα των ελληνικών, δεν απαντούν στο υποσώμα των αγγλικών.

Το σύνολο των διαδικασιών στις οποίες μετέχει το *people* είναι 125. Από αυτές το 67,2% είναι υλικές, εκ των οποίων το 60,71% αποδίδει στο *people* τον ρόλο του στόχου, και το 42,85% τον ρόλο του δράστη. Ακολουθούν σε συχνότητα οι λεκτικές διαδικασίες (16%), στις μισές εκ των οποίων (50%) το λεξικό στοιχείο έχει ρόλο λέγοντος, και στις άλλες μισές (50%) ρόλο αποδέκτη, οι συσχετιστικές (8,8%), οι νοητικές (6,4%) και οι υπαρκτικές (0,8%) διαδικασίες.

Διαδικασίες	Μετέχοντες	Ρήματα	
Υλική (84)	Δράστης	vote (16), wave (4), grant (4), decide (1), celebrate (1), support (3), take (4), reject (3)	
	Στόχος	ask (12), let (10), urge (9), support (5), give (4), do a favour (2), make (5), leave (3)	
Νοητική (8)	Αισθανόμενος	think (1), want (7)	
	Φαινόμενο	-	
Συσχετιστική (11)	Απόδοσης χαρακτηριστικών	Φορέας	be (2), have (6), are worried (3)
		Χαρακτηριστικό	-
	Ταυτοποιητική	Δείγμα	-
		Αξία	-

Λεκτική (20)	Λέγων	speak (3), say (7)
	Αποδέκτης	tell (10)
Υπαρκτική (1)	Υπάρχων	be (1)

Πίνακας 5: Διαδικασίες στις οποίες μετέχει το λεξικό στοιχείο *people*

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων το *people*, όπως και το αντίστοιχο λήμμα στο υποσώμα των ελληνικών, παρουσιάζεται ως στόχος/αποδέκτης πράξεων και διαδικασιών, κυρίως υλικών, στις οποίες οι δράστες είναι φυσικές (π.χ. *Tsipras, prime minister*) ή πολιτικές/θεσμικές οντότητες (π.χ. *Syriza, politician, government, European Commission, Eurogroup*).

Επιπλέον, όπως και στο άλλο υποσώμα, βλέπουμε και εδώ ότι σε 5 περιπτώσεις το λεξικό στοιχείο παρουσιάζεται ως αποδέκτης ενεργειών άλλων, χωρίς όμως να κατονομάζονται οι δράστες, κάτι που επιτυγχάνεται μέσω της ονοματοποίησης του ρήματος *humiliate* και της μετατροπής του σε ουσιαστικό (*humiliation*). Σε όλες τις περιπτώσεις ως δράστης στις διαδικασίες υπονοείται η ευρωπαϊκή πλευρά (*partners, institutions*), η οποία αποσιωπάται μέσω της ονοματοποίησης.

63. "These proposals, which clearly violate the European rules and the basic rights to work, equality and dignity, show the purpose of some of the partners and institutions was not a viable agreement for all parties, but possibly the *humiliation* of an entire *people*," he said.

Ένα στοιχείο που παρουσιάζει ενδιαφέρον στο υποσώμα των αγγλικών είναι το γεγονός ότι σε κάποια παραδείγματα ο *λαός* τίθεται σε θέση αποδέκτη της υποστηρικτικής δράσης της ευρωπαϊκής πλευράς, κάτι το οποίο δεν απαντά στο υποσώμα των ελληνικών. Οι διαδικασίες αυτές πραγματώνονται με το ρήμα *support* (5).

64. Another official notes the obligations that the EU will now have to *support* the Greek *people*, for whom life is going to get worse, thanks to the longer and deeper recession that will follow.

Συγκρίνοντας τον τρόπο παρουσίασης των δύο λεξικών στοιχείων στα υποσώματα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η παρουσίασή του φαίνεται να τηρεί μεγαλύτερη ουδετερότητα στο υποσώμα των αγγλικών. Στο υποσώμα αυτό δεν απαντά στις γραμματικές συνάψεις του λήμματος κανένα επίθετο που να εισάγει οποιουδήποτε είδους αξιολόγηση, ενώ το μοτίβο του λόγου της καταστροφής που με

τόση γλαφυρότητα στο υποσώμα των ελληνικών αποτυπώνει τα δεινά που υφίσταται ο λαός λόγω της κρίσης, λείπει από αυτό των αγγλικών. Το γεγονός αυτό ίσως μπορεί να δικαιολογηθεί εν μέρει λόγω του ότι η έννοια λαός είναι περισσότερο συγκινησιακά φορτισμένη στα ελληνικά σε σχέση με τα αγγλικά. Σε κάθε περίπτωση μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι ο ελληνικός Τύπος, σε αντίθεση με τον βρετανικό, επιλέγει να λάβει σαφή στάση υπέρ του ελληνικού λαού, επιρρίπτοντας άμεσα ή έμμεσα ευθύνες σε άλλες οντότητες για τη δεινή κατάσταση που υφίσταται ο λαός χωρίς ο ίδιος να φέρει ευθύνες. Στην περίπτωση του βρετανικού Τύπου, αυτό το μοτίβο της απόδοσης ευθυνών δεν παρατηρείται. Το εξεταζόμενο λήμμα ναι μεν βρίσκεται συχνότερα σε ρόλο στόχου, ωστόσο, οι σχετικές διαδικασίες αφορούν είτε το κάλεσμα που απευθύνει η ελληνική κυβέρνηση στον λαό για λήψη απόφασης στο δημοψήφισμα, είτε την υποστηρικτική προς τον λαό δράση των ευρωπαϊκών θεσμών, χωρίς να προβάλλονται αρνητικές συνέπειες δράσεων τις οποίες ο λαός επωμίζεται.

4.5 Ανάλυση του ζεύγους Έλληνας/Greek

4.5.1 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου Έλληνας

Στο πλαίσιο της εξέτασης της σύναψης *ελληνικός λαός*, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εξέταση του λεξικού στοιχείου *Έλληνας/ες*, που εμφανίζεται 478 φορές στο υποσώμα. Από αυτές στις 128 το εθνικό αυτό ουσιαστικό εμφανίζει επιθετική λειτουργία, συνοδεύοντας και προσδιορίζοντας τα λεξικά στοιχεία *πολίτης*, *ψηφοφόρος*, *πρωθυπουργός*, *ταξιδιώτης*, *ομόλογος*, *εκπρόσωπος*. Στις υπόλοιπες εμφανίσεις (348) έχει ονοματική λειτουργία και αναφέρεται στην εθνική οντότητα που μας ενδιαφέρει να εξετάσουμε στο συγκεκριμένο σημείο.

Όσον αφορά τις σημαντικότερες συνάψεις του λεξικού στοιχείου μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής. Ο ενεργός ρόλος των *Ελλήνων* στις εξελίξεις φαίνεται από τις συνάψεις του λήμματος με τις λέξεις *ψήφος* (7), *απόφαση* (6), *ετυμηγορία* (3), *βούληση* (3), *θέληση* (2), *επιθυμία* (1), *αποφασιστικότητα* (1). Η εικόνα αυτή είναι παρόμοια και στην παρουσίαση της σύναψης *ελληνικός λαός*.

Εξετάζοντας τις διαδικασίες στις οποίες συμμετέχει το εξεταζόμενο λήμμα παρατηρούμε τα εξής. Το σύνολο των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα είναι 60. Το 48,33% των διαδικασιών αυτών είναι υλικές, και στο 93,1% αυτών το εξεταζόμενο λεξικό στοιχείο επέχει ρόλο δράστη. Ακολουθούν σε συχνότητα οι νοητικές διαδικασίες (21,66%), στο 100% των οποίων το λήμμα εμφανίζεται σε ρόλο αισθανόμενου, οι συσχετιστικές (20%) το 100% των οποίων είναι απόδοσης

χαρακτηριστικών, οι συμπεριφορικές διαδικασίες (6,66%) στο 100% των οποίων το λήμμα έχει τον ρόλο του συμπεριφερόμενου, και οι λεκτικές (3,33%) στο 100% των οποίων έχει τον ρόλο του λέγοντος.

Διαδικασίες	Μετέχοντες	Ρήματα	
Υλική (29)	Δράστης	ψηφίζω (13), αψηφώ (3), αποφασίζω (4), περιμένω (2), απορρίπτω (2), καταψηφίζω (1), αποδεικνύω (1), δίνω (1)	
	Στόχος	βυθίζομαι (1), εκπροσωπώ (1)	
Νοητική (13)	Αισθανόμενος	θέλω (6), γνωρίζω (3), φοβάμαι (2), νιώθω (1), επιθυμώ (1)	
	Φαινόμενο	-	
Συσχετιστική (12)	Απόδοσης χαρακτηριστικών	Φορέας	είμαι (3), έχω (1), περιμένω (2), χρειάζομαι (5), κινδυνεύω (1)
		Χαρακτηριστικό	-
	Ταυτοποιητική	Δείγμα	-
		Αξία	-
Λεκτική (2)	Λέγων	λέω (2)	
	Αποδέκτης	-	
Συμπεριφορική (4)	Συμπεριφερόμενος	συμμερίζομαι (3), εμπιστεύομαι (1), δέχομαι (1)	

Πίνακας 4: Διαδικασίες στις οποίες μετέχει το λεξικό στοιχείο Έλληνας

Από την εξέταση τόσο των συνάψεων όσο και των διαδικασιών στις οποίες συμμετέχει το λήμμα Έλληνας/ες, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο ρόλος που του αποδίδεται μέσω του λόγου είναι αυτός του δυναμικού δράντος, ο οποίος μέσω κυρίως της απόφασής του λαμβάνει ενεργό ρόλο στα γεγονότα του δημοψηφίσματος. Η παρατήρηση αυτή έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς η γλωσσική αναπαράσταση των Ελλήνων ως συλλογικής οντότητας, παρουσιάζει όσον αφορά τις διαδικασίες διαφοροποίηση σε σχέση με την παρουσίαση της σύναψης του ελληνικού λαού στο υποσώμα των ελληνικών. Στην περίπτωση του λήμματος Έλληνας, απουσιάζουν πλήρως διαδικασίες που θα έθεταν τους Έλληνας σε θέση αποδέκτη ενεργειών, συμπεριφορών και καταστάσεων στο πλαίσιο της πολιτικής και οικονομικής κρίσης.

4.5.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου Greek/Greeks

Όσον αφορά το λεξικό στοιχείο *Greek/Greeks* παρατηρούμε ότι εμφανίζεται 521 φορές στο υποσώμα των αγγλικών. Οι συχνότερες γραμματικές συνάψεις του εμφανίζονται με τα περιγραφικά επίθετα *worried* (3) και *anxious* (3), όπου οι Έλληνες εμφανίζονται ως φοβισμένοι και ανήσυχοι σχετικά με τις εξελίξεις στον οικονομικό τομέα.

64. Across the country, queues form at cash machines as *worried Greeks* seek to withdraw their money, predicting that the referendum call will halt the bailout programme and prompt capital controls to prevent the collapse of a banking system already reliant on ECB support to stay afloat.

65. Long queues formed through the night on Sunday as *anxious Greeks* withdrew their cash.

Όσον αφορά τις διαδικασίες στις οποίες εμφανίζεται να συμμετέχει το εξεταζόμενο λήμμα παρατηρούμε τα εξής. Το σύνολο των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα είναι 227. Το 70,48% των διαδικασιών είναι υλικές. Από αυτές στο 84,37% το εξεταζόμενο λήμμα επέχει ρόλο δράστη, και στο 15,62% ρόλο στόχου. Ακολουθούν οι νοητικές με ποσοστό 14,09%. Σε όλες τις νοητικές διαδικασίες (100%), το εξεταζόμενο λήμμα έχει ρόλο αισθανόμενου. Το 12,77% καλύπτουν οι συσχετιστικές διαδικασίες, το 100% των οποίων είναι απόδοσης χαρακτηριστικών. Τέλος, το 2,64% καλύπτουν οι λεκτικές, στο 100% των οποίων το λήμμα έχει ρόλο λέγοντος. Δεν απαντά καμία συμπεριφορική και υπαρκτική διαδικασία.

Διαδικασίες	Μετέχοντες	Ρήματα	
Υλική (160)	Δράστης	vote (32), reject (13), choose (9), manage (8), request (6), do (2), rush (5), queue (5), celebrate (4), decide (4), go (4), raid (3), walk away from (3), withdraw (3), support (3), reap (3), ink (2), blink (2), attempt (2), blame (2), admit (2), cast (2), plan (2), pay (2), accept (2), begin (2), face (2), fall (2), make (2), propose (2)	
	Στόχος	ask (7), warn (3), beg (2), humiliate (2), urge (3), limit (2), let (2), give (2), force (2)	
Νοητική (32)	Αισθανόμενος	want (19), wish (2), admit (2), agree (9)	
	Φαινόμενο	-	
Συσχετιστική (29)	Απόδοσης χαρακτηριστικών	Φορέας	have (5), be (11), suffer (4), need (4), live (3), look like (2)

			were prepared (3), are horrified (2)
		Χαρακτηριστικό	-
	Ταυτοποιητική	Δείγμα	-
		Αξία	-
Λεκτική (6)	Λέγων	answer (2), say (4)	
	Αποδέκτης	-	
Συμπεριφορική	Συμπεριφερόμενος	-	

Πίνακας 6: Διαδικασίες στις οποίες μετέχει το λεξικό στοιχείο *Greek*

Από την εξέταση των διαδικασιών στις οποίες συμμετέχει το εξεταζόμενο λήμμα προκύπτει ότι κατά πλειοψηφία ο ρόλος που αποδίδεται στους Έλληνες είναι αυτός του δρώντος στις υλικές διαδικασίες. Η ενεργή του δράση αφορά κυρίως την απόφασή του στο δημοψήφισμα και πραγματώνεται μέσω των ρημάτων *vote, want, reject, choose, agree, decide, answer, accept, make a deal, say*. Όσον αφορά τις περιπτώσεις όπου το εξεταζόμενο λήμμα τίθεται σε ρόλο στόχου, ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα παραδείγματα εκείνα κατά τα οποία οι Έλληνες εμφανίζονται ως αποδέκτες της προειδοποιητικής ή ικετευτικής δράσης των Ευρωπαίων. Οι διαδικασίες αυτές πραγματώνονται με τα ρήματα *warn* (3) και *beg* (2).

66. Jean-Claude Juncker, the European Commission president, *warned* the *Greeks* – who are on Tuesday night expected to default on a €1.5 billion (£1.1 billion) loan from the International Monetary Fund (IMF) – not to "commit suicide" by rejecting the proposed €12 billion loans-for-reforms package.

67. This, from German business paper Handelsblatt, has echoes of what Jean-Claude Juncker said in his speech on Monday, when he *begged* the *Greeks* not to vote 'no'.

Αν συγκρίνουμε τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις διαδικασίες στις οποίες συμμετέχει το εξεταζόμενο λήμμα και στις δύο γλώσσες παρατηρούμε σχετική ομοιότητα ως προς την απόδοση των ρόλων στις υλικές διαδικασίες. Όπως και στα ελληνικά, έτσι και εδώ, η εξεταζόμενη οντότητα παρουσιάζεται σε θέση δρώντος, ενώ και στις δύο περιπτώσεις η έμφαση δίνεται κυρίως στην απόφαση που θα λάβει μέσω της ψήφου της στο δημοψήφισμα.

4.5 Ανάλυση του ζεύγους *Greece/Ελλάδα*

4.5.1 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου Ελλάδα

Όσον αφορά τις γραμματικές συνάψεις του λεξικού στοιχείου *Ελλάδα* (1708) μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής. Στις υψηλότερες θέσεις συχνότητας απαντούν τα επίθετα *περήφανη* (7), *δυνατή* (6), *κυρίαρχη* (3), *καινούρια* (2), τα οποία φέρουν θετικό σημασιολογικό φορτίο και τονίζουν τις θετικές ιδιότητες της χώρας.

66. Οι κορώνες δήθεν αξιοπρέπειας για τη "φτώχη πλην όμως *περήφανη Ελλάδα*, που αντιστέκεται στους ισχυρούς" είναι στάχτη στα μάτια του λαού και επιδιώκουν να τον καθυποτάξουν στη βαρβαρότητα.

67. Και *δυνατή Ελλάδα* είναι η Ευρωπαϊκή Ελλάδα Είναι η Ενωμένη Ελλάδα", κατέληξε ο πρόεδρος της Ν. Δ. Σέλιγγκ

Όσον αφορά τις διαδικασίες στις οποίες συμμετέχει το λεξικό στοιχείο *Ελλάδα*, παρατηρούμε τα εξής. Το σύνολο των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα είναι 293. Από αυτές το 48,80% είναι υλικές, στο 69,23% εκ των οποίων η *Ελλάδα* καταλαμβάνει ρόλο στόχου και στο 30,76% ρόλο δράστη. Ακολουθούν με ποσοστό 41,29% οι συσχετιστικές διαδικασίες, οι νοητικές διαδικασίες με ποσοστό 7,84%, και οι λεκτικές με 2,04%. Δεν απαντά καμία συμπεριφορική και υπαρκτική διαδικασία.

Διαδικασίες	Μετέχοντες	Ρήματα
Υλική (143)	Δράστης	κάνω (5), φεύγω (4), μπαίνω (3), νικάω (3), οδεύω (3), απορρίπτω (3), ζητάω (3), καταφέρνω (2), αποχωρώ (2), εκβιάζω (2), εγκαταλείπω (2), διακόπτω (2), αντιμετωπίζω (2), στέλνω (2), επιλέγω (2), αποφασίζω (2), ψηφίζω (2)
	Στόχος	βοηθώ (12), οδηγώ (14), κρατώ (8), βγάζω (5), σπρώχνω (4), μετατρέπω (4), επισκέπτομαι (4), φτιάχνω (4), υποβαθμίζω (3), θέτω (4), φέρω (4), αφήνω (3), βρίσκω (3), ανατινάζω (2), εξωθώ (2), εντάσσω (2), αποκόβω (2), διώχνω (2), καταργώ (2), εκβιάζω (2), καθιστώ (2), ρίχνω (2), εγκαταλείπω (2), παίζω (2), κάνω (2), έχω απομονωθεί (1), καλούμαι (2)
Νοητική (23)	Αισθανόμενος	θέλω (5)
	Φαινόμενο	θέλω (11), θεωρώ (3), προτιμώ (2), βλέπω (2)
Συσχετιστική (121)	Απόδοσης χαρακτηριστικών	Φορέας είμαι (54), βρίσκομαι (18), έχω (14), χρειάζομαι (9), παραμένω (5), καίγομαι (4), ανήκω (4), αποτελώ (4), χρεοκοπώ (3), μένω (2)

		Χαρακτηριστικό	αφορώ (4)
	Ταυτοποιητική	Δείγμα	-
		αξία	-
Λεκτική (6)	Λέγων	λέω (3)	
	Αποδέκτης	καλώ (3)	

Πίνακας 7: Διαδικασίες στις οποίες μετέχει το λεξικό στοιχείο *Ελλάδα*

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων η *Ελλάδα* παρουσιάζεται ως αποδέκτης των δράσεων άλλοτε ανθρώπινων (π.χ. *Τσίπρας*), άλλοτε θεσμικών οντοτήτων (π.χ. *EKT*, *Ευρώπη*, *ΕΕ*), και άλλοτε διαδικασιών (π.χ. δημοψήφισμα), χωρίς, ωστόσο, να λείπουν οι περιπτώσεις όπου το εξεταζόμενο λήμμα εμφανίζεται ως δρών στις διαδικασίες, υλικές, νοητικές και λεκτικές, σε υπολογίσιμο μάλιστα ποσοστό, κυρίως όσον αφορά τον ενεργό της ρόλο στην απόφαση του δημοψηφίσματος.

Όσον αφορά τις περιπτώσεις όπου η *Ελλάδα* εμφανίζεται ως στόχος, παρατηρούμε ότι αρκετά συχνά εμφανίζεται ως παθητικός αποδέκτης των δράσεων αξιωματούχων και ευρωπαϊκών φορέων. Πολύ συχνά, οι φορείς αυτοί κατέχουν τον ρόλο των παρόχων βοήθειας, ακόμη και των διασωστών της χώρας, το μέλλον της οποίας παρουσιάζεται ως άμεσα εξαρτώμενο από τις πράξεις και τις αποφάσεις τους. Κάποια από τα ρήματα που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση αυτών των διαδικασιών είναι το *βοηθώ* (12), το *σώζω* (5), και το *κρατώ* (5).

68. "Το ΔΝΤ λαμβάνει υπ' όψιν το δημοψήφισμα που διεξήχθη στην Ελλάδα. Παρακολουθούμε στενά την κατάσταση και είμαστε σε ετοιμότητα να **βοηθήσουμε την Ελλάδα** αν αυτό μας ζητηθεί".

69. Η πρώτη που το γνωρίζει αυτό είναι ακριβώς η Άγκελα Μέρκελ", συμπεραίνει, αναφερόμενος στην Γερμανίδα καγκελάριο. "Βεβαίως", σημείωσε, "είναι αδύνατο να **σώσουμε την Ελλάδα** χωρίς την δέσμευση της ελληνικής κυβέρνησης: την μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού, τον αγώνα κατά της φοροδιαφυγής, η νέα αγορά εργασίας εξαρτάται από αυτούς".

Σε άλλες πάλι περιπτώσεις, η εικόνα των ευρωπαϊκών φορέων κατασκευάζεται ως ιδιαίτερος δυναμική, και η στάση τους ακόμη και επιθετική και απειλητική απέναντι στην Ελλάδα και τον λαό της. Συναντούμε για παράδειγμα διαδικασίες που πραγματώνονται με τα μεταβατικά ρήματα *σπρώχνω* (3), *εκβιάζω* (2), *ρίχνω* (2), *ανατινάζω* (2) και *διώχνω* (2). Ειδικά το ρήμα *εκβιάζω* τονίζει εμφαντικά το στοιχείο της ανισότητας της σχέσης των δύο πλευρών.

70. Στη συνέντευξή του στη γερμανική εφημερίδα Die Zeit ο Αμερικανός οικονομολόγος τονίζει χαρακτηριστικά: "Είμαι πολύ ανήσυχος για την *Ευρώπη*. Είναι ένα κολοσσιαίο λάθος να *σπρώξει την Ελλάδα* έξω από το ευρώ".

71. Στη συνέχεια, ρωτήθηκε από αρκετούς δημοσιογράφους εάν με τη στάση της η *Γερμανία* ταπεινώσε και *εκβίασε την Ελλάδα*.

72. Πριν τη συνεδρίαση των υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης, ο κ. Κάζιμιρ είχε υποστηρίξει ότι η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να ταχθεί υπέρ του "ναι" στο επικείμενο δημοψήφισμα, αλλιώς θα *ρίξει την Ελλάδα* στο γκρεμό.

Η παρουσίαση της Ελλάδας ως αποδέκτη των ενεργειών της Ευρώπης διαφαίνεται και στο παρακάτω παράδειγμα στο οποίο η ελληνική πλευρά τίθεται μεν σε θέση δρώντος, η δράση της, ωστόσο, δεν είναι αυτόβουλη, αλλά εμφανώς υπαγορευόμενη από τις απαιτήσεις της Ευρώπης. Συνεπώς, κυρίαρχος είναι στο σημείο αυτό ο *λόγος περί συμμόρφωσης* (disciplinary discourse). Η ελληνική πλευρά καλείται να συμμορφωθεί στις επιταγές των εταίρων. Σε αντίθετη περίπτωση η έξοδος της από τη νομισματική ένωση θα είναι αναπόφευκτη. Ο λόγος περί συμμόρφωσης αναδεικνύεται μάλιστα και σε πολυάριθμες περιπτώσεις, όπου παρατηρούμε τη χρήση του ρήματος *πρέπει* (25), μέσω του οποίου εκφράζεται η δεοντική τροπικότητα, όπως στο παρακάτω παράδειγμα:

73. Όπως εξήγησε, είμαστε αναπόσπαστο μέρος του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και του ευρωπαϊκού γίνεσθαι και πρόσθεσε ότι η *Ελλάδα πρέπει* να ξαναγίνει αξιόπιστη και σεβαστή μέσα στην ευρωπαϊκή οικογένεια.

4.5.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου Greece

Όσον αφορά το λεξικό στοιχείο *Greece* παρατηρούμε ότι απαντά 3.529 φορές στο υποσώμα των αγγλικών. Από την εξέταση του περικειμένου του λήμματος παρατηρούμε ότι σε αντίθεση με το αντίστοιχο λήμμα στο υποσώμα των ελληνικών, εδώ δεν απαντά καμία γραμματική σύναψη με επίθετα που να του αποδίδουν οποιονδήποτε προσδιορισμό.

Όσον αφορά τις διαδικασίες στις οποίες συμμετέχει το λεξικό στοιχείο *Greece* μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής. Το σύνολο των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα είναι 753. Από αυτές το 61,62% είναι υλικές, το 28,42% συσχετιστικές, το 7,03% νοητικές και το 2,92% λεκτικές. Δεν απαντούν καθόλου συμπεριφορικές και υπαρκτικές διαδικασίες. Όσον αφορά τις υλικές διαδικασίες, στο 55,38% το λεξικό στοιχείο έχει ρόλο δράστη, και στο 45,25% ρόλο στόχου. Οι ρόλοι είναι, συνεπώς, σχετικά ισοκαταναμημένοι, με τον πρώτο να έχει το προβάδισμα. Το 100% των

συσχετιστικών διαδικασιών είναι απόδοσης χαρακτηριστικών. Στο 60,37% των νοητικών διαδικασιών το λήμμα εμφανίζεται ως φαινόμενο, ενώ στο 59,09% των λεκτικών διαδικασιών ο ρόλος του είναι αυτός του λέγοντος.

Διαδικασίες	Μετέχοντες	Ρήματα	
Υλική (464)	Δράστης	leave (32), face (19), vote (26), close (14), fail (13), exit (10), reject (10), miss (9), go bankrupt (2), go (4), take (9), ask (8), get (7) run the risk (1), make (7), default (24), deliver (6), pay (6), manage (6), fall (6), hurtle (5), join (5), impose (5), lose (5), decide (5), transfer (4), receive (4), walk away from (4), head (4), appear (4), follow (4), hold (4), urge (6), face (4), come (4), request (7)	
	Στόχος	keep (52), save (17), force (11), allow (11), help (9), put (10), let (7), bring (7), take (11), give (9), rescue (6), leave (9), humiliate (6), push (5), offer (5), quarantine (4), plunge (4), supply (4), grant (4), fave (1), prevent (4), support (4), provide (4), urge (6), do (2)	
Νοητική (53)	Αισθανόμενος	want (17), consider (4)	
	Φαινόμενο	want (25), see (7)	
Συσχετιστική (214)	Απόδοσης χαρακτηριστικών	Φορέας	have (30), need (42), owe (22), remain (18), become (12), run out of (5), wait (4), stand on the brink (4), be (77)
		Χαρακτηριστικό	-
	Ταυτοποιητική	Δείγμα	
		αξία	-
Λεκτική (22)	Λέγων	say (9)	
	Αποδέκτης	tell (7), discuss (6)	

Πίνακας 8: Διαδικασίες στις οποίες μετέχει το λεξικό στοιχείο *Greece*

Από την εξέταση των διαδικασιών στις οποίες συμμετέχει το εξεταζόμενο λήμμα παρατηρούμε σχετική ισοκατανομή των ρόλων του δράστη και του στόχου στις υλικές διαδικασίες, με ένα μικρό προβάδισμα κατά 10,13% στον ρόλο του δράστη. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η Ελλάδα εμφανίζεται σε ενεργό ρόλο που αφορά κατά κύριο λόγο την ψήφο και απόφασή της στο δημοψήφισμα. Όσον αφορά τις διαδικασίες στις οποίες το εξεταζόμενο λήμμα έχει ρόλο στόχου, παρατηρούμε ότι

είναι αποδέκτης δράσεων φυσικών προσώπων, και, μάλιστα, κατά κύριο λόγο της ευρωπαϊκής πλευράς (Merkel, creditors, EU leaders, Germans, Europe, France, Tsipras).

Από την εξέταση των αντίστοιχων λεξικών στοιχείων *Ελλάδα/Greece* και στα δύο υποσώματα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η παρουσίασή τους σε καθένα από αυτά διαφέρει. Στο μεν ελληνικό συναντούμε λεξικά στοιχεία που προσδιορίζουν το λήμμα και φανερώνουν την αξιολόγηση του γράφοντος, κάτι που δεν βλέπουμε στο άλλο υποσώμα. Επιπλέον, το σύνολο των διαδικασιών στις οποίες συμμετέχει το λήμμα στο υποσώμα των αγγλικών (753) είναι παραπάνω από διπλάσιο σε σχέση με το υποσώμα των ελληνικών (293), ενώ η κατανομή των ρόλων στις υλικές διαδικασίες, επίσης, διαφέρει. Στην περίπτωση του ελληνικού υποσώματος η Ελλάδα έχει στην πλειονότητα των παραδειγμάτων ρόλο στόχου, ενώ το αντίθετο συμβαίνει στο υποσώμα των αγγλικών.

4.6 Ανάλυση του ζεύγους *Europe/Ευρώπη*

4.6.1 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου Ευρώπη

Όσον αφορά την εξέταση του λεξικού στοιχείου *Ευρώπη* (1.175), άξιες σχολιασμού είναι οι συνάψεις του με τα επίθετα *δημοκρατική* (4) και *νέα* (3), αλλά και με τα ουσιαστικά *αλληλεγγύη* (15) και *δημοκρατία* (10), που απαντούν στο περικείμενο του, όπου προβάλλεται το αίτημα, αλλά και η εικόνα της ανανέωσης και εκδημοκρατισμού της λειτουργίας της, και εμμέσως το σχόλιο ότι η Ευρώπη χρήζει αλλαγών.

74. Εκφράζουν την βεβαιότητα ότι το "φιλότιμο και ο πατριωτισμός των Ελλήνων" θα υπερισχύσουν τελικά του φόβου και ότι η Ελλάδα, η Δημοκρατία και η *Δημοκρατική Ευρώπη* θα νικήσουν.

75. "Και όμως θα μπορούσαν να προέρχονται από τη Γερμανία οι πρωτοβουλίες για τη δημιουργία μιας *νέας Ευρώπης*, και βέβαια αυτό δεν αφορά μόνο τα χρήματα.

Το σύνολο των διαδικασιών στις οποίες εμφανίζεται να συμμετέχει η *Ευρώπη* είναι 69. Το 46,37% καταλαμβάνουν οι συσχετιστικές διαδικασίες, το 34,78% οι υλικές, το 14,49% οι νοητικές, και το 4,34% οι λεκτικές διαδικασίες. Στο 79,16% των υλικών διαδικασιών το λήμμα έχει ρόλο στόχου, ενώ στο 20,83% ρόλο δράστη. Στο 60% των νοητικών διαδικασιών έχει ρόλο φαινομένου, ενώ στο 100% των λεκτικών ρόλο λέγοντος.

Διαδικασίες	Μετέχοντες	Ρήματα	
Υλική (24)	Δράστης	αλλάζω (2), αρχίζω (3)	
	Στόχος	αψηφώ (4), καταστρέφω (3), συνταράζω (2), διαιρώ (2), αφήνω (2), εκβιάζω (2), διχάζω (2), επιλέγω (2)	
Νοητική (10)	Αισθανόμενος	θέλω (4)	
	Φαινόμενο	θέλω (6)	
Συσχετιστική (32)	Απόδοσης χαρακτηριστικών	Φορέας	χρειάζομαι (5), έχω (9), είμαι (11), στηρίζομαι (2)
		Χαρακτηριστικό	-
	Ταυτοποιητικές	Δείγμα	είμαι (5)
		Αξία	-
Λεκτική (3)	Λέγων	λέω (3)	
	Αποδέκτης	-	

Πίνακας 9: Διαδικασίες στις οποίες μετέχει το λεξικό στοιχείο *Ευρώπη*

Παρατηρούμε ότι στην πλειοψηφία των διαδικασιών η Ευρώπη εμφανίζεται ως στόχος των ενεργειών θεσμικών (*Ελλάδα, ΔΝΤ*) ή αφηρημένων οντοτήτων (π.χ. *πολιτική, ολοκληρωτισμός*), διαδικασιών (πχ. *Διαπραγμάτευση*) και φυσικών οντοτήτων (*Έλληνες/Ελληνες ψηφοφόροι*). Από τις περιπτώσεις αυτές ενδιαφέρον παρουσιάζουν εκείνα τα παραδείγματα στα οποία σε θέση δρώντων τίθενται το ίδιο το πολιτικό και οικονομικό σύστημα της Ευρώπης και ο τρόπος που διαρθρώνεται και λειτουργεί, και, εμμέσως, η εικόνα της κρίσης στην Ευρώπη κατασκευάζεται ως συστημική, όπως φαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα:

76. Αυτό που *καταστρέφει* την *Ευρώπη* είναι ο *ολοκληρωτισμός των κεφαλαίων, η αλαζονεία της γερμανικής κυβέρνησης*. Αυτό που *καταστρέφει* την *Ευρώπη* είναι η *ανικανότητα κυβερνώντων* να υπερασπιστούν τους πολίτες τους".

77. "Η Ευρώπη έχει μακρά παράδοση δημοκρατίας που δεν την έστησε ούτε το *Eurogroup* ούτε το *ΔΝΤ* που φαίνεται πως ήρθε για να *διχάσει* την *Ευρώπη*", πρόσθεσε και σημείωσε πως "επικράτησαν μεταξύ των θεσμών και των εταίρων οι ακραίες φωνές, όσο και αν υπήρχαν καλές προθέσεις, ιδίως από την πλευρά Γιουνκέρ".

Στο πλαίσιο της εξέτασης του λεξικού στοιχείου *Ευρώπη*, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση της σύνταξης *ευρωπαϊκή οικογένεια* (8), αλλά και *ευρωπαϊκό σπίτι* (9). Οι συγκεκριμένες συνάψεις αντικαθιστούν την αναφορά στη νομισματική ή πολιτική ένωση με μεταφορικές εκφράσεις με έντονη συγκινησιακή φόρτιση.

Σύμφωνα με τον Lakoff (1996: 11), πρόκειται για συχνά χρησιμοποιούμενη μεταφορά στον πολιτικό λόγο κατά την οποία το συντηρητικό πλαίσιο αξιών που διέπει την οικογένεια ως θεσμό ανάγεται στο αξιακό πλαίσιο του πολιτικού συστήματος. Στο συντηρητικό αυτό πλαίσιο αξιών μπορούμε να συμπεριλάβουμε και την έννοια της συμμόρφωσης σε επιβεβλημένους για τα μέλη κανόνες, όπως βλέπουμε στο παράδειγμα 78.

78. Ρέντσι δήλωσε: "Το δημοψήφισμα στην Ελλάδα είναι λάθος, αλλά σεβόμαστε τη λαϊκή βούληση. Δεν μπορούμε να ανεχτούμε το γεγονός ότι οι Έλληνες εφοπλιστές δεν πληρώνουν φόρους". Και πρόσθεσε: "Ο καθένας μας έχει διαφορετικές θέσεις και απόψεις. Είναι σημαντικό στο κοινό *ευρωπαϊκό σπίτι* να τηρούμε τους κανόνες.

Μέσω των μεταφορών αυτών η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζεται ως μία ενωμένη οντότητα η οποία συνέχεται από άρρηκτους δεσμούς, ενώ η Ελλάδα παρουσιάζεται ως μεμονωμένη οντότητα, γεγονός που αναδεικνύει την απομονωμένη και κατ' επέκταση μειονεκτική της θέση σε σχέση με τα υπόλοιπα μέλη της «οικογένειας» αυτής.

4.6.2 Ανάλυση του λεξικού στοιχείου Europe

Όσον αφορά το λεξικό στοιχείο *Europe* παρατηρούμε ότι εμφανίζεται 632 φορές στο υποσώμα των αγγλικών. Όσον αφορά τις γραμματικές συνάψεις του λήμματος αξίζει να αναφερθεί η σύναψη με το επίθετο *democratic* (5), η οποία απαντά και στο υποσώμα των ελληνικών.

Όσον αφορά τις διαδικασίες στις οποίες συμμετέχει το εξεταζόμενο λήμμα παρατηρούμε τα εξής. Το σύνολο των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα είναι 97. Από αυτές το 63,91% είναι υλικές, το 23,71% είναι συσχετιστικές, το 8,24% είναι λεκτικές και το 4,04% είναι νοητικές. Δεν απαντά καμία υπερφορική και υπαρκτική διαδικασία. Στις υλικές διαδικασίες στο 41,93% το εξεταζόμενο λήμμα έχει ρόλο δράστη και στο 58,06% ρόλο στόχου και στο 100% των νοητικών διαδικασιών ρόλο αισθανόμενου. Η πλειοψηφία των συσχετιστικών διαδικασιών είναι απόδοσης χαρακτηριστικών, ενώ στην πλειοψηφία των λεκτικών διαδικασιών το λήμμα *Europe* έχει ρόλο αποδέκτη.

Διαδικασίες	Μετέχοντες	Ρήματα	
Υλική (62)	Δράστης	face (4), warn (3), commit (2), cover (2), struggle (2), provide (2), win (2), hold (2), use (1), do (2), fail (4)	
	Στόχος	destroy (6), save (4), throw (4), plunge (3), blackmail (3), split (3), defend (2), shake (2), urge (3), break in two (2), put (2), leave (2)	
Νοητική (4)	Αισθανόμενος	agree (2), want (2)	
	Φαινόμενο	-	
Συσχετιστική (23)	Απόδοσης χαρακτηριστικών	Φορέας	need (5), suffer (2), stand (2), have (3), be (17)
		Χαρακτηριστικό	-
	Ταυτοποιητική	Δείγμα	be (1)
		Αξία	-
Λεκτική (8)	Λέγων	say (3)	
	Αποδέκτης	tell (5)	

Πίνακας 10: Διαδικασίες στις οποίες μετέχει το λεξικό στοιχείο *Europe*

Από την εξέταση των διαδικασιών στις οποίες συμμετέχει το λήμμα *Europe* μπορούμε να συμπεράνουμε ότι κατασκευάζεται ένας ρόλος αποδέκτη ενεργειών για την Ευρώπη, οι δράστες των οποίων είναι φυσικές οντότητες και διαδικασίες. Κατά κύριο λόγο ως δρώντες εμφανίζονται η Ελλάδα, οι Έλληνες και η απόφαση τόσο για τη διενέργεια δημοψηφίσματος, όσο και το αποτέλεσμα του. Από την άλλη πλευρά όσον αφορά τις διαδικασίες στις οποίες η Ευρώπη έχει ρόλο δρώντος άξιες αναφοράς είναι οι περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες παρουσιάζεται να βρίσκεται αντιμέτωπη με το ελληνικό ζήτημα και με μια πρωτοφανή κρίση την οποία παλεύει να τη διαχειριστεί. Οι διαδικασίες αυτές πραγματώνονται με τα ρήματα *face*, *suffer* και *struggle*.

Συνεπώς, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι στο υποσώμα των αγγλικών η έμφαση δίνεται στις συνέπειες των δράσεων και των αποφάσεων της ελληνικής πλευράς για το παρόν και το μέλλον της Ευρώπης και του ευρωπαϊκού εν γένει οικοδομήματος, κάτι το οποίο δεν βλέπουμε στον τρόπο που κατασκευάζεται η εικόνα της Ευρώπης στο υποσώμα των ελληνικών.

4.7. Συμπεράσματα

Έπειτα από τη διεξοδική εξέταση των επιλεγμένων λεξικών στοιχείων που προηγήθηκε, κατά την οποία δόθηκε έμφαση στις λεξικές και γραμματικές συνάψεις τους, στο κοντινότερο και ευρύτερο περικείμενό τους, καθώς και στις διαδικασίες στις οποίες αυτά τοποθετούνται μέσω του λόγου, καταλήξαμε σε μια σειρά συμπερασμάτων όσον αφορά την αναπαράστασή τους στα δημοσιεύματα του ελληνικού και του βρετανικού Τύπου. Για την εξαγωγή αυτών των συμπερασμάτων λάβαμε υπόψη τα στοιχεία λόγου που κυριαρχούν σε κάθε υποσώμα, και αναδεικνύουν εμμέσως τη γενικότερη ιδεολογική τοποθέτηση κάθε υποσώματος απέναντι στα εξεταζόμενα γεγονότα.

Αρχικά, παρατηρήσαμε ότι τα δημοσιεύματα του ελληνικού Τύπου εξάγουν μια συνολικά αρνητική εικόνα απέναντι στο γεγονός του δημοψηφίσματος, αλλά και στην απόφαση των τότε κυβερνώντων να προχωρήσουν στη διενέργειά του. Μέσω ποικίλων εκφραστικών μέσων και μοτίβων, ο λόγος σε πολλές περιπτώσεις έχει επικριτικό, ακόμη και καταγγελτικό τόνο. Πρόθεση πιθανότατα των δημοσιευμάτων αυτών είναι να ψέξουν την πολιτική επιλογή της τότε κυβέρνησης και να επηρεάσουν την απόφαση των ψηφοφόρων στη διαδικασία. Από την άλλη πλευρά, τα δημοσιεύματα του βρετανικού Τύπου αντιμετωπίζουν σε γενικές γραμμές το ζήτημα με πιο ουδέτερο και αποστασιοποιημένο τρόπο, χωρίς ξεκάθαρη αξιολογική τοποθέτηση, και προβάλλουν κατά κύριο λόγο το δημοψήφισμα ως ένα απρόσμενο γεγονός, που σίγουρα θα προκαλέσει αναταραχή, χωρίς στο σημείο αυτό να αποδίδουν ξεκάθαρα ευθύνες σε οποιαδήποτε πολιτική επιλογή ή ιθύνοντα, όπως βλέπουμε στην περίπτωση των ελληνικών δημοσιευμάτων.

Η αρνητική αυτή εικόνα που κατασκευάζεται στα ελληνικά δημοσιεύματα παρατηρούμε ότι επεκτείνεται και στην κατασκευή της εικόνας του Grexit, το οποίο συνδέεται ως παράμετρος με τις συνέπειες του δημοψηφίσματος. Μέσω εκφραστικών σχημάτων και επιλογών κατασκευάζεται με παραστατικό τρόπο η εικόνα του άμεσου κινδύνου που εγκυμονεί η πιθανή έξοδος της Ελλάδας από την κοινή νομισματική ένωση. Ο κίνδυνος αυτός αφορά κατά βάση στην ίδια την Ελλάδα και τους πολίτες της, για τους οποίους το μέλλον προβλέπεται δυσόιωνα, εάν το Grexit πραγματοποιηθεί. Επίσης, σε αυτό το πλαίσιο προβάλλεται και ο ηγεμονικός ρόλος της Ευρώπης και των φορέων της απέναντι στην Ελλάδα. Από την άλλη πλευρά, τα δημοσιεύματα του βρετανικού Τύπου προβάλλουν με αρνητικά αξιολογικά χαρακτηριστικά το γεγονός και τις συνέπειες του Grexit, ωστόσο, αναδεικνύουν τον

αντίκτυπο που θα έχει, όχι τόσο για την ελληνική κοινωνία, όσο για την Ευρώπη και τη μελλοντική της πορεία.

Αντίστοιχη είναι η εικόνα που κατασκευάζουν τα δημοσιεύματα του ελληνικού Τύπου και για τον ελληνικό λαό. Πιο συγκεκριμένα, τονίζεται η δύσκολη θέση στην οποία βρίσκεται για την οποία την ευθύνη φέρουν το ελληνικό πολιτικό σύστημα, και η δράση των Ευρωπαίων εταίρων. Ο μειονεκτικός του ρόλος, ωστόσο, μετριάζεται από την θετική του παρουσίαση και την έμφαση που δίνεται στην αγωνιστικότητα του και τη θαρραλέα αντιμετώπιση της κρίσης. Η πολύπτυχη αυτή εικόνα που προβάλλει ο ελληνικός Τύπος για τον λαό δεν απαντά εξίσου στα βρετανικά δημοσιεύματα. Στην περίπτωση αυτών των δημοσιευμάτων, ο λαός παρουσιάζεται με πιο ουδέτερο τρόπο, και χωρίς αξιολογικό χρωματισμό. Ο ρόλος που του αποδίδεται ναί μεν δεν είναι ο πλέον ενεργός, ωστόσο, οι δράσεις και οι συμπεριφορές των οποίων είναι αποδέκτης στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν περισσότερο ουδέτερο ή και ακόμη θετικό πρόσημο.

Τέλος, τη γενική αυτή εικόνα ακολουθούν και η παρουσίαση δύο εκ των βασικότερων οντοτήτων στα περιγραφόμενα γεγονότα, της Ελλάδας και της Ευρώπης. Στην περίπτωση των ελληνικών δημοσιευμάτων, παρατηρούμε και εδώ ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε μειονεκτική θέση λόγω της ηγεμονικής δράσης των ευρωπαϊκών φορέων, εικόνα που ανατρέπεται στα βρετανικά δημοσιεύματα. Πιο συγκεκριμένα, αυτό που τονίζεται εκεί είναι το στοιχείο της μετάδοσης της ελληνικής κρίσης και των αρνητικών συνεπειών της στην οργάνωση και λειτουργία της πολιτικής και νομισματικής ένωσης, δηλαδή ο πολιτικός και οικονομικός αντίκτυπος της ελληνικής κρίσης στην Ευρώπη. Οι ευθύνες βαραινούν το ελληνικό πολιτικό σύστημα και τις αποφάσεις των τότε κυβερνήσεων. Συνεπώς, η ευρωπαϊκή πλευρά τίθεται σε θέση αποδέκτη των συνεπειών της ελληνικής κρίσης.

Επιπλέον, σε αρκετές περιπτώσεις -κάτι το οποίο δεν συμβαίνει σχεδόν ποτέ στα ελληνικά δημοσιεύματα- προβάλλεται ο υποστηρικτικός ρόλος των Ευρωπαίων προς τους Έλληνες, και η πρόθεσή τους να δράσουν με σκοπό την επίλυση της ελληνικής κρίσης. Από την άλλη πλευρά, τα ελληνικά δημοσιεύματα προβάλλουν την κρίση της Ευρώπης ως κρίση του ευρωπαϊκού πολιτικού και αξιακού συστήματος, αποδίδοντας ευθύνες σε πράξεις, αποφάσεις και φαινόμενα που συναντώνται στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των αξιωματούχων της, και όχι σε ό,τι έχει να κάνει με το ζήτημα της ελληνικής κρίσης.

Μπορούμε λοιπόν, να πούμε ότι τα γεγονότα της περιόδου που εξετάζουμε παρουσιάζονται από κάθε υποσώμα υπό διαφορετική οπτική γωνία και στόχευση. Ο μεν ελληνικός Τύπος αποδίδει την ευθύνη της ελληνικής κατάστασης συχνά στο ελληνικό, αλλά κυρίως στο ευρωπαϊκό πολιτικό σύστημα, ενώ ο βρετανικός αναδεικνύει κυρίως τις ευθύνες της Ελλάδας, τις οποίες επωμίζεται η Ευρώπη. Μέσω της εξέτασης των υποσωμάτων και της συγκέντρωσης των ευρημάτων που προέκυψαν, επιβεβαιώθηκε για άλλη μια φορά η σημασία που διαθέτει ο τρόπος που επιλέγεται να αναπλαισιωθούν τα εκάστοτε γεγονότα για την κατασκευή της πραγματικότητας, και ο ρόλος του είδους λόγου και του μέσου που πραγματοποιεί κάθε φορά την αναπλαισίωση αυτή. Αναδείχθηκε η σημασία της μελέτης του λόγου για την αποκωδικοποίηση της ρητής και υπόρρητης ιδεολογίας κάθε κειμένου. Τέλος, εξήχθησαν τα συμπεράσματα εκείνα τα οποία θα λειτουργήσουν ως βάση για το επόμενο μέρος της έρευνας, το οποίο αφορά τη λειτουργία της μετάφρασης στο πλαίσιο παραγωγής του είδους λόγου που εξετάζουμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑΤΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό η έρευνα εστιάζεται στο πεδίο της μετάφρασης. Επιχειρείται η ποιοτική ανάλυση τεσσάρων περιπτώσεων μεταφρασμένων κειμένων δημοσιογραφικού λόγου, τα οποία αντλήθηκαν από βρετανικά μέσα ενημέρωσης στην πρωτότυπη μορφή τους και από αντίστοιχα ελληνικά στη μεταφρασμένη. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η θεματική στόχευση των κειμένων, και οι επιμέρους δομές τους με έμφαση στις διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα μέσω του λόγου και στους δρώντες που συμμετέχουν σε αυτές, καθώς και ο τρόπος που αποτυπώνονται τα στοιχεία αυτά μέσω της μετάφρασης από το αγγλικό στο ελληνικό κείμενο. Τα αποτελέσματα της ποιοτικής αυτής ανάλυσης από τα οποία εξάγεται η ιδεολογική τοποθέτηση που επιλέγει να λάβει κάθε μετάφρασμα συγκρίνονται με τις ιδεολογικές τοποθετήσεις των ελληνικών και βρετανικών δημοσιευμάτων που εξήχθησαν από την ποσοτική έρευνα που προηγήθηκε, με στόχο να δούμε κατά πόσο οι επιμέρους μεταφραστικές επιλογές τείνουν να ενισχύουν ή να μειώνουν την ισχύ των ιδεολογικών κατευθύνσεων που υπαγορεύει το ευρύτερο σύστημα παραγωγής λόγου στο πλαίσιο του οποίου έχουν παραχθεί.

5.1. Κείμενο 1: *RPT-France to seek deal with Greece before referendum "if possible"*

Το Κείμενο 1 έχει αντληθεί στην πρωτότυπη μορφή του από το ειδησεογραφικό πρακτορείο *Reuters*, και έχει δημοσιευτεί στην ομώνυμη ιστοσελίδα στις 30/6/2015. Στη μεταφρασμένη μορφή του το κείμενο αντλήθηκε από την ελληνική εφημερίδα *Ναυτεμπορική*, όπου και δημοσιεύτηκε στις 1/7/2015. Ως προς το είδος του, το κείμενο ανήκει στο πεδίο του ειδησεογραφικού ρεπορτάζ, ενώ το θέμα του αφορά τη θέση και τη συμπεριφορά της γαλλικής κυβέρνησης απέναντι στο ελληνικό ζήτημα, λίγο πριν από τη διεξαγωγή του κρίσιμου για το μέλλον της Ελλάδας και της Ευρώπης δημοψηφίσματος.

Κείμενο Πηγή	Μετάφρασμα
RPT-France to seek deal with Greece before referendum "if possible"⁶	Σαπέν: Στόχος μια συμφωνία πριν το δημοψήφισμα⁷
France will still try to reach a goal with Greece before a referendum on Sunday, French Finance Minister Michel Sapin said on Wednesday, hours before euro zone finance ministers hold their second conference call in two days to discuss Greece.	Η Γαλλία θα συνεχίσει τις προσπάθειες για την επίτευξη συμφωνίας με την Ελλάδα πριν από το δημοψήφισμα της Κυριακής, δήλωσε ο υπουργός Οικονομικών της χώρας Μισέλ Σαπέν, λίγες ώρες πριν τη διεξαγωγή της νέας τηλεδιάσκεψης του Eurogroup.
“Our aim is to find an agreement, before the referendum if possible,” Michel Sapin told RTL radio.	«Στόχος μας είναι να υπάρξει μια συμφωνία πριν από το δημοψήφισμα, αν αυτό είναι δυνατόν», δήλωσε ο Σαπέν στο ραδιόφωνο του RTL.
∅	«Στόχος μας είναι να δούμε κατά πόσο είναι δυνατό μέχρι την τελευταία στιγμή να βρεθεί μια συμφωνία, η οποία θα ανοίγει το δρόμο για επιστροφή της Ελλάδας στη σταθερότητα και που θα καθησυχάζει την Ευρώπη και τον κόσμο», πρόσθεσε.
It is unclear how much the Wednesday call could achieve. German Chancellor Angela Merkel has ruled out further negotiations until after Sunday’s referendum.	∅
Sapin said it was incredibly complicated to find a deal and that smaller EU countries which had gone through painful reforms had taken the toughest approach towards Greece.	Ο Γάλλος υπουργός Οικονομικών παραδέχτηκε, πάντως, ότι η κατάληξη σε μια συμφωνία έχει καταστεί εξαιρετικά πολύπλοκη, ενώ οι μικρότερες χώρες της Ε.Ε. υιοθετούν σκληρότερη στάση έναντι της Ελλάδας.
He said that a no vote in Greece would risk causing a Greek exit from the euro zone but added: “Even if the no wins, France’s role would be to do everything to keep (Greece) in the euro zone”.	Αναφερόμενος στο δημοψήφισμα και στο ενδεχόμενο εξόδου της Ελλάδας από το ευρώ, ο κ. Σαπέν είπε: «Ακόμα κι αν κερδίσει το “όχι”, ο ρόλος της Γαλλίας θα είναι να κάνει τα πάντα προκειμένου να κρατήσει (την Ελλάδα) στην Ευρωζώνη».

Στο πρωτότυπο κείμενο οι δύο βασικότερες οντότητες που συμμετέχουν στις διαδικασίες είναι η ευρωπαϊκή πλευρά, κατά κύριο λόγο η Γαλλία, και η Ελλάδα.

6 <https://cn.reuters.com/article/eurozone-greece-france/rpt-france-to-seek-deal-with-greece-before-referendum-if-possible-idUSL8N0ZHOP220150701>

7 <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/972911/sapen-stoxos-mia-sumfonia-prin-to-dimopsifisma>

Μάλιστα, σε όλες τις περιπτώσεις οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι εμφανίζονται σε ρόλο δρώντων στις υλικές διαδικασίες, οι οποίες κατά κύριο λόγο αφορούν τη διευθέτηση του ελληνικού ζητήματος και την εξεύρεση συμφωνίας. Πέρα από τις περιπτώσεις όπου η απόδοση των διαδικασιών και των ρόλων στο μετάφρασμα ακολουθεί πιστά το πρωτότυπο, υπάρχουν αρκετά σημεία στα οποία η απόδοση τους εμφανίζει μετατοπίσεις.

Ξεκινώντας από τον τίτλο, παρατηρούμε ότι η διαδικασία που λαμβάνει χώρα μέσω της ρηματικής φράσης *seek deal* στην οποία ως δρών εμφανίζεται η Γαλλία και ως αποδέκτης η Ελλάδα ουσιαστικοποιείται στο ελληνικό μετάφρασμα και αποδίδεται με τη φράση *στόχος μία συμφωνία*, με αποτέλεσμα στο μετάφρασμα να αποσιωπούνται οι συμμετέχοντες στα γεγονότα. Επιπλέον, η φράση *our aim is to find an agreement*, μεταφράζεται με το ρήμα *να υπάρξει συμφωνία*, όπου, επίσης, αποσιωπάται ο ενεργός ρόλος της Γαλλίας ως δρώντος. Η φράση (*Sapin said*) *it was incredibly complicated to find a deal*, όπου δρών στην υλική διαδικασία είναι ο Γάλλος πρόεδρος Σαπέν, μεταφέρεται στα ελληνικά ως *η κατάληξη σε μία συμφωνία*, με αποτέλεσμα την εξάλειψη του ενεργού ρόλου του δρώντος αυτού. Επιπλέον, ο ενεργός ρόλος που εκχωρείται στην καγκελάριο Μέρκελ μέσω της φράσης *German Chancellor Angela Merkel has ruled out further negotiations*, αποσιωπάται στο μετάφρασμα μέσω της επιλογής να εξαλειφθεί σε αυτό ολόκληρη η περίοδος.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στις παραπάνω περιπτώσεις το ελληνικό μετάφρασμα επιλέγει να αποσιωπήσει τον ενεργό ρόλο της Γαλλίας στην πορεία των εξελίξεων, προβάλλοντας τα γεγονότα με τρόπο ώστε να μην αναδεικνύονται οι δρώντες σε αυτά - που στην προκειμένη περίπτωση είναι οι Ευρωπαίοι- μέσω της επιλογής πιο ουδέτερων και απρόσωπων αποδόσεων. Μπορούμε να πούμε ότι η επιλογή αυτή ακολουθεί τη γενικότερη τάση των ελληνικών δημοσιευμάτων, τα οποία δεν προβάλλουν σχεδόν ποτέ τη θετική και ενεργή στάση της ευρωπαϊκής πλευράς ως προς την διευθέτηση της ελληνικής κρίσης, καθώς σε γενικές γραμμές αξιολογούν αρνητικά τη στάση και τη συμπεριφορά της.

Από την άλλη πλευρά, παρατηρούμε και μία περίπτωση κατά την οποία το μετάφρασμα μειώνει την ισχύ της ιδεολογικής τοποθέτησης των ελληνικών δημοσιευμάτων. Πιο συγκεκριμένα, η τελευταία φράση του κειμένου *He said that a no vote in Greece would risk causing a Greek exit from the euro zone [...]*, όπου με το ουσιαστικό *risk* και τον ρηματικό τύπο *causing* προβάλλεται το μοτίβο του λόγου της κινδυνολογίας, εξαλείφεται από το μετάφρασμα και αντικαθίσταται με τη φράση

Αναφερόμενος στο δημοψήφισμα και στο ενδεχόμενο εξόδου της Ελλάδας από το ευρώ, [...], με το πολύ πιο ουδέτερο ουσιαστικό ενδεχόμενο, που δηλώνει τροπικότητα. Η επιλογή να μην προβληθεί το στοιχείο του κινδύνου λόγω του Grexit, δεν συνάδει απόλυτα με τη στάση των δημοσιευμάτων του ελληνικού Τύπου, όπου σε μεγάλο βαθμό εντοπίζονται μοτίβα αρνητικής αξιολόγησης και κινδυνολογίας αναφορικά με το συγκεκριμένο ζήτημα.

5.2. Κείμενο 2: *German parties split over latest Greek reform plans*

Το Κείμενο 2 έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα του πρακτορείου *Reuters*, όπου και δημοσιεύτηκε στις 10/7/2015, ενώ η ελληνική του μετάφραση από την ελληνική εφημερίδα *Καθημερινή*, στην οποία δημοσιεύτηκε, επίσης, την ίδια ημέρα. Ανήκει και αυτό στο είδος του ειδησεογραφικού ρεπορτάζ, ενώ το θέμα του είναι η στάση και οι κινήσεις της Γερμανίας όσον αφορά το ζήτημα της εξεύρεσης συμφωνίας με την Ελλάδα μετά από το ελληνικό δημοψήφισμα, καθώς και η θέση των επιμέρους σημαντικών συνασπισμών της χώρας επί του ζητήματος.

Κείμενο Πηγή	Μετάφρασμα
German parties split over latest Greek reform plans⁸	Γερμανία: Διχασμένος ο κυβερνητικός συνασπισμός για την ελληνική πρόταση⁹
The parties in Angela Merkel's coalition government sent conflicting signals on the latest reform proposals from Greece on Friday, underscoring the challenge for the German chancellor before a pivotal summit of EU leaders this weekend.	Διχασμένα παρουσιάζονται τα κόμματα του γερμανικού κυβερνητικού συνασπισμού, στον απόηχο της νέας ελληνικής πρότασης που εστάλη το βράδυ της Πέμπτης προς τους θεσμούς, στην ύστατη προσπάθεια της Αθήνας για συμφωνία.
Leading Social Democrats (SPD) welcomed concessions from Greek Prime Minister Alexis Tsipras on taxes, pensions, defense spending and privatization, saying the measures showed his government was finally getting serious about reform.	Οι Σοσιαλδημοκράτες (SPD) του Αντικαγκελάριου Ζίγκμαρ Γκάμπριελ εκφράστηκαν θετικά, ωστόσο δεν συμβαίνει το ίδιο με πολλά στελέχη του CDU/CSU της Άγκελα Μέρκελ, τα οποία εκφράζουν την δυσαρέσκειά τους.
"This is a very important step forwards, though it could have been taken long ago," Axel Schaefer, a top SPD member of parliament, told Reuters, urging an end	Ο Άξελ Σέφερ, αντιπρόεδρος της κοινοβουλευτικής ομάδας του SPD, χαιρέτισε τις προτάσεις της Αθήνας, κάνοντας λόγο για «ένα πολύ σημαντικό

8 <https://www.reuters.com/article/uk-eurozone-greece-germany/german-parties-split-over-latest-greek-reform-plans-idUKKCN0PK0H520150710>

9 <https://www.kathimerini.gr/politics/823078/germania-dichasmenos-o-kyvernitikos-synaspismos-gia-tin-elliniki-protasi/>

to talk of a Greek exit from the euro zone, which he said would be “lunacy”.	βήμα προς τα μπρος, το οποίο έπρεπε να έχει γίνει πολύ νωρίτερα». Πρόσθεσε επίσης, ότι οι προτάσεις έχουν καλές πιθανότητες να εφαρμοστούν.
But lawmakers in Merkel’s conservative bloc, many of whom are under pressure from constituents to cut Greece loose, questioned whether Tsipras could be trusted to enact reforms that he has long opposed and which Greeks overwhelmingly rejected in a referendum less than a week ago.	Διαφορετική είναι η οπτική του αντιπροέδρου της Κ.Ο. της παράταξης της Μέρκελ, Ραλφ Μπρίνκχαους, ο οποίος διερωτάται «πως μπορεί να λάβει στα σοβαρά τις προτάσεις, την ώρα που η ίδια η ελληνική κυβέρνηση έκανε ολόκληρη καμπάνια εναντίον τους», αναφερόμενος στο πρόσφατο δημοψήφισμα.
“How believable is it that this reform list will be implemented?” said Ralph Brinkhaus, deputy parliamentary floor leader for Merkel’s conservatives.	∅
Hans-Peter Friedrich, a former minister under Merkel and a senior figure in the Bavarian Christian Social Union (CSU), told Deutschlandfunk radio: “Either the <i>Greek government</i> is tricking its own people or (it is tricking) us again.”	Σε ανάλογο μήκος κύματος κινείται και ο συντηρητικός Βαυαρός βουλευτής του CSU, Χανς-Πέτερ Φρίντριχ, επισημαίνοντας ότι οι προτάσεις δεν μπορούν να αποτελέσουν βάση για περαιτέρω διαπραγματεύσεις, εκφράζοντας μάλιστα τη θέση ότι η Ελλάδα πρέπει να κάνει μια καινούργια αρχή με δικό της νόμισμα.
According to sources close to Merkel, she remains determined to clinch a deal with Greece and avert a so-called “Grexit” which could badly tarnish Europe’s image and her own legacy.	Πάντως, πηγές κοντά στην Καγκελάριο, υπογραμμίζουν ότι παραμένει αποφασισμένη για την επίτευξη συμφωνίας που θα οδηγήσει στην αποφυγή του Grexit.
But cognizant of the deep scepticism in her conservative ranks and worried that Tsipras may not deliver on his promises, she has signaled that she will not do a deal at any price.	Ωστόσο, οι ηχηρές παρεμβάσεις, ειδικά από την συντηρητική εσωκομματική πτέρυγα, σε συνδυασμό με την αβεβαιότητά της ότι ο Έλληνας πρωθυπουργός θα υλοποιήσει τις υποσχέσεις του, την ωθούν στην απόφαση να μην καταλήξει σε συμφωνία με κάθε κόστος.

Στο πρωτότυπο κείμενο οι δύο κεντρικοί δρώντες είναι η γερμανική πλευρά, κατά κύριο λόγο τα γερμανικά κόμματα και η καγκελάριος Μέρκελ, και από την άλλη η Ελλάδα, η ελληνική κυβέρνηση και ο επικεφαλής της, Τσίπρας. Από τη συγκριτική εξέταση των κειμένων παρατηρούμε μεγάλο αριθμό μετατροπών λεκτικών μονάδων και ολόκληρων φράσεων από το πρωτότυπο στο μεταφρασμένο κείμενο, και, ως εκ τούτου, μετατόπιση των ρόλων από το πρωτότυπο στο μετάφρασμα.

Όπως και στο προηγούμενο κείμενο που εξετάσαμε, έτσι και σε αυτό το πρωτότυπο, οι διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα έχουν οι περισσότερες ως δρώντα την ευρωπαϊκή πλευρά, και συγκεκριμένα τη Γερμανία, η οποία λαμβάνει ενεργό ρόλο ως προς τη διευθέτηση του ελληνικού ζητήματος. Αρχικά, στην πρώτη παράγραφο του κειμένου παρατηρούμε ότι η υλική διαδικασία που εισάγεται με τη φράση *The parties in Angela Merkel's coalition government sent conflicting signals on the latest reform proposals*, και, συγκεκριμένα, με το ενεργητικό ρήμα *sent* στην οποία ως δρώντες εμφανίζονται τα γερμανικά κυβερνώντα κόμματα, αντικαθίσταται στα ελληνικά με την παθητική φράση *παρουσιάζονται διχασμένα*, με την οποία εισάγεται μία συσχετιστική διαδικασία απόδοσης χαρακτηριστικών που μετριάξει τον ενεργό ρόλο των δρώντων στα γεγονότα, και συγκεκριμένα εδώ της Γερμανίας. Η φράση *Merkel, she remains determined to clinch a deal with Greece*, στην οποία εμφανίζεται η υλική διαδικασία με το ρήμα *clinch* στην οποία δρών είναι η *Μέρκελ*, αποδίδεται στο μετάφρασμα ως *παραμένει αποφασισμένη για την επίτευξη συμφωνίας*, όπου αποσιωπάται ο ρόλος του δρώντος μέσω της ουσιαστικοποίησης (*επίτευξη*). Βλέπουμε λοιπόν ότι η τάση που παρατηρήσαμε και στο προηγούμενο μετάφρασμα, να μετριάζεται, δηλαδή, ο ενεργός ρόλος της ευρωπαϊκής πλευράς στα γεγονότα μέσω διαφόρων μηχανισμών, απαντά και σε αυτή την περίπτωση.

Επιπλέον, παρατηρούμε μια σειρά φράσεων στις οποίες ακολουθείται η γενικότερη ιδεολογική τάση του ελληνικού Τύπου. Οι φράσεις αυτές παρατίθενται στις παραγράφους που ακολουθούν. Πιο συγκεκριμένα, η φράση *Either the Greek government is tricking its own people or (it is tricking) us again*, επιλέγεται να εξαιρωθεί στο μετάφρασμα. Με το ρήμα *trick* εισάγεται στο πρωτότυπο συμπεριφορική διαδικασία όπου ως συμπεριφερόμενος λειτουργεί η ελληνική κυβέρνηση, με μια συμπεριφορά, ωστόσο, που έχει αρνητικό αντίκτυπο τόσο για την ίδια την ελληνική πλευρά, όσο και για την ευρωπαϊκή. Ο τόνος όσον αφορά τη συμπεριφορά της ελληνικής πλευράς κυμαίνεται ανάμεσα στην ειρωνεία, την υποτίμηση και την καταγγελία, και η εικόνα που κατασκευάζεται για την Ελλάδα είναι αυτής του υποκινητή αρνητικών εξελίξεων εις βάρος άλλων. Παρατηρούμε και την εξάλειψη της φράσης του πρωτοτύπου *which could badly tarnish Europe's image and her own legacy*, η οποία μέσω της υλικής διαδικασίας με δρώντα το *Grexit* και αποδέκτη την Ευρώπη, αναφέρεται στον κλονισμό που μπορεί να επιφέρει στο κύρος και την κυριαρχική θέση της Ευρώπης η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί λόγω του ελληνικού ζητήματος. Το σημείο αυτό παραπέμπει στο μοτίβο λόγου περί του φόβου

μετάδοσης μιας κατάστασης από μια χώρα σε άλλες (fear of contagion discourse, Goutsos & Hatzidaki 2017, 124), η οποία απαντά πολύ συχνά στα δημοσιεύματα του βρετανικού Τύπου.

Η φράση *underscoring the challenge for the German chancellor before a pivotal summit of EU leaders this weekend*, όπου αναδεικνύεται η πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει η ηγέτης της Γερμανίας λόγω του ελληνικού ζητήματος, εξαλείφεται στο μετάφρασμα και αντικαθίσταται με την ουσιαστικοποιημένη φράση *στην ύστατη προσπάθεια της Αθήνας για συμφωνία*. Η φράση αυτή ανατρέπει πλήρως το νόημα του πρωτοτύπου δίνοντας έμφαση στον ενεργό ρόλο της ελληνικής πλευράς, και στην ύστατη προσπάθειά της για τη σύναψη συμφωνίας, ενώ ταυτόχρονα αποσιωπά εντελώς τον ρόλο της Γερμανίας.

Επιπλέον, παρατηρούμε σε αρκετά σημεία την τάση του πρωτοτύπου να τονίζει τον σκεπτικισμό της ευρωπαϊκής πλευράς ως προς την αξιοπιστία της Ελλάδας ως εταίρου, προβάλλοντας μία αρνητική εικόνα για τους Έλληνες και επιρρίπτοντας τους ευθύνες. Η τάση αυτή μετριάζεται, όπως θα δούμε παρακάτω, στις αντίστοιχες ελληνικές αποδόσεις. Πιο συγκεκριμένα, η φράση *welcomed concessions on taxes, pensions, defense spending and privatization, saying the measures showed his government was finally getting serious about reform*, δίνει έμφαση στο γεγονός ότι η ελληνική πλευρά άρχισε, επιτέλους, να συμμορφώνεται και να παίρνει στα σοβαρά το ζήτημα των μεταρρυθμίσεων, επιρρίπτοντας της, εμμέσως, την ευθύνη για επιπόλαια αντιμετώπιση της κατάστασης. Στο μετάφρασμα, η φράση επιλέγεται να αντικατασταθεί με την πολύ πιο ουδέτερη έκφραση *εκφράστηκαν θετικά*, μία λεκτική διαδικασία, η οποία εξαλείφει το στοιχείο της συμμόρφωσης των Ελλήνων, και της επίρριψης των ευθυνών σε αυτούς, ακολουθώντας, έτσι, την γενικότερη ιδεολογική στάση του ελληνικού Τύπου.

Στο ίδιο πλαίσιο λειτουργεί και η φράση *“How believable is it that this reform list will be implemented?” said Ralph Brinkhaus*, όπου εκφράζεται σκεπτικισμός, όσον αφορά τη συμμόρφωση της Ελλάδας στις απαιτήσεις της συμφωνίας, η οποία εξαλείφεται στο μετάφρασμα. Αντ’ αυτού επιλέγεται να προστεθεί σε άλλο σημείο του μεταφράσματος η φράση *Πρόσθεσε επίσης, ότι οι προτάσεις έχουν καλές πιθανότητες να εφαρμοστούν*, η οποία δεν απαντά στο πρωτότυπο κείμενο, και μετατοπίζει την αρνητική εικόνα για την Ελλάδα που προβάλλει το αγγλικό πρωτότυπο. Επιπλέον, η φράση *questioned whether Tsipras could be trusted to enact reforms* εμπεριέχει μία συμπεριφορική διαδικασία όπου ως συμπεριφερόμενος παρουσιάζεται ο

πρωθυπουργός Τσίπρας, ωστόσο, μόνο φαινομενικά. Αν εξετάσουμε προσεκτικά την παθητική φράση παρατηρούμε ότι ο *Τσίπρας* είναι στην ουσία ο αποδέκτης της συμπεριφοράς αυτής, και, συγκεκριμένα, ο μη αποδέκτης της εμπιστοσύνης της *Γερμανίας*. Η φράση αντικαθίσταται στο μετάφρασμα με το *διερωτάται* «*πως μπορεί να λάβει στα σοβαρά τις προτάσεις*. Η διαδικασία αυτή και κατ' επέκταση το στοιχείο της έλλειψης εμπιστοσύνης απέναντι στους Έλληνες επιλέγεται να εξαλειφθεί στο μετάφρασμα.

Τέλος, στο πρωτότυπο κείμενο απαντά και μία περίπτωση κατά την οποία η ιδεολογική τοποθέτηση του ελληνικού Τύπου δεν ακολουθείται, και άρα η ισχύς της μειώνεται. Η φράση *But lawmakers in Merkel's conservative bloc, many of whom are under pressure from constituents to cut Greece loose*, όπου εισάγεται μία υλική διαδικασία με δρώντα τη Γερμανία και στόχο την Ελλάδα, εξαλείφεται στο μετάφρασμα. Η ρηματική φράση *cut Greece loose* αποτελεί έκφραση αρνητικά φορτισμένη, με την οποία, εμμέσως, η Ελλάδα τίθεται σε ρόλο παθητικού αποδέκτη της συμπεριφοράς της Γερμανίας. Ενώ, το στοιχείο αυτό πολύ συχνά απαντά στα ελληνικά δημοσιεύματα, στο συγκεκριμένο μετάφρασμα επιλέγεται να εξαλειφθεί.

5.3. Κείμενο 3: *Exclusive: ECB rejects bumper Greek plea but existing support to stay*

Το Κείμενο 3 προέρχεται, επίσης, από την ιστοσελίδα του ειδησεογραφικού πρακτορείου *Reuters* και δημοσιεύτηκε στις 29/6/2015, ενώ η ελληνική του μετάφραση αντλήθηκε από την εφημερίδα *Το Βήμα*, στην οποία δημοσιεύτηκε την ίδια, επίσης, ημέρα. Το κείμενο ανήκει στο είδος του ειδησεογραφικού ρεπορτάζ. Θέμα του αποτελεί το αίτημα της Ελλάδας προς την ΕΚΤ για αύξηση του ορίου χρηματοδότησης προς τις ελληνικές τράπεζες και η αντίστοιχη στάση της ΕΚΤ στο ζήτημα αυτό. Στο πλαίσιο αυτό, προβάλλεται η κατάσταση στην οποία βρίσκεται η οικονομία της Ελλάδας λίγες ημέρες πριν από το κρίσιμο δημοψήφισμα.

Κείμενο Πηγή	Μετάφρασμα
Exclusive: ECB rejects bumper Greek plea but existing support to stay - sources ¹⁰	Reuters: Η ΕΚΤ διατηρεί τον ΕΛΑ μέχρι το δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου ¹¹
The European Central Bank rejected	Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

10 <https://www.reuters.com/article/us-ecb-greece/exclusive-ecb-rejects-bumper-greek-plea-but-existing-support-to-stay-sources-idUSKCN0P91N420150629>

11 <https://www.tovima.gr/2015/06/29/finance/reuters-i-ekt-diatirei-ton-ela-mexri-to-dimopsifisma-tis-5is-iouliou/>

Greece's request for 6 billion euros of extra emergency funds on Sunday,	απέριψε αίτημα της Ελλάδας για αύξηση του ορίου έκτακτης χρηματοδότησης κατά 6 δισ. ευρώ την Κυριακή.
but is expected to continue limited support for Greek banks until the July 5 referendum, people with knowledge of the matter said.	Ωστόσο, αναμένεται να διατηρήσει την γραμμή χρηματοδότησης μέχρι και το δημοψήφισμα στις 5 Ιουλίου, ανέφεραν καλά πληροφορημένες πηγές στο Reuters.
The size of the request underscores the scale of the panic gripping Greek savers, and would have left the ECB in little doubt about the dramatic consequences of rejecting it. However, the prospect that existing central bank funding will not be withdrawn offers hope that some banks will briefly open their doors, for example to pay pensions. Greeks had rushed to withdraw their money after Prime Minister Alexis Tsipras on Saturday promised a snap vote next Sunday on the stringent terms demanded by creditors in return for cash to prevent Greece defaulting on its debts.	Ø
The Bank of Greece in turn asked the ECB's policy-setting Governing Council to approve a top-up to an 89-billion-euro emergency credit line on Sunday, to cover the shortfall. "The request by the Bank of Greece was for 6 billion euros of ELA (Emergency Liquidity Assistance)," said one of the people with knowledge of the talks.	Η Τράπεζα της Ελλάδας, ζήτησε την Κυριακή από το Διοικητικό Συμβούλιο να προσθέσει άλλα 6 δισ. ευρώ στην γραμμή πίστωσης των 89 δισ. ευρώ, ώστε να καλύψει τις προβλεπόμενες εκροές.
"The recommendation submitted to the ECB was signed by the governor (of the Bank of Greece)."	«Η πρόταση που στάλθηκε στην ΕΚΤ είχε την υπογραφή του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας» πρόσθεσε η ίδια πηγή.
Ø	Και πρόσθεσε ότι «μετά την έκκληση για δημοψήφισμα και την κατάρρευση των διαπραγματεύσεων, δεν μπορούσε να γίνει κάτι διαφορετικό».
The ECB, which had been steadily increasing the amount of funding available to the banks, froze it on Sunday, meaning banks were unable to open and forcing Tsipras to impose capital controls to stop withdrawals. As a small concession, however, Greece is expected to be able to continue tapping what remains of the emergency funding	Ø

support already allocated, keeping the banks just above water.	
Although a formal proposal has yet to be made and the situation is fast-moving, people who spoke to Reuters said they now expected euro zone central bank chiefs and ECB President Mario Draghi to keep the remaining support open at the current level when they meet on Wednesday.	Εν τω μεταξύ, πηγές ανέφεραν στο Reuters ότι ο Μάριο Ντράγκι και οι επικεφαλής των κεντρικών τραπεζών της ευρωζώνης αναμένεται να κρατήσουν στα ίδια επίπεδα το όριο του ELA μέχρι να διενεργηθεί το δημοψήφισμα.
Capital controls have stopped panicked savers from withdrawing large sums of money, which means that the current level of emergency liquidity, used to cover those payouts, could be enough to see Greek banks through the week.	∅
A Greek government official said banks were expected to open 850 branches for the payment of pensions on Thursday, a step for which continued ECB support would be necessary. Such backing could also help them to increase a current daily withdrawal limit of 60 euros at cash machines, said the official.	∅
Commenting on the expected continuation of emergency funding, albeit only at its current level, one source said: “It doesn’t make sense to stop it now. The banks aren’t able to pay it back anyway. So if you froze it for another two or three days, it wouldn’t make any difference.	«Δεν έχει νόημα να διακοπεί τώρα. Οι τράπεζες δεν είναι άλλωστε σε θέση να τον αποπληρώσουν. Οπότε αν πάγωνε τώρα για δύο ή τρεις ημέρες ακόμα, δεν θα είχε καμία διαφορά.
“With the referendum, you then have some sort of indication as to how things will go forward.”	Με το δημοψήφισμα, θα υπήρχαν κάποιες ενδείξεις για το πως θα κινηθούν τα πράγματα» τόνισε πηγή του Reuters.

Από την εξέταση του πρωτοτύπου, παρατηρούμε ότι οι δύο βασικοί δρώντες στις διαδικασίες είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και η Ελλάδα/ελληνική κυβέρνηση. Στις περισσότερες περιπτώσεις η ΕΚΤ εμφανίζεται σε ενεργό ρόλο δρώντος στις διαδικασίες, ενώ η ελληνική πλευρά σε ρόλο αποδέκτη των ενεργειών. Παρόλο που στις περισσότερες περιπτώσεις δεν παρατηρείται μετατόπιση των ρόλων κατά την απόδοση των διαδικασιών του πρωτοτύπου, ενδιαφέρον παρουσιάζει η

μετατόπιση του κέντρου βάρους του μεταφράσματος σε κάποια σημεία, μέσω τεχνικών ανακατάταξης, αντικατάστασης, και κυρίως παράλειψης πληροφοριών του πρωτοτύπου.

Ξεκινώντας την ανάλυση παρατηρούμε ότι ο αγγλικός τίτλος *Exclusive: ECB rejects bumper Greek plea but existing support to stay* αποτελείται από μία υλική διαδικασία στην οποία η ΕΚΤ έχει ρόλο δρώντος. Συγκεκριμένα, η ΕΚΤ αρνείται την παράκληση της ελληνικής πλευράς για περισσότερη οικονομική ενίσχυση, ωστόσο, συνεχίζει να της παρέχει περιορισμένη χρηματοδότηση. Στην περίπτωση του ελληνικού τίτλου *Reuters: Η ΕΚΤ διατηρεί τον ΕΛΑ μέχρι το δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου*, εμφανίζεται και πάλι μία υλική διαδικασία με δρώντα την ΕΚΤ, ωστόσο μέσω της παράθεσης μίας πληροφορίας που απαντά παρακάτω στο κείμενο, ο αρθρογράφος δίνει έμφαση στο γεγονός της συνέχισης της χρηματοδότησης, και όχι στην άρνηση της ΕΚΤ για περισσότερη χρηματοδότηση που βλέπουμε στο πρωτότυπο.

Στη συνέχεια, παρατηρούμε μια σειρά φράσεων οι οποίες επιλέγονται να εξαλειφθούν στο μετάφρασμα. Πιο συγκεκριμένα, η φράση *The size of the request underscores the scale of the panic gripping Greek savers, and would have left the ECB in little doubt about the dramatic consequences of rejecting it*, στην οποία προβάλλεται ο χαρακτήρας του ελληνικού αιτήματος λόγω της οριακής κατάστασης της ελληνικής οικονομίας και του λαού, εξαλείφεται από το μετάφρασμα. Έπειτα, στη φράση [...] *on the stringent terms demanded by creditors in return for cash to prevent Greece defaulting on its debts*, χρησιμοποιείται μία υλική διαδικασία με τον παθητικό τύπο *demand*, όπου προβάλλεται η συμβολή των πιστωτών για την αποφυγή της χρεοκοπίας της Ελλάδας, η οποία δεν μεταφέρεται στο μετάφρασμα. Το ίδιο συμβαίνει και με τη φράση *As a small concession, however, Greece is expected to be able to continue tapping what remains of the emergency funding support already allocated, keeping the banks just above water*, στην οποία η έμφαση δίνεται στο στοιχείο της παραχώρησης από πλευράς πιστωτών, ώστε η Ελλάδα να είναι σε θέση να αξιοποιήσει το υπόλοιπο της χρηματοδότησης. Επιπλέον, η φράση *the prospect that existing central bank funding will not be withdrawn offers hope that some banks will briefly open their doors, for example to pay pensions*, στην οποία αναδεικνύεται ο θετικός ρόλος της ενίσχυσης που προσφέρει η κεντρική τράπεζα για τη λειτουργία των ελληνικών τραπεζών, επίσης παραλείπεται στο μετάφρασμα.

Συνάγεται, συνεπώς, ότι στόχος του πρωτοτύπου κειμένου είναι να προβάλλει τη δεινή κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η ελληνική οικονομία, και τον ρόλο

των αποφάσεων των ευρωπαϊκών φορέων, και συγκεκριμένα της ΕΚΤ, στην επίλυση αυτού του προβλήματος, έπειτα μάλιστα από έντονες πιέσεις και παρακλήσεις της ελληνικής πλευράς για αύξηση της χρηματοδότησης των τραπεζών της. Από την άλλη πλευρά, το ελληνικό μετάφρασμα, μέσω κυρίως του μηχανισμού της παράλειψης πληροφοριών του πρωτοτύπου πληροφορεί απλώς για τη συνέχιση της χρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών, και κατ' επέκταση για την αποφυγή του κινδύνου κατάρρευσης της οικονομίας από ενδεχόμενη διακοπή της, παραλείποντας την αναφορά στον επιτακτικό και παρακλητικό χαρακτήρα του αιτήματος της ελληνικής πλευράς, και στον καθοριστικό ρόλο της Ευρώπης για τη διευθέτηση του προβλήματος. Συνάγουμε ότι οι μεταφραστικές επιλογές που περιγράψαμε παραπάνω δημιουργούν ένα τελικό μεταφραστικό αποτέλεσμα που συνάδει ιδεολογικά με τη συνολική στάση των ελληνικών δημοσιευμάτων που εξετάσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο (4).

5.4. Κείμενο 4: *Europe will pay the price for Greece*

Το Κείμενο 4 προέρχεται από τον ιστότοπο της βρετανικής εφημερίδας *Financial Times*, όπου και δημοσιεύτηκε στις 9/7/2015, ενώ η ελληνική του μετάφραση από τον ελληνικό ενημερωτικό ιστότοπο *iefimerida*, όπου δημοσιεύτηκε στις 10/07/2015. Το κείμενο αυτό ανήκει στο είδος του άρθρου γνώμης ή της δημοσιογραφικής ανάλυσης. Πρόκειται για κείμενο εκτενές το οποίο αναφέρεται τόσο στις πολιτικές εξελίξεις σε Ελλάδα και Ευρώπη, στις συνέπειες πιθανής εξόδου της Ελλάδας από τη νομισματική ένωση, αλλά και στα λάθη τόσο της ελληνικής όσο και της ευρωπαϊκής πλευράς.

Κείμενο Πηγή	Μετάφρασμα
Europe will pay the price for Greece ¹²	Financial Times: Η κυβέρνηση Τσίπρα είναι η χειρότερη όλων - Άλλος ηγέτης θα είχε πετύχει διαγραφή χρέους ¹³
The rest of the EU should take no pleasure in Tsipras's discomfort	∅
∅	Αν και ακόμη δεν έχει έρθει η ώρα του απολογισμού των τελευταίων πέντε μηνών, οι Financial Times κάνουν μια πρώτη αποτίμηση των σκληρών διαπραγματεύσεων που ενδέχεται να οδηγήσουν σε συμφωνία. Κρίνει με αυστηρό τρόπο τις κινήσεις του

12 <https://www.ft.com/content/53c4a586-2569-11e5-bd83-71cb60e8f08c>

13 <https://www.iefimerida.gr/news/216427/financial-times-i-kyvernisi-tsipra-einai-i-heirotteri-olon-allos-igetis-tha-eihe-petyhei>

	Αλέξη Τσίπρα, αλλά σημειώνει και τις παλινωδίες της Ευρώπης ως προς τον τρόπο επίλυσης του ελληνικού ζητήματος.
The organising fact of modern policy making is that the urgent tends to obscure the important.	Το επείγον τείνει να επισκιάζει αυτό που είναι σημαντικό στις πολιτικές που χαράσσουν οι σύγχρονες κυβερνήσεις.
The urgent in this case is the cliffhanger over whether Greece stays in the euro. The important is the uncertain future of the single currency and a threatened unravelling of the postwar project of European integration.	Στην συγκεκριμένη περίπτωση το επείγον είναι η αγωνία για το αν θα μείνει η Ελλάδα στο ευρώ. Το σημαντικό είναι το αβέβαιο μέλλον του ενιαίου νομίσματος και η απειλή της καταστροφής του μεταπολεμικού σχεδίου της ευρωπαϊκής ενοποίησης.
German chancellor Angela Merkel has been carrying Europe on her shoulders. For all his efforts to save Greece from itself, François Hollande, French president, has been diminished by his country's weak economy. David Cameron, planning a vote on Britain's EU membership, is not on the field. The prime minister instead warns holidaymakers to take lots of euros when setting off for Greek islands.	Η Γερμανίδα καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ έχει κουβαλήσει ως τώρα την Ευρώπη στις πλάτες της. Παρά τις προσπάθειές του να σώσει την Ελλάδα από τον ίδιο της τον εαυτό, ο Φρανσουά Ολάντ είναι δέσμιος της αδύναμης οικονομίας της χώρας. Ο Ντέιβιντ Κάμερον, ο οποίος σχεδιάζει ένα δημοψήφισμα για τη συμμετοχή της Βρετανίας στην Ε.Ε., είναι απλός παρατηρητής. Αρκείται να προειδοποιεί τους Βρετανούς τουρίστες να παίρνουν μαζί τους πολλά ευρώ όταν ταξιδεύουν σε ελληνικά νησιά.
Without a cohesive Europe, Germany is lost. Former chancellor Helmut Kohl understood this when the Berlin Wall came down. The euro was the Franco-German bargain that would make a united Germany safe for Europe. Mr Kohl, though, foresaw a European Germany, not a German Europe.	Χωρίς μια συνεκτική Ευρώπη, η Γερμανία είναι χαμένη. Ο πρώην καγκελάριας της Γερμανίας Χέλμουτ Κολ το κατάλαβε αυτό όταν έπεσε το Τείχος του Βερολίνου. Το ευρώ ήταν μια γαλλογερμανική συμφωνία που θα έκανε την ενωμένη Γερμανία ασφαλή για την Ευρώπη. Αλλά ο κ. Κολ έβλεπε μια Ευρωπαϊκή Γερμανία και όχι μια Γερμανική Ευρώπη.
As Ms Merkel treks between Berlin and Brussels, the strain is beginning to show. Her trick when the euro crisis broke was to persuade voters at home that it was worth paying to save the euro while cajoling weak eurozone states into austerity and reform programmes. Solidarity was traded for responsibility. Governments in Ireland, Spain and Portugal would say it has worked. With Greece, Ms Merkel has fallen off the	Καθώς η κ. Μέρκελ πηγαиноέρχεται μεταξύ Βερολίνου και Βρυξελλών, γίνεται όλο και καθαρό πόσο οριακή είναι η κατάσταση. Όταν ξέσπασε η κρίση, το τρικ της κ. Μέρκελ ήταν να πείσει τους ψηφοφόρους στη χώρα της ότι αξίζει να δοθούν χρήματα για να σωθεί το ευρώ, ενώ πίεσε τις αδύναμες χώρες της Ευρωζώνης να ακολουθήσουν προγράμματα λιτότητας και μεταρρυθμίσεων. Η αλληλεγγύη

wire.	ανταλλάχθηκε με υπευθυνότητα. Οι κυβερνήσεις της Ιρλανδίας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας μπορούν να ισχυριστούν ότι πέτυχε. Με την Ελλάδα η κ. Μέρκελ δεν τα κατάφερε.
Ø	Ποιος φταίει;
Whose fault? There is more than enough blame to go around. As Sigmar Gabriel, the German Social Democratic party leader has observed, Greece should never have been permitted to join the euro. With hindsight it was a mistake also to rule out in 2012 any possibility of sovereign default within the eurozone — though it is easier to make that case now than it was in the turmoil of those times. Subsequent bailouts left Greece with too much debt. Politicians in Athens made promises they never intended to keep.	Είναι πολλοί οι υπεύθυνοι. Όπως έχει υποστηρίξει ο Ζίγκμαρ Γκάμπριελ, ο ηγέτης των Γερμανών Σοσιαλδημοκρατών, η Ελλάδα δεν θα έπρεπε ποτέ να είχε μπει στο ευρώ. Εκ των υστέρων, φαίνεται πως ήταν λάθος να αποκλειστεί το 2012 οποιαδήποτε δυνατότητα κρατικής χρεοκοπίας εντός της ευρωζώνης, αν και είναι πιο εύκολο να το υποστηρίξει κανείς τώρα από ό,τι ήταν εκείνη την παραγμένη περίοδο. Διαδοχικά προγράμματα διάσωσης άφησαν την Ελλάδα με υπερβολικό χρέος. Οι πολιτικοί στην Αθήνα έδιναν υποσχέσεις που δεν είχαν πρόθεση να κρατήσουν.
Ø	Η χειρότερη κυβέρνηση
The Syriza administration of Alexis Tsipras has been the worst of the lot — fuelled by a ruinous concoction of Marxist ideology, an abiding narrative of victimhood and breathtaking incompetence. There was a deal to be done with creditors. A more mature leader could have sought debt relief in return for fiscal restraint and a drive to stamp out the corruption and clientelism that disfigures Greek democracy. Instead, a modestly improving economic outlook has been replaced by the threat of financial collapse.	Η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ του Αλέξη Τσίπρα ήταν η χειρότερη όλων, βασιζόμενη σε καταστροφικά φληναφήματα μαρξιστικής ιδεολογίας, ένα σταθερό αφήγημα θυματοποίησης και μια ανεπανάληπτη ανικανότητα. Θα μπορούσε να είχε επιτευχθεί μια συμφωνία με τους πιστωτές. Ένας πιο ώριμος ηγέτης θα μπορούσε να είχε επιδιώξει μια ελάφρυνση χρέους με αντάλλαγμα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και προσπάθειες καταπολέμησης της διαφθοράς και του πελατειακού κράτους που στρεβλώνουν την ελληνική δημοκρατία. Αντίθετα, η συγκρατημένη βελτίωση του οικονομικού outlook αντικαταστάθηκε από την απειλή της χρηματοπιστωτικής κατάρρευσης.
The rest of Europe should take no pleasure in his discomfort. Righteous anger is not a substitute for intelligent policy. With Greece on the threshold of euro exit, politicians elsewhere have noted the calm in the markets. Surely this is proof positive that the eurozone's firewalls against contagion will hold? I	Η υπόλοιπη Ευρώπη δεν θα έπρεπε να νιώθει ικανοποίηση για τη δύσκολη θέση του Έλληνα πρωθυπουργού. Με την Ελλάδα στα πρόθυρα της εξόδου από το ευρώ, οι πολιτικοί των άλλων κρατών υπογραμμίζουν την ηρεμία που επικρατεί στις αγορές. Αποτελεί αυτό απόδειξη ότι τα τείχη προστασίας της ευρωζώνης θα

would not be quite so sanguine. Shocks are often, well, shocking even when they have been widely predicted.	αντέξουν; Δεν θα ήμουν προσωπικά τόσο αισιόδοξος. Τα σοκ είναι πολύ συχνά... σοκαριστικά, ακόμα και όταν έχουν προβλεφθεί.
In any event, the big risk is of political contagion. Politics saved the euro between when economists everywhere predicted its imminent demise. Such professional gloomsters underestimated the willingness of Germany to bend and, Greece aside, the brutal determination of debtor nations to stay in the euro. Now it is politics that could now bring the project crashing down.	Σε κάθε περίπτωση, ο μεγάλος κίνδυνος είναι η πολιτική μετάσταση. Οι πολιτικοί έσωσαν το ευρώ όταν όλοι οι οικονομολόγοι προέβλεπαν την καταστροφή του. Οι επαγγελματίες καταστροφολόγοι υποτίμησαν την βούληση της Γερμανίας και την αποφασιστικότητα των χρεωμένων κρατών, όπως η Ελλάδα, να μείνουν στο ευρώ. Τώρα είναι οι πολιτικοί που μπορεί να οδηγήσουν στην καταστροφή του ευρωπαϊκού οράματος.
Ø	Αίσθηση αδυναμίας
The guiding emotion behind Europe's present discontents is a pervasive sense of powerlessness. The perception that they had been robbed of all say explains the choice of Greek voters in last weekend's referendum. Voting No collided with the wish of most Greeks to keep the euro, but, as an act of desperation and defiance, it spoke to the frustrations of citizens across the continent.	Το συναίσθημα που βρίσκεται πίσω από τη σημερινή δυσαρέσκεια στην Ευρώπη είναι μια αίσθηση αδυναμίας. Η αίσθηση πως έχουν στερηθεί οποιαδήποτε δυνατότητα να ακουστούν εξηγεί την απόφαση των Ελλήνων ψηφοφόρων στο δημοψήφισμα της περασμένης εβδομάδας. Η ψήφος στο «Όχι» ήταν αντίθετη με την επιθυμία των περισσότερων Ελλήνων να κρατήσουν το ευρώ, αλλά σαν μια πράξη απελπισίας και ανυπακοής, εξέφρασε την απογοήτευση των πολιτών σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο.
This is the mood that mainstream political leaders should fear. It has disinterred old nationalisms and served as the recruiting sergeant for the parties of the extremes now challenging Europe's postwar centrist order. Marine Le Pen's National Front in France, Beppe Grillo's Five Star Movement in Italy, Podemos in Spain and Pegida in Germany — all peddle a populism that feeds off the sense that ordinary citizens have become helpless bystanders in a world run for the benefit of the elites.	Αυτό είναι ένα κλίμα που θα έπρεπε να φοβούνται οι πολιτικοί ηγέτες. Έχει ξεθάψει τον παλιό εθνικισμό και είναι ο καλύτερος σύμμαχος των ακραίων κομμάτων που απειλούν την κεντρικά δημοκρατική συναίνεση της μεταπολεμικής Ευρώπης. Το Εθνικό Μέτωπο της Μαρίν Λεπέν, το Κίνημα Πέντε Αστέρων του Μπέμπε Γκρίλο, το Ποντέμος στην Ισπανία και το Πεγκίντα στην Γερμανία πουλάνε έναν εθνικισμό που θρέφει το αίσθημα των πολιτών ότι έχουν μετατραπεί σε απλούς παρατηρητές σε έναν κόσμο που διοικείται προς όφελος των ελίτ.
Europe is assailed from all sides — by the revanchism of Russian president Vladimir Putin to the east, by the rise of violent	Η Ευρώπη δέχεται επίθεση από όλες τις πλευρές. Από τον ρεβανσισμό του Ρώσου Προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν στα

<p>Islamist extremism in the Middle East and by uncontrolled migration through the Maghreb countries on the other side of the Mediterranean. Stir in a few years of austerity and a rising mistrust of globalisation and it is not hard to explain rising nationalism.</p>	<p>ανατολικά, από την άνοδο του βίαιου ισλαμιστικού εξτρεμιστικού στη Μέση Ανατολή και από την ανεξέλεγκτη μετανάστευση μέσω της Μεσογείου. Προσθέστε στο μείγμα μερικά χρόνια λιτότητας και την αυξανόμενη δυσπιστία απέναντι στην παγκοσμιοποίηση και δεν είναι δύσκολο να εξηγήσει κανείς την άνοδο του εθνικισμού.</p>
<p>The EU cannot be blamed for the insecurities of globalisation, for Mr Putin's aggression nor for confessional wars in the Middle East. Yet the genius of the populists has been to channel public anger towards Brussels and its half-finished monetary union. European leaders have yet to offer a convincing riposte. They seem almost embarrassed to say that in a world where power is fast slipping away from the west, they are better off sticking together.</p>	<p>Η ιδιοφυΐα των λαϊκιστών H Ε.Ε. δεν μπορεί να κατηγορηθεί για τις ανασφάλειες της παγκοσμιοποίησης, για την επιθετικότητα του κ. Πούτιν ή για τους θρησκευτικούς πολέμους στη Μέση Ανατολή. Ωστόσο, η ιδιοφυΐα των λαϊκιστών ήταν ότι κατάφεραν να κατευθύνουν την οργή της κοινής γνώμης κατά των Βρυξελλών και της μισοτελειωμένης νομισματικής ένωσης. Οι Ευρωπαίοι ηγέτες δεν έχουν δώσει ακόμα μια πειστική απάντηση. Φαίνεται σαν να ντρέπονται να παραδεχτούν ότι σε έναν κόσμο όπου η ισχύς φεύγει γρήγορα από τα χέρια της Δύσης θα είναι καλύτερα αν μείνουν ενωμένοι.</p>
<p>Greece is sui generis and, by and large, the author of its own predicament. Yet it remains a vital piece in the geopolitical stability of the continent. And whatever the central bankers and finance ministers say, a euro without Greece would be a much weakened enterprise — closer to a fixed exchange rate regime than a monetary union. Of course, holding on to Greece would be costly. Losing it would be seriously expensive.</p>	<p>Η Ελλάδα έχει την ευθύνη για τη δύσκολη θέση στην οποία βρίσκεται. Ωστόσο, παραμένει ένα ζωτικό κομμάτι στη γεωστρατηγική σταθερότητα της ηπείρου. Και ότι και αν λένε οι κεντρικοί τραπεζίτες και οι υπουργοί Οικονομικών, μια Ευρωζώνη χωρίς την Ελλάδα θα είναι πολύ πιο αδύναμη, πιο κοντά σε μια ένωση σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών παρά σε μια νομισματική ένωση. Φυσικά, η στήριξη της Ελλάδας θα έχει κόστος. Αλλά όχι τόσο μεγάλο όσο η αποχώρησή της.</p>

Εξετάζοντας το πρωτότυπο κείμενο παρατηρούμε ότι οι βασικοί μετέχοντες στα γεγονότα είναι κατά κύριο λόγο η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ευρωπαίοι ηγέτες, και, δευτερευόντως, η Ελλάδα, οι Έλληνες και η ελληνική κυβέρνηση. Από την εξέταση των ρόλων, παρατηρούμε ότι η Ευρώπη και οι ηγέτες της τίθενται σε κάποιες περιπτώσεις σε ρόλο ενεργών δρώντων και σε άλλες σε ρόλο αποδέκτη ενεργειών στις διαδικασίες, και μάλιστα αποδέκτη αρνητικών συνεπειών λόγω της ελληνικής κρίσης. Από τη συγκριτική εξέταση του πρωτοτύπου με το μετάφρασμα μπορούμε να

παρατηρήσουμε ότι η ελληνική απόδοση βρίσκεται στις περισσότερες περιπτώσεις πολύ κοντά στο πρωτότυπο, τόσο ως προς την απόδοση των ρόλων και των διαδικασιών, του επιπέδου ύφους, όσο και των επιμέρους λεξιλογικών επιλογών. Ωστόσο, δε λείπουν οι περιπτώσεις όπου το νοηματικό κέντρο βάρους και η στόχευση του μεταφράσματος μετατοπίζεται.

Ξεκινώντας από τον τίτλο *Europe will pay the price for Greece*, παρατηρούμε ότι η υλική διαδικασία που εισάγεται με το ρήμα *pay* στην οποία, ενώ φαινομενικά δράστης είναι η Ευρώπη, στην πραγματικότητα η οντότητα αυτή αποτελεί τον αποδέκτη μιας αρνητικής κατάστασης, της κατάστασης δηλαδή που έχει δημιουργηθεί λόγω της κρίσης χρέους στην Ελλάδα. Με το λεξικό στοιχείο *price*, το τίμημα, δηλαδή, που θα πληρώσει η Ευρώπη εξαιτίας της Ελλάδας, η έμφαση δίνεται στις συνέπειες της ελληνικής κρίσης για την Ευρώπη. Εμφανίζεται, συνεπώς, στο σημείο αυτό, εμμέσως, το μοτίβο λόγου περί του φόβου μετάδοσης μιας κατάστασης.

Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση του ελληνικού τίτλου παρατηρούμε την πλήρη εξάλειψη της πληροφορίας που δίνεται στον πρωτότυπο, και την εμφάνιση μίας πληροφορίας που απαντά σε μετέπειτα σημείο του κυρίως κειμένου. Στον ελληνικό λοιπόν τίτλο *Financial Times: Η κυβέρνηση Τσίπρα είναι η χειρότερη όλων - Άλλος ηγέτης θα είχε πετύχει διαγραφή χρέους*, παρατηρούμε ότι στην πρώτη φράση εμφανίζεται μία συσχετιστική διαδικασία η οποία χαρακτηρίζει με αρνητικό και επικριτικό τρόπο την κυβέρνηση Τσίπρα, ενώ η επόμενη φράση που χρησιμοποιείται ως συμπλήρωμα εισάγει μια υλική διαδικασία ως υπόθεση μέσω της οποίας συγκρίνεται ο τρόπος που θα δρούσε κάποιος άλλος ηγέτης σε σχέση με τον τρόπο που έδρασε ο Τσίπρας. Προβάλλεται η ευθύνη της ελληνικής πλευράς, και συγκεκριμένα η ανικανότητα του Έλληνα πρωθυπουργού και της κυβέρνησής του να διαχειριστούν την κατάσταση. Μάλιστα, το στοιχείο αυτό τονίζεται στο ελληνικό κείμενο μέσω της προσθήκης των τίτλων *Η χειρότερη κυβέρνηση και Αίσθηση αδυναμίας* σε επόμενα σημεία του κειμένου. Η δριμεία αυτή τοποθέτηση απέναντι στον ρόλο της ελληνικής κυβέρνησης απαντά συχνά στα ελληνικά δημοσιεύματα, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο (4), και άρα η επιλογή να αναδειχθεί στο μετάφρασμα συνιστά προσχώρηση στην τοποθέτηση των ελληνικών δημοσιευμάτων που εξετάσαμε.

Το μοτίβο της μετάδοσης της κρίσης, το οποίο αναδεικνύεται στο αγγλικό κείμενο, εκτός από τον τίτλο του πρωτοτύπου εμφανίζεται τρεις φορές και στο κυρίως κείμενο στις φράσεις *a threatened unravelling of the postwar project of European*

integration, the big risk is of political contagion, και the eurozone's firewalls against contagion. Στις πρώτες δύο περιπτώσεις παρατηρείται αυτούσια μεταφορά των φράσεων στο μετάφρασμα (*η απειλή της καταστροφής του μεταπολεμικού σχεδίου της ευρωπαϊκής ενοποίησης, ο μεγάλος κίνδυνος είναι η πολιτική μετάσταση*), ενώ στην τρίτη ολόκληρη η φράση εξαλείφεται.

Επιπλέον, παρατηρούμε τις εξής περιπτώσεις όπου το αγγλικό πρωτότυπο περιγράφει με περισσότερο δραματικό τρόπο σε σχέση με το μετάφρασμα την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η Ευρώπη λόγω του ελληνικού ζητήματος. Πιο συγκεκριμένα, η φράση *The urgent in this case is the cliffhanger over whether Greece stays in the euro*, προβάλλει με εμφατικό τρόπο το τεταμένο κλίμα που έχει δημιουργηθεί στην Ευρώπη λόγω του ζητήματος της Ελλάδας. Το λεξικό στοιχείο *cliffhanger*, που αναφέρεται στην παραμονή ή όχι της Ελλάδας στη νομισματική ένωση, μεταφράζεται ως *αγωνία*. Ενδεχόμενη απόδοση σε αντίστοιχο επίπεδο ύφους θα μπορούσε να γίνει με τη λέξη *θρίλερ*. Ωστόσο, το *cliffhanger* μεταφράζεται με μία λέξη λιγότερο φορτισμένη που μειώνει την ένταση του. Επίσης, η *μεταφορική έκφραση the strain is beginning to show* που αποδίδει με παραστατικό τρόπο την οριακή κατάσταση στην Ευρώπη, επιλέγεται να αποδοθεί με την έκφραση *γίνεται όλο και καθαρό πόσο οριακή είναι η κατάσταση*, η οποία είναι πολύ πιο ουδέτερη. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις φαίνεται επίσης ότι οι ελληνικές μεταφραστικές επιλογές τείνουν να ακολουθούν τα ελληνικά δημοσιεύματα, όπου η εικόνα που δίνεται για την Ευρώπη διαφέρει σημαντικά από αυτήν που δίνεται στο εξεταζόμενο πρωτότυπο κείμενο.

5.5. Συμπεράσματα

Από την ποιοτική ανάλυση των πρωτοτύπων κειμένων και των μεταφρασμάτων τους που προηγήθηκε καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι στην πλειοψηφία των περιπτώσεων τα μεταφράσματα ακολουθούν την ιδεολογική στάση των δημοσιευμάτων του ελληνικού Τύπου που εξετάσαμε στο Κεφάλαιο 4, ενώ ελάχιστες περιπτώσεις παρατηρήθηκαν κατά τις οποίες η ισχύς των ιδεολογικών τους τοποθετήσεων μειώνεται. Το συμπέρασμα αυτό προέκυψε από την ενδελεχή εξέταση των επιμέρους μεταφραστικών επιλογών, και κυρίως των μετατοπίσεων στο μετάφρασμα στοιχείων του πρωτοτύπου οι οποίες φαίνεται να συγκλίνουν με τις ιδεολογικές τοποθετήσεις και το γενικότερο κλίμα που κυριαρχεί στα κείμενα του ελληνικού Τύπου. Οι μετατοπίσεις αυτές αφορούν καταρχάς τις διαδικασίες και τους

ρόλους που αποδίδονται στους δρώντες, και πραγματοποιούνται μέσω των μηχανισμών της ουσιαστικοποίησης ρηματικών τύπων, της μετατροπής της ενεργητικής σε παθητική σύνταξη, και της χρήσης απρόσωπων και πιο ουδέτερων εκφράσεων στη θέση τριτοπρόσωπων. Επιπλέον, εκτός από τη μετατόπιση ρόλων, άλλοι μηχανισμοί οι οποίοι συντελούν στη μετατόπιση του νοηματικού βάρους του πρωτοτύπου είναι αυτοί της εξάλειψης στοιχείων του πρωτοτύπου, ακόμη και ολόκληρων περιόδων ή προτάσεων, της ανακατάταξης πληροφοριών βάσει της έμφασης που επιλέγεται να δοθεί κάθε φορά στο μετάφρασμα, της αντικατάστασης στοιχείων ή ολόκληρων φράσεων με σκοπό να υπηρετείται το νόημα που θέλει να προβάλλει το μετάφρασμα, και, τέλος, της προσθήκης πληροφοριών που δεν απαντούν στο πρωτότυπο κείμενο. Συνάγουμε λοιπόν ότι η μεταφραστική παραγωγή εντάσσεται, σε ένα ευρύτερο σύστημα παραγωγής λόγου και η ιδεολογία που κυριαρχεί στο σύστημα αυτό παίζει σημαντικό ρόλο κατά τη διαδικασία της μετάφρασης, επηρεάζει τις μεταφραστικές επιλογές, και λειτουργεί διαμορφωτικά ως προς το τελικό μεταφραστικό αποτέλεσμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της εργασίας αυτής εγγράφεται στην κατηγορία των ερευνών που εξετάζουν μέσω σωμάτων κειμένων τη γλωσσική αναπαράσταση γεγονότων και ευρύτερων φαινομένων που έλαβαν χώρα κατά τη μακρά διάρκεια της κρίσης χρέους στην ελληνική κοινωνία. Με αφορμή την επιλογή του γεγονότος του ελληνικού δημοψηφίσματος του 2015 και τη μελέτη του δίγλωσσου κειμενικού πόρου που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της έρευνας, επιχειρήθηκε τόσο στο θεωρητικό όσο και στο ερευνητικό μέρος της εργασίας να αναδειχθεί η αλληλένδετη και αμφίδρομη σχέση μεταξύ ιδεολογίας και λόγου.

Σύμφωνα με τους Γραμμενίδη κ.ά. (2015: 155), κάθε μορφή ιδεολογίας χρειάζεται το γλωσσικό σύστημα προκειμένου να διατυπωθεί και να διαδοθεί, ενώ αντιστρόφως κάθε γλωσσική έκφραση, όσο αθώα και να φαίνεται, περικλείει μια συγκεκριμένη θεώρηση του κόσμου υπό ιδεολογικό πρίσμα. Πράγματι, τα αποτελέσματα της έρευνας του πρώτου μέρους έδειξαν ότι η αναπαράσταση ενός συγκεκριμένου πολιτικού γεγονότος, στην περίπτωσή μας του ελληνικού δημοψηφίσματος, και των εξελίξεων που διαδραματίζονται με αφορμή αυτό, είναι δυνατό να λαμβάνουν από όμοιες έως εκ διαμέτρου διαφορετικές ερμηνείες και διαστάσεις από κείμενο σε κείμενο, καθώς και να διαφοροποιούνται σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των κειμενικών παραγωγών διαφορετικών γλωσσών.

Πιο συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση του κειμενικού πόρου έδειξαν ότι η παρουσίαση του δημοψηφίσματος και των βασικότερων εμπλεκόμενων δρώντων στις εξελίξεις εμφανίζει σαφείς διαφοροποιήσεις στα υποσώματα ελληνικών και αγγλικών κειμένων. Όπως είδαμε, διαφορετικά είναι τα μοτίβα και τα γλωσσικά σχήματα που κυριαρχούν σε κάθε υποσώμα, ενώ επίσης διαφορά παρουσιάζει και ο τρόπος που αποδίδονται οι ρόλοι και οι ευθύνες στους συμμετέχοντες στα γεγονότα. Ειδικότερα, είδαμε ότι στο υποσώμα των ελληνικών οι ευθύνες αποδίδονται κατά βάση στον τρόπο δράσης και συμπεριφοράς των Ευρωπαίων, καθώς και στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πολιτικό σύστημα. Οι Έλληνες και ο ελληνικός λαός παρουσιάζονται σε μεγάλο βαθμό σε θέση θυμάτων της ηγεμονικότητας και της απειλητικής στάσης των Ευρωπαίων εταίρων. Από την άλλη πλευρά, στο υποσώμα των αγγλικών το ευρωπαϊκό οικοδόμημα παρουσιάζεται να πλήττεται από την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα και τη στάση της ελληνικής πλευράς, ενώ οι Ευρωπαίοι λαμβάνουν σε πολλές περιπτώσεις ρόλο αρωγού ως προς την αντιμετώπιση του ελληνικού ζητήματος, και σε καμία

περίπτωση δεν περιγράφονται ως θύτες, όπως βλέπουμε στο άλλο υποσώμα. Οι διαφοροποιήσεις αυτές που εξάγονται από την ανάλυση των κειμένων κάθε γλώσσας αποτυπώνουν διαφορετικές ιδεολογικές θέσεις απέναντι στα γεγονότα και τους συμμετέχοντες σε αυτά και διαμορφώνουν τη γενικότερη ιδεολογική τοποθέτηση του υποσώματος κάθε γλώσσας.

Η συνειδητοποίηση της βαθύτατα κοινωνικής πτυχής του λόγου ως προς την κατασκευή της πραγματικότητας μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα χρήσιμη όχι μόνο για τη μελέτη γλωσσικών αναπαραστάσεων γεγονότων σε πρωτότυπα κείμενα, όσο και για τη μελέτη μεταφρασμένων κειμένων, καθώς και για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τον ρόλο της μετάφρασης στην εκάστοτε κοινωνική περίσταση. Στο δεύτερο μέρος της έρευνας, η εξέταση επιλεγμένων μεταφρασμένων κειμένων δημοσιογραφικού λόγου που αφορούν το δημοψήφισμα μάς έδωσε τη δυνατότητα να εξετάσουμε τη μετάφραση υπό ένα διευρυμένο και όχι μονοσήμαντα γλωσσολογικό πρίσμα. Χωρίς να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι η μετάφραση αποτελεί εξ ορισμού γλωσσική διαδικασία μετάβασης από τη μια γλώσσα στην άλλη (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη 2010: 276), και λειτουργεί με πρωταρχικό εργαλείο της τον λόγο, η ανάλυση των μεταφρασμάτων επιλέχθηκε να γίνει με γνώμονα την πολιτισμικά και κοινωνικά προσανατολισμένη θεώρηση του μεταφραστικού φαινομένου. Σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή η ενδελεχής σύγκριση μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφράσματος με μοναδικό στόχο τον εντοπισμό της ισοδυναμίας, αντικαθίσταται από το ενδιαφέρον για την αλληλένδετη σχέση μεταξύ πολιτισμού και μετάφρασης και τους περιορισμούς που θέτει ο τελευταίος στο κείμενο-στόχο (Γραμμενίδης κ.ά. 2015: 158). Στο πλαίσιο αυτό το μετάφρασμα εντάσσεται εντός ενός ευρύτερου πλαισίου παραγωγής λόγου, ενώ οι μεταφραστικές επιλογές είναι μεν ατομικές, ωστόσο στην πλειονότητά τους κατευθύνονται κατά βάση από τις συμβάσεις και τις νόρμες που ισχύουν στο πλαίσιο αυτό (Γραμμενίδης 2009: 91).

Πράγματι, κατά την εξέταση των επιλεγμένων μεταφρασμάτων παρατηρήσαμε μετατοπίσεις που πραγματώνονται μέσω συγκεκριμένων μεταφραστικών επιλογών και μηχανισμών και διαφοροποιούν τα μεταφράσματα ως προς τις ιδεολογικές θέσεις που εκφράζουν τα πρωτότυπα κείμενα. Από τη σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο ερευνητικών μερών προέκυψε ότι οι ιδεολογικές θέσεις που εξάγονται από τα μεταφράσματα συνάδουν σε μεγάλο βαθμό με αυτές που εξήχθησαν από την εξέταση των πρωτότυπων κειμένων. Επιβεβαιώνεται, συνεπώς, στην περίπτωση αυτή το γεγονός ότι η μετάφραση αποτελεί διαδικασία που λειτουργεί εντός ενός ευρύτερου

πλαίσιου και συχνά υπαγορεύεται από την ιδεολογία που κυριαρχεί στο πλαίσιο αυτό. Καταλήγουμε συνεπώς στο συμπέρασμα ότι η θέση της μεταφραστικής διαδικασίας υπό το διευρυμένο αυτό πρίσμα της κοινωνικής και πολιτισμικής θεώρησης μπορεί να λειτουργήσει εποικοδομητικά στο πλαίσιο της μεταφρασεολογικής έρευνας. Επιπλέον, η διευρυμένη αυτή αντίληψη μπορεί να συμβάλει σημαντικά και στο πλαίσιο της πράξης της μετάφρασης με το να δώσει τη δυνατότητα στους μεταφραστές να κατανοήσουν τον πολύπτυχο χαρακτήρα της διαδικασίας της μετάφρασης και της εκάστοτε μεταφραστικής περίπτωσης, και να βελτιώσουν με αυτόν τον τρόπο την ποιότητα των μεταφραστικών τους αποτελεσμάτων.

Η μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας έρευνας η οποία ανέδειξε τη σημασία της συνδυαστικής εφαρμογής της γλωσσολογίας σωμάτων κειμένων με την κριτική ανάλυση λόγου θα μπορούσε να έχει περαιτέρω χρήσιμες εφαρμογές στην ανάλυση του δημοσιογραφικού λόγου και της έκφρασης των αξιολογικών τοποθετήσεων που προβάλλουν τα κείμενα του Τύπου. Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν σχετικά με την αναπαράσταση του δημοψηφίσματος του 2015 στα δημοσιογραφικά κείμενα που εξετάσαμε, είναι σαφές ότι καλύπτουν ορισμένες μόνο πτυχές της ελληνικής και βρετανικής κειμενικής παραγωγής πάνω στο εξεταζόμενο ζήτημα, και θα μπορούσαν να διευρυνθούν με τη συγκριτική εξέταση περαιτέρω πρωτότυπου κειμενικού υλικού στην αγγλική και στην ελληνική γλώσσα, αλλά και σε άλλες γλώσσες που πραγματεύτηκαν εκτενώς το ζήτημα, όπως για παράδειγμα η γερμανική και η γαλλική γλώσσα. Η εξέταση της δημοσιογραφικής παραγωγής άλλων χωρών αναφορικά με το δημοψήφισμα του 2015 θα μπορούσε να οδηγήσει σε γόνιμα πορίσματα και να δώσει μια σφαιρικότερη εικόνα για την ιδεολογική παρουσίαση του ζητήματος σε ένα ευρύτερο διεθνές πλαίσιο.

Σε κάθε περίπτωση είναι πολύ σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη οι περιορισμοί που προκύπτουν από τη διαθεσιμότητα ή μη του κατάλληλου κειμενικού υλικού κατά τη διερεύνηση των ερωτημάτων που τίθενται στην εκάστοτε ερευνητική περίπτωση. Στην περίπτωση μας, η περιορισμένη διαθεσιμότητα μεταφρασμένου κειμενικού υλικού σχετικά με το δημοψήφισμα του 2015 για τη χρονική περίοδο που μας ενδιέφερε μάς έδωσε τη δυνατότητα να εξετάσουμε ορισμένες μόνο περιπτώσεις μεταφρασμένου λόγου και μόνο από την αγγλική προς την ελληνική γλώσσα. Η εξέταση ενός μεγαλύτερου κειμενικού πόρου μεταφρασμένων κειμένων από τα αγγλικά προς τα ελληνικά και αντίστροφα, αλλά και σε οποιονδήποτε άλλο γλωσσικό συνδυασμό, θα μπορούσε να μας δώσει τη δυνατότητα μιας πιο διευρυμένης και

συστηματικής εικόνας του τρόπου λειτουργίας της μετάφρασης εντός του πλαισίου παραγωγής λόγου στο οποίο εντάσσεται.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Baker, P. (2006). *Using Corpora in Discourse Analysis*. London: Continuum.
- Baker, P., & Ellece, S. (2011). *Key Terms in Discourse Analysis*. London: Bloomsbury.
- Barton, D., & Lee, C. (2013). *Language Online. Investigating Digital Texts and Practices*. London: Routledge.
- Bernardini, S., Steward, D. & Zanettin F. (2003). *Corpora in Translator Education*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Blommaert, J. (2005). *Discourse. A Critical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Γεωργακοπούλου, Α. & Γούτσος, Δ. (2011). *Κείμενο και επικοινωνία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Γούτσος, Δ. & Φραγκάκη, Γ. (2015). *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Γραμμενίδης, Σ. (2009). *Μεταφράζοντας τον κόσμο του άλλου: Θεωρητικοί προβληματισμοί - Λειτουργικές προοπτικές*. Αθήνα: Διάλογος.
- Γραμμενίδης, Σ., Δημητρούλια, Ξ., Κουρδής, Ε., Λουπάκη, Ε., & Φλώρος, Γ. (2015). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της μετάφρασης*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Charteris-Black, J. (2005). *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor*. London: Palgrave Macmillan.
- Chew, P.G.L. (1992). Critical linguistics and its implications for teaching. *REACT* 2, 38-40.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London, New York: Longman.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.
- Halliday, M.A.K. (1985). *An Introduction to Functional Grammar* (3rd ed.). London: Edward Arnold.
- Halliday, M.A.K. & Matthiessen, C. (2014). *Halliday's Introduction to Functional Grammar* (4th ed.). Abingdon, UK: Routledge.
- Hatzidaki, O. & Goutsos, D. (2017). 'The discourses of the Greek crisis' in Goutsos, D. & Hatzidaki, O. (eds). *Greece in Crisis: Combining Critical Discourse and Corpus Linguistics Perspectives*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 3-41.

- Ietcu-Fairclough, I. (2008). Critical Discourse Analysis and translation studies: Translation, recontextualization, ideology. *Bucharest Working Papers in Linguistics* 2, 67-72.
- Κεντρωτής Γ. (1996). *Θεωρία και πράξη της μετάφρασης*. Αθήνα: Δίαυλος.
- Kilgarriff, A., Baisa, V., Bušta, J., Jakubíček, M., Kovář, V., Michelfeit, J., Rychlý, P. & Suchomel, V. (2014). The Sketch Engine: Ten years on. *Lexicography* 1 (1), 7-36.
- Kristeva, J. (1980). Word, dialogue, and novel. In Roudiez, L.S. (ed.) *Desire in Language. A Semiotic Approach to Literature and Art*. (Translated by T. Gora, A. Jardine and L.S. Roudiez). New York: Columbia University Press, 64-91.
- Λύκου, Χ. (2000). Η συστημική λειτουργική γραμματική του M.A.K Halliday. *Γλωσσικός Υπολογιστής* 2 (1-2), 57-71.
- Lykou, C. & Mitsikoroulou, B. (2017). 'The chronicle of an ongoing crisis. Diachronic media representations of Greece and Europe in the Greek press' in Goutsos, D. & Hatzidaki, O. (eds). *Greece in Crisis: Combining Critical Discourse and Corpus Linguistics Perspectives*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 114-149.
- Lakoff, G. (1996). *Moral Politics: How Conservatives and Liberals Think*. Chicago, Ill.: University of Chicago Press.
- Μπατσαλιά, Φ., & Σελλά-Μάζη, Ε. (2010). *Γλωσσολογική προσέγγιση στη θεωρία και τη διδακτική της μετάφρασης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Maia, B. (2003). What are comparable corpora. *Proceedings of the Workshop on Multilingual Corpora: Linguistic Requirements and Technical perspectives. Corpus Linguistics 2003*. Lancaster: UCREL Technical Papers, 27-34.
- Munday, J. (2004). *Μεταφραστικές σπουδές θεωρίες και εφαρμογές*. (Μετάφραση: από Α. Φιλιππάτος). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Martin, J.R. (1997). Analysing genre: Functional parameters. In Christie F. & Martin J. R. (eds) *Genre and Institutions: Social Processes in the Workplace and School*. London: Cassell, 3-39.
- Πανταζάρα, Α. & Μάντζαρη, Ε. (2015). Αναζήτηση σε σώματα κειμένων. Στο Πανταζάρα, Α. & Μάντζαρη, Ε. (επιμ.) *Γλωσσική έρευνα και διαδίκτυο*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών,
- Σαριδάκης, Ι. (2016). Σώματα Κειμένων και ειδική ορολογία: η ορολογία της Γεωπολιτικής. Διαθέσιμο στο:

https://geoterm.turkmas.uoa.gr/wp-content/uploads/2016/07/Geopolitics_dictionary_Saridakis_2016.pdf

Suhadi, J. (2011). Epistemic modality and deontic modality: Two sides of a coin. *JULISA (Journal of Language)* 11 (2), 156-179.

Τσαούσης Γ. Δημοψήφισμα για κρίσιμο εθνικό θέμα (άρθρ. 44 παρ. 2 του Σ): το ενιαίο και αδιαίρετο της ασκούμενης από το λαό εξουσίας ως απαραίτητη προϋπόθεση διεξαγωγής του. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: www.constitutionalism.gr

van Dijk, T. A. (1995). Discourse analysis as ideology analysis. In Schäffner C. & Wenden A. L. (eds) *Discourse and Ideologies*, Clevedon: Multilingual Matters, 7-37.

van Dijk, T. A. (2002). Political discourse and political cognition. In Chilton P. & Schäffner C. (eds) *Politics as Text and Talk. Analytical Approaches to Political Discourse*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 204-236.

Widdowson, H. (1995). Discourse analysis: A critical view. *Language and Literature* 4 (3), 157-172.

Wodak, R. (2002). Aspects of Critical Discourse Analysis. *Zeitschrift für Angewandte Linguistik*, 36, 5- 31.

Wodak, R. (2013). *Critical Discourse Analysis*, London: Sage.

Φραγκάκη, Γ. (2010). *Ο αξιολογικός ρόλος του επιθέτου και η χρήση του ως δείκτη ιδεολογίας: Μελέτη βασισμένη σε σώματα κειμένων δημοσιογραφικού λόγου*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<https://www.kathimerini.gr/>

<https://www.naftemporiki.gr/>

<https://www.efsyn.gr/>

<https://www.iefimerida.gr/>

<https://www.tovima.gr/>

<https://www.ft.com/>

<https://www.telegraph.co.uk/>

<https://www.theguardian.com/international>

[Άρθρο 2 | Υπουργείο Εσωτερικών \(opengov.gr\)](#)

[Σύνταγμα \(hellenicparliament.gr\)](#)

[document \(18\).pdf](#)

[Create and search a text corpus | Sketch Engine](#)

https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/